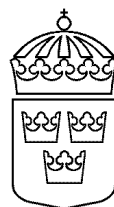

Riksdagens protokoll

2000/01:61

Tisdagen den 6 februari

Protokoll
2000/01:61

Kl. 14.00 – 16.26
18.00 – 21.54

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 31 januari.

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Mats Lindberg* (s) anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 mars.

Kammaren biföll denna anhållan.

Talmannen meddelade att *Ingvar Svensson* (kd) av sagt sig uppdraget som ledamot i den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Kompletteringsval till OSSE

Talmannen anmälde att Kristdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser i den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) anmält *Margareta Viklund* som ledamot efter *Ingvar Svensson* och *Rosita Rungrund* som suppleant efter *Margareta Viklund*.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i OSSE
Margareta Viklund (kd)

suppleant i OSSE
Rosita Rungrund (kd)

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2000/01:216

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:216 av Carlinge Wisberg (v) om Samhalls arbetsmiljöansvar.

Interpellationen kommer att besvaras den 6 februari 2001.

Skälet till dröjsmålet är att riksdagen ej hade tid för fler interpellationssvar den 1 februari.

Stockholm den 2 februari 2001

Näringsdepartementet

Björn Rosengren

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 2000/01:219

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:219 av Per Lager (mp) om tunnfilmsteknik.

Interpellationen kommer att besvaras den 6 februari 2001.

Skälet till dröjsmålet är att riksdagen ej hade tid för fler interpellationssvar den 1 februari.

Stockholm den 2 februari 2001

Näringsdepartementet

Björn Rosengren

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 2000/01:225

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:225 av Gudrun Lindvall (mp) om hästar till slakt utomlands.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 15 februari 2001.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 1 februari 2001

Jordbruksdepartementet

Margareta Winberg

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:230 av Cristina Husmark Pehrsson om bokstavsbarnens behov.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 20 februari 2001.

Skälet till dröjsmålet är att statsrådets utlandsresor kolliderar med tidigare interpellationssvarsdatum.

Stockholm den 1 februari 2001

Utbildningsdepartementet

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

5 § Svar på interpellationerna 2000/01:212 och 220 om elavbrott

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Lena Ek har frågat försvarsministern vilka åtgärder han avser att vidta för att säkerheten i eldistributionen ska vara tillfredsställande. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen. Lars Björkman har frågat mig om jag avser att uppta diskussioner med nätägarna angående nätsäkerheten och om jag kan tänka mig att verka för att ett system med någon form av elavbrottsavgift för nätägaren införs. Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Regeringen bedriver ett kontinuerligt förbättringsarbete när det gäller försörjningstryggheten i fråga om el. Detta görs bl.a. genom att utvärdera och förändra reglerna för tillsynen av och driften av nätverksamhet. Hösten 1999 fick en utredare i uppdrag att se över behovet av en skärpning av bestämmelserna för tillsyn av nätverksamhet. Elnätsutredningen lämnade i november förra året ett delbetänkande med förslag som bl.a. innebär att större tyngd läggs på kvaliteten i överföringen av el. Delbetänkandet remissbehandlas för närvarande.

I ett interpellationssvar i förra veckan nämnde jag att regeringen har för avsikt att ge Elsäkerhetsverket och Energimyndigheten i uppdrag att se över och utreda vilka ytterligare åtgärder som bör vidtas för att i möjligaste mån undvika problem med omfattande och långvariga elavbrott. Jag nämnde också att jag i syfte att få information om dessa frågor har träffat myndigheter och nätföretag. Utifrån bl.a. den information som jag fick vid detta möte håller ett utredningsuppdrag nu på att tas fram. Min förhoppning är att myndigheterna ska kunna redovisa konkreta förslag redan till sommaren.

Mot den här bakgrunden är jag inte beredd att nu ta ställning till vilka åtgärder som är lämpliga att vidta för att förbättra situationen. En elavbrottsavgift kan vara en möjlig åtgärd, men det finns även andra åtgärder som bör övervägas.

Anf. 2 LENA EK (c):

Fru talman! Näringsminister och åhörare! Efter julhelgerna inträffade ett snöfall runt Vättern och Vänern, 3 decimeter snö. Det gav till effekt

att tusentals hushåll blev utan el. Fler än 14 000 hushåll i dessa områden var utan el i mer än en vecka, och flera tusen hushåll var utan el i mer än tio dagar enligt de uppgifter som har framkommit vid förfrågan till de ansvariga bolagen, främst Vattenfall.

Samtidigt har Vattenfall fördubblat tiden för översyn av ledningsgator från fyra till åtta år. Man har i stora delar av området avskaffat den frivilliga övervakningsorganisation som har funnits innan och som har varit till hjälp vid röjning. Man har dragit ned på personal på ett sådant sätt att man har en bemanning som klarar i stort sett drift och underhåll av ledningsgator vid sommarväder eller i alla fall när det inte finns några klimatstörningar att tala om eller andra störningar i ledningsnätet.

Samtidigt har bolaget miljardvinster, man investerar i stora bolag i norra Europa, uppköp. Vid förfrågan till nätchefen skulle en genomgång och upprustning av ledningsgator kosta 200 miljoner.

Min fråga är därför: Anser ministern att det är rimligt att ett helägt statligt bolag förfar och resonerar på det här viset när det gäller driftsäkerheten i så stora områden? Västergötland, Östergötland och delar av Småland är inte direkt glesbygd. Det berör flera större samhällen och städer. Det är inte heller så att terrängen är särskilt svår i de här områdena, utan det är egentligen ganska lättskött.

Min fråga vidare till näringsministern är om näringsministern håller med i den inställning som ledningen för Vattenfall uttryckte i en artikel i Aftonbladet i samband med detta, nämligen att detta var en riktig prioritering och den som inte höll med om denna prioritering när det gäller skötsel av elnätet och ledningsgator fick skylla sig själv för att man valt att bo i dessa områden.

Anf. 3 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag ska be att å egna och drabbade elabonnenters vägnar tacka näringsministern för svaret, för jag tycker att man där ger en ganska ljus bild av hur man tänker tackla dessa frågor. Den problembild som nyss har beskrivits är tydlig. Därför är det speciellt roligt att ministern tar den här situationen på fullt allvar. Snöoväder och påfrestningar på infrastrukturen, oavsett om det rör järnvägar, vägar eller el- och telenät, är ingenting ovanligt i vårt nordiska klimat. Därför bör inte den situation som vi hamnade i under jul- och nyårshelgerna tolereras som någonting som bara händer, att man säger att vädret var sådant att vi inte kunde förutse att de här riskerna fanns.

Mot den bakgrunden har jag funderat lite grann över varför det uppstår och varför beredskapen är så låg på många håll. Jag ska genast konstatera att jag inte skjuter in mig bara på Vattenfall, utan jag tror att det lika gärna hade kunnat vara Birka, Sydkraft eller något annat nätföretag som har skött sina ledningar på ett lika dåligt sätt. Men i det fall som jag nu beskriver är det Vattenfall som är den skyldige.

Jag är ganska övertygad om att näringsministern är mer än proppfull av livfulla beskrivningar av hur eländigt det kan vara ute i glesbygden, så jag hoppas att jag inte ska tynga utan kanske bara berika lite grann med en berättelse om bakgrunden till min idé om hur man ska kunna tackla den här frågan.

Leverantören i det här fallet är Vattenfall som har koncession. Det är ett glesbygdsområde där vi har lantbruk och naturligtvis vanliga hushåll,

men vi har också ett antal småindustrier. I mitt exempel är småindustrin en textilindustri, ett trikåstickeri, med mycket hög teknisk standard och datastyrda maskiner byggda för 24 timmars drift med minimalt behov av tillsyn. Var och en som har varit inne i den miljön förstår ju att ett elavbrott där orsakar väldigt stora problem. Det är inte bara det att produktionen upphör, utan datorerna som styr verksamheten tappar sitt minne om avbrottet blir alltför långt. Företagaren och de anställda hamnar i problem; leveransproblem, svårigheter att bedöma om personalen ska gå kvar och vänta på att strömmen ska komma tillbaka eller om de ska skickas hem, om produktionen ska kunna återupptas timmarna innan dataminnet tappar sin förmåga att starta upp igen eller om man måste återskapa programmet i en annan miljö.

Det som inträffade mellan jul och nyår är inte en enstaka händelse. Företaget, som noggrant har bokfört sin elleverans, konstaterar att 1999 hade man elavbrott vid 16 tillfällen med en sammanlagd avbrottstid på 63 timmar. Därför var man inte förvånad över att det blev strömavbrott mellan jul och nyår. Men därför kan man ju inte bara sätta sig ned och konstatera att så här blev det nu igen.

Det som jag har skissat i min interpellation till näringsministern bygger på att jag vill att man ska konstruera någon form av ansvar i ekonomiska termer för leverantören. En koncession är ju inte bara en rättighet, utan den måste också vara en skyldighet. Min fråga, som i nödig mån finns beskriven i interpellationen, är: Är näringsministern beredd att i det aviserade utredningsuppdraget, som finns skissat i svaret, ta in de här komponenterna för att se om man med ekonomiska incitament kan skapa en större beredskapsvilja från nätleverantörernas sida?

Anf. 4 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att när det gäller de olika nätbolagen kan vi inte göra skillnad på om ett bolag ägs av staten, ägs av en kommun, ägs blandat eller ägs av privata intressen, utan alla nätbolag måste uppfylla kraven, dvs. att de måste garantera en säker eldistribution. Därmed undantar jag inte Vattenfall. Vattenfall måste vara lika bra som alla andra.

När det sedan gäller de frågor som uppkom om Vattenfall vill jag säga att om man i Aftonbladet gjorde den prioritering som framfördes här av riksdagsledamoten Ek, är det självklart en orimlig prioritering.

Nätbolagen är enligt ellagen delade. Det är inte så att ett kraftbolag får äga ett nätbolag. Däremot får en koncern äga ett nätbolag. Men de är självständiga ekonomiska instanser. Skälet är att man inte ska göra en sammanblandning när man tar fram kostnaderna etc. Därför kan man heller inte säga att man gör en sådan prioritering.

Nu har jag talat med Vattenfall, och jag kommer – utan att nu bli beskyld och anmäld till konstitutionsutskottet för ministerstyre – att låta mig informeras i denna fråga och därmed tillse att det här hanteras på ett bättre sätt.

När det sedan gäller Lars Björkmans exempel om textilföretaget är det något som är oacceptabelt. Jag tycker att det som utredningen och myndigheterna ska se över på kort sikt är framför allt beredskapssituationen. När man gjorde särskilda nätbolag kanske man gjorde lite för hårda rationaliseringar och felaktiga rationaliseringar, dvs. att man har en

för tunn beredskapsorganisation när något händer. Nu samarbetar nätbolagen mer och mer så att de stöder och hjälper varandra. Det är en riktig utveckling. Detta är den ena frågan som utredningen måste titta närmare på.

Den andra frågan som utredningen måste se över är detta med ersättning. Det måste då vara kännbara ersättningar. Är det så att det blir strömbrott en dag måste det vara en relativt hög ersättning. Om det blir avbrott i två, tre eller fyra dagar måste ersättningen öka. Men det får inte heller vara så att det blir mer lönsamt för nätbolagen att betala denna ersättning än att förbättra kabelstandarden.

På kort och lång sikt handlar det om att vi måste få en bättre investering när det gäller dåliga nät och att vi också får dem i mark i stället för till luft.

Sedan finns ju problemen med marktillhörigheten. Där kablarna går i luft är gatorna för smala. Det handlar också om tomträttsliga frågor. En del av marken är privat och ska lösas ut osv. Men det som åsamkat problemen de tre senaste vintrarna är att vi har haft väldigt varma vintrar. När snön har kommit har tjälen inte gått ur jorden, och då har träden ramlat på kablarna.

Jag kommer, som jag har sagt, att tillsätta denna utredning. Jag förväntar mig nu att man kommer med förslag. Det handlar då om förslag på både kort och lång sikt. Därmed delar jag interpellanternas uppfattning att detta icke får ske, och därför måste vi vidta olika åtgärder.

Anf. 5 LENA EK (c):

Fru talman! Jag måste säga att jag verkligen uppskattar näringsministerns snabba initiativ att sätta i gång utredningen om driftsäkerheten när det gäller eldistribution. Det är något som har efterlysts väldigt länge av dem som bor ute i landet och som drabbas av de ständiga elavbrotten vid snö eller storm. Det är ändå inte någon överraskning i det här landet. Även om det inte har varit tjäle är ju inte tre decimeter snö något slag av miljökatastrof, utan det är faktiskt ett ganska normalt tillstånd i ett land som Sverige vintertid.

Något som man också klagat väldigt mycket över är just detta att bolagen – Vattenfall talar jag nu speciellt om därför att jag har tittat särskilt på det bolaget den senaste månaden, men det gäller också andra bolag – inte sköter sina ledningsgator och alltså har gått ifrån gamla principer för hur det här ska göras. Det är det som direkt har synts i antalet elavbrott för kunden. Det finns inga möjligheter att klämma åt de bolag som betar sig på det här viset. Det finns alltså inte tillräckligt kraftigt skrivna bestämmelser för överträdelser i de koncessionsavtal som finns eller i de regleringsbrev som har lämnats till de myndigheter som med olika infallsvinklar ska övervaka den här frågan.

En annan stor del som jag också hoppas att näringsministern ser till att vi får en ordentlig kunskapsbakgrund om är investeringen i modern utrustning, att man alltså har kablar som är moderna och fungerar och som faktiskt tål nedfallande träd på ett helt annat sätt än de gamla kablar som nu hänger i stora delar av landet. Det gäller också växlingsstationer m.m.

För att återgå till Vattenfall är det så att reinvesteringstakten i lokalnätverksamheten för det bolaget, som ju näringsministern ändå har en

viss insyn i och inflytande över genom regleringsbrev osv., är 84 år. Det skulle alltså ta 84 år innan man hade gått igenom lokalnätverksamheten på ett sådant sätt att det skulle uppfylla de krav som finns i dag. Det här är ju fullständigt absolut oacceptabelt.

Jag välkomnar alltså detta utredningsförslag. Jag hoppas att vi får fram tuffa regler för hur man sköter ledningsgator och tuffa regler som handlar om hur man investerar i modern utrustning över hela landet för att distributionen av el ska fungera på ett vettigt sätt.

Det är ju inte så, fru talman, att det inte finns pengar i de här bolagen, därför att de går med miljardvinster. T.ex. för Vattenfalls del skulle investeringen i lokalnätverksamheten kunna betalas kontant på mindre än ett år.

Anf. 6 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Som jag tidigare sade är det positivt med det anslag som näringsministern ger i den här frågan. Det känns hoppfullt att kunna föra en fråga framåt om inte mot en definitiv lösning så i varje fall mot ett etappmål där förbättringar kan skönjas. Det är ju ingen tillfällighet att det är glesbygdens människor som i dessa avseenden drabbas hårdast. Där har vi en brist på incitament.

Näringsministern nämnde att det inte får bli lönsamt att inte underhålla. Jag tror faktiskt att det är det som i dag avgör. Bristen på lönsamhet i vissa nät gör att man självklart, med ekonomiska förtecken, väljer att snabbare rätta till bristerna på de nät som levererar stora kvantiteter ström. Där tickar ju avgifterna snabbare in till den kassa som man har för att driva sin verksamhet.

Det är alltså klara ekonomiska bedömningar man gör när man dels helt enkelt väljer bort att underhålla de glesa näten, dels också i prioriteringen när skadan väl har skett alltid lämnar de svagaste näten till sist. Det är naturligtvis färre människor. Det är inte lika många sysselsatta. Men framför allt är det inte lika stor strömförbrukning som tappas av nätet. Följaktligen är det inte lika ekonomiskt intressant. Det är där jag menar att mina synpunkter skulle kunna användas till att sätta en press på företagen så att de inte bara kan strunta i det här. Oavsett om man tappar av energi eller inte ur nätet kostar det nätägaren pengar att inte tillhandahålla den kontrakterade strömmen gentemot sin kund.

Det är ju väldigt lätt när man tittar bakåt att säga att det här är en effekt av avregleringen. Jag tror att jag personligen inte kan hänvisa till det. Jag menar att det här är något som egentligen alltid har funnits, men vi ser det mycket tydligare i dag. Därför är det viktigt att vi nu tar itu med det. I de företagens åtaganden som koncessionsrättigheterna innebär ska det tydligt skrivas in att det inte bara gäller rättigheter att leverera ström. Det är också en skyldighet som man har att klara det här.

Näringsministern nämnde att man i dag etablerar samarbeten och den vägen vidtar åtgärder snabbare. Javisst, jag tycker att man ska klara alla tänkbara varianter av både samarbete och andra lösningar för att snabbt åtgärda de brister som finns. Men det måste också finnas andra drivkrafter.

Som ytterligare belysning av ett exempel som jag tidigare nämnde kan jag bara konstatera att i grannätorten, som har en lokalt, regionalt, etablerad elleverantör, hade man inte ens bråkdelen av de här avbrotten.

Det fanns ett incitament – inte i kronor och ören. Det fanns ett incitament på så sätt att man känner sitt ansvar på det lokala planet. Man känner elkonsumenterna. Man vet att det frestar på de här relationerna att inte upprätthålla sitt avtal. Därför måste man klara det här. Man gör det både genom att vara bättre förberedd och, framför allt, genom att vara snabbare på att klara ut problemet när det verkligen föreligger.

Jag ser med tillfredsställelse fram emot de lösningar som ministern kommer att presentera.

Anf. 7 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag ändå börja med att säga att ser vi det i stort, och det är inte lätt att göra när man drabbas, är Sverige nog ett av de verkligt ledande länderna när det gäller att ha väldigt lite strömavbrott – trots att vi har klimatförhållanden som inte är de bästa. Vi har alltså ett bra elnät generellt sett och sett vid en jämförelse internationellt.

Vi har också, som kammaren känner till, en elnätutredning. Den har lagt fram förslag om särskilda regler för elkvalitet, dvs. att man ska ha en viss kvalitet. Det här ska man kunna erbjuda, och då ska det hålla den här kvaliteten. Det ska vara elsäkerhet, och man ska kunna veta att man får sin ström. Vi räknar med att lägga fram en proposition om det här och om en massa annat som det berör hösten 2001.

Den här elnätutredningen jobbar också med ett förslag till tvångsförvaltning som liknar den lagstiftning som finns när det gäller fastigheter. Är det så att ägaren missköter detta på ett sätt som är oacceptabelt ska man alltså kunna tvångsförvalta. Svenska kraftnät eller vem det är ska då kunna ta över och säga: Nu förvaltar vi det här, för ni sköter det illa.

Sedan tror jag att det är väldigt viktigt, det har ju visat sig de här vinterrarna, att just ha en lokal förankring så att man känner ett lokalt ansvar. Det är oerhört viktigt. Det har också visat sig att det är viktigt med informationen. Vattenfalls största brist tror jag var att man inte klarade sin information. Kunden vet då inte vad som händer; om man får ström etc.

En tredje fråga som jag ändå tror att man måste våga diskutera i det här sammanhanget gäller dem som ansvarar för djurhållning. En del av dem måste kanske bygga upp egna reservkraftverk. Det händer saker, force majeure och annat, som vi inte riktigt rör på med den teknik vi har även om vi investerar mycket. Där är det nog så att man måste ställa krav på att vissa på grund av att de t.ex. har ansvar för djurhållning har reservkraftverk. Det är oftast inga större kostnader för detta.

Får jag sedan säga något om avregleringen. Jag gör bedömningen att avregleringen har varit oerhört viktig för konsumenterna. Den har dragit ned priserna kraftigt. Vi har fått en i stort sett sund konkurrens. Men elnätsverksamheten bedrivs som monopol. Den är inte konkurrensutsatt. Man kan därför inte säga att avregleringen av elmarknaden är orsaken till problemet med strömavbrott. Enligt ellagen ska nätverksamhet inte bedrivs i samma företag, som jag sade tidigare, som elhandel och produktion av el. Verksamheten får dock, som jag sade, finnas i samma koncern.

Som jag också sade tidigare tror jag att vad som har inträffat helt enkelt är att man har gjort lite för tuffa rationaliseringar. Det erkänner man. När jag träffar nätbolagen säger de detta själva. För att hålla nere kostnaderna och få bra resultat har man helt enkelt skrapat lite för mycket på just beredskapsorganisationen.

Sist skulle jag vilja säga om Vattenfall, som togs upp här, att de nu har speedat upp sina investeringar när det gäller nätverksamheten. Jag förutsätter att de kommer att sköta det här minst lika bra som alla andra aktörer.

Anf. 8 LENA EK (c):

Fru talman! Det är som sagt var väldigt bra med den utredning som är tillsatt. Det är väldigt bra att man höjer kraven på de bolag som har fått koncession för nätverksamhet och elnäten. De har ju också ett ansvar. Det är inte så att de inte tjänar pengar på den här verksamheten. Det gör de ju – och ganska bra också. Det innebär att de har ett särskilt ansvar i en monopolställning. När de också plockar hem vinster av detta tycker jag inte särskilt synd om bolagen.

Jag instämmer i ministerns bild av att det här har skett besparingar på ett sätt som kanske inte varit riktigt genomtänkt. Det visar sig vid situationer som inte är att betrakta som kriser från början, eftersom det är ett normalt väderläge i Sverige vid den här årstiden, men där det skapas kriser genom att det blir sådana här långvariga strömavbrott för väldigt stora grupper.

Sedan kan man fundera över om det är enskilda näringsidkare, kanske med dålig lönsamhet, långt ute på landsbygden som ska ta ansvar för detta och som alltså ska privatinvestera i egna elverk och reservaggregat. Det är möjligt att det i Stockholmsperspektiv inte handlar om så mycket pengar. Men det rör sig i alla fall om någonstans mellan 30 000 och 60 000 kr för sådana här reservaggregat. Det är väldigt mycket för ett litet familjejordbruk nere i Småland t.ex.

Sedan är det väl så att ansvariga djurägare försöker hitta organisationer och hjälpas åt med detta. Men när avbrotten sträcker sig upp mot en vecka och tio dagar går det inte. Det fungerar inte. Det fungerar inte ens med reservkraftverk, för det driver inte runt alla funktioner som behövs när man har djurhållning.

Avslutningsvis vill jag tacka näringsministern för svaret. Jag tycker att det är mycket konstruktivt. Jag ser verkligen fram emot ett tufft resultat från denna utredning och därefter mycket tuffa krav på de här bolagen från regeringens sida.

Anf. 9 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Det gläder mig att näringsministern är positiv till den avreglering som har genomförts. Det är inte alltid som vi hälsas av de tillfredsställande beskederna från regeringshåll när det gäller avregleringen. Men jag tycker att näringsministern har en poäng när han säger att avregleringen har gett förbrukarna en vinst genom att vi har fått en konkurrens om elenergin, och priset har definitivt krympt till förbrukarnas glädje får vi hoppas.

Däremot har vi kvar resterna av det gamla monopolet, och det är just där som vi har problembilden, inte bara genom svagheten att man inte har klarat sina åtaganden när det gäller underhåll och leveranssäkerhet, utan många är liksom jag själv kritisk mot att vi inte har någon prisspänst i avgifterna på nätsidan. Det gör att jag här vågar påstå, ogrundat måste jag medge, att det finns ett utrymme i de nätavgifter som vi i dag betalar

för att finansiera ett system som skapar de incitament som jag tidigare har berört.

Jag är själv lantbrukare och delar ministerns uppfattning – i viss mån till skillnad från Lena Ek – att om man har ansvar för djurhållning så måste man nog vara beredd att satsa på den reservel som då och då kommer att vara nödvändig även i framtiden med de förbättringar som vi nu diskuterar. Priset för detta kan naturligtvis alltid diskuteras. Men samarbete och möjligheter att lösa dessa frågor både tekniskt och ekonomiskt tror jag ändå måste prövas. Och det ligger i ansvarstagandet att klara detta.

Fru talman! Jag instämmer i föregående talares positiva beskrivning av det anslag som näringsministern har gjort, och jag upprepar vad jag tidigare sade, att vi hoppas att frågan förs framåt i den anda som här har beskrivits. Och därmed behöver vi inte återkomma i denna fråga.

Anf. 10 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Den här typen av elavbrott hade vi också före avregleringen. Men vi glömmar lätt det som har varit. Vad som har skett under de senaste åren är att vi har byggt ut elnätet väldigt kraftigt. Vi har alltså en mycket större volym.

Jag vill också säga att all avreglering kräver reglering i den meningen att varje medborgare oberoende av om han eller hon är lönsam, oberoende av var han eller hon bor måste ha rätt att få el. Därav följer att avreglering kräver reglering på det sättet att där marknaden inte vill erbjuda el på grund av att det inte är lönsamt så måste vi också ha en reglering som gör att alla får rätt till el och också att den har en hög kvalitet. Det är ju det som är målet att kunna uppnå med lag, med överenskommelser, med pengar etc., när det gäller att få en ordning så att vi slipper uppleva detta en vinter till.

Sedan kan jag säga att Elnätsutredningen nu ser över och har lämnat förslag om skärpta regler för tillsyn av de s.k. tarifferna. Detta kommer också att hamna i en proposition hösten 2001. Min tanke är att kunna lägga fram en ganska omfattande proposition om dessa frågor under hösten 2001, så får vi se hur långt denna utredning kommer som jag tycker ska vara klar till sommaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2000/01:213 om framtiden för IUC

Anf. 11 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Maria Larsson har frågat om hur regeringen ser på framtiden för IUC.

IUC-verksamheten har visat sig vara ett efterfrågat och kostnads-effektivt instrument för att stödja småföretagsutveckling. Jag vill i detta sammanhang erinra om de många positiva följd effekter som IUC-verksamheten genererat utanför de s.k. UPA-uppdragen. Ett exempel på sådana följdverksamheter är den omfattande utbildning som IUC-nätverken skapat och som riktar sig direkt till småföretagen.

Regeringen har inte beslutat stoppa utbetalningar av IUC-lån. Den beslutade förändringen är att den nya myndigheten för företagsutveckling övertar ansvaret för att beställa tjänster inom ramen för det s.k. UPA-uppdraget från IUC-nätverken. Detta framgår av budgetpropositionen för år 2001.

Verket för näringslivsutveckling har fått i uppgift att vara samordnare på nationell nivå av den statliga upphandlingen av vissa verksamheter vid IUC. Myndigheten ska överta ansvaret för att beställa tjänster inom ramen för det s. k. UPA-uppdraget från IUC-nätverken och att det bör vara en uppgift även för Verket för innovationssystem att medverka i finansieringen. Vi betonar att den typ av underifrån och regionalt initierad verksamhet som IUC representerar är ett värdefullt inslag i näringspolitiken.

Verket för näringslivsutveckling och Almi Företagspartner AB ska tillsammans med IUC-nätverken, i samråd med andra aktörer lämna förslag på hur verksamheten med IUC kan samordnas och utvecklas. Redovisningen av detta arbete ska redovisas till Näringsdepartementet senast den 31 mars och den 30 juni 2001. Det är inte fråga om en ny utredning av IUC-verksamheten utan främst en översyn av samordningen mellan dessa organisationer.

I regleringsbrevet för Verket för näringslivsutveckling garanteras en finansiering av IUC:s s.k. UPA-uppdrag från januari 2001, enligt följande:

De orter/nätverk som startade under år 2000 garanteras för 2001 totalbeloppet 30 miljoner kronor. Detta garanterade belopp ska fördelas i proportion till de av regeringen beviljade bidragen för år 2000.

Övriga IUC kommer under det halvår som översynen pågår att erhålla UPA-medel. Översynen är viktig för att få en långsiktig lösning som kan innebära en bättre framförhållning för alla parter.

Det är viktigt att staten även framöver på olika sätt kan stödja den verksamhet som IUC bedriver. Det blir därför en viktig uppgift för den nya myndigheten att vidareutveckla IUC-verksamheten på de sätt och villkor som regeringen banat väg för.

Anf. 12 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Jag är inte nöjd med det. Några frågor besvaras över huvud taget inte. Och det är inte så konstigt, eftersom svaret så när som på tre meningar är en kopia av svaret på en skriftlig fråga av Lars Hjertén den 22 december. De tre övriga frågorna i min interpellation har skyfflats åt sidan. Jag tycker att det vittnar om nonchalans, maktfullkomlighet, ointresse och brist på respekt för demokratin, och jag beklagar det.

Så till sakfrågan. Näringsministern lovprisar IUC, åtminstone i ord. Och UPA-uppdraget ska fortsätta. Den nya myndigheten för näringslivsutveckling ska överta ansvaret. Men näringsministern, varför händer då ingenting? Uppdraget formulerades enligt näringsministern i budgetpropositionen. Den nya myndigheten har ännu inte med ett ord hört av sig till IUC-bolagen i landet, trots att man har haft vetskap om detta i nästan fem månader. Visserligen har inte myndigheten varit i gång så länge, men man måste ju ha haft ett planeringsarbete. Det kommer inga upp-

drag. Det kommer inga pengar. Det går inte ens att få ett besked. Är näringsministern informerad om att det står alldeles still?

Jag går därefter över till utvärderingen. Trots att dessa två tidigare utvärderingar entydigt visar mycket positiva resultat kring IUC-bolagens verksamhet och också kring UPA-uppdragen så avbryts uppdraget. Verksamheten ska utvärderas eller, som ministern säger, det ska ske en översyn av samordningen av dessa organisationer. Vad är det för sorts samordning? Vilka är organisationerna? En långsiktig lösning för bättre framförhållning. Det låter ju vackert, men i själva verket orsakar detta ett avbrott i en pågående kontinuerlig verksamhet.

Den här översynen ska delredovisas den 31 mars, men den har ännu inte påbörjats. Inte ens en kallelse till ett första sammanträde finns. Rosengrens ord blir inte särskilt trovärdiga mot bakgrunden av dessa fakta. Brist på handling motsäger orden. Hur ska det kunna bli kvalitet i en sådan utredning?

De nystartade nätverken garanteras att sinsemellan få fördela 30 miljoner för UPA-uppdrag. Ministern säger att de övriga kommer att erhålla UPA-medel. Jag tycker att det låter lovande. Vilka medel är det fråga om? Hur mycket blir det, och var står det något om dem? – i varje fall inte i budgetpropositionen. När kommer de att utbetalas? Kommer de att utbetalas redan i vår, innan översynen är klar, eller först efter sommaren? Jag vill ha konkreta svar på konkreta frågor.

Jag har tragglat den här frågan med ministern och tidigare med Mona Sahlén därför att jag tycker att den är så viktig. Jag har sett att det här finns en möjlighet till en tillväxtfaktor där drivkraften kommer underifrån, en ram som möjliggör för näringslivet att få del av statligt stöd på ett sätt som för första gången i historien verkar vara effektivt. Därför är jag angelägen om att den här verksamheten ska fungera. Därför är jag också angelägen om att få konkreta svar på mina konkreta frågor.

Anf. 13 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Man möts här av stor ödmjukhet och allmän tolerans från interpellanten – blir kallad odemokratisk osv. Jag vill börja med att göra följande fyra konstateranden.

För det första: Försöksverksamheten har upphört, och UPA-uppdragen kommer framgent att upphandlas av NUTEK. Staten gav en summa pengar, och sedan skulle IUC:na klara sig själva. Det var tanken bakom hela IUC-strukturen. Detta ska ses som ett erkännande. Utan den inriktningen hade försöksverksamheten slutat med nedläggning. Det var ett projekt som skulle drivas under en tid, och sedan skulle det inte fortsätta, utan verksamheten skulle bära sina egna kostnader.

För det andra: De IUC-grupper som bildades under 2000 garanteras 30 miljoner för år 2001.

För det tredje: Jag kan i dag tillkännage att vi till de redan tidigare bildade IUC:na för det första halvåret i år kommer att upphandla i storleksordningen ca 35 miljoner kronor.

För det fjärde: Samtalen mellan NUTEK, Almi och IUC:n kommer att bidra till en långsiktig lösning av finansiering för IUC:na. Jag ska återkomma till det i mitt nästa inlägg. Jag hoppas nu kunna bemötas med större ödmjukhet och förståelse. Det kanske 35 miljoner är värda.

Anf. 14 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag tackar för beskedet. Jag är mycket för ömsesidig respekt, och det är därför som jag reagerar när jag får ett plagiat av ett svar på en tidigare fråga. Jag tycker faktiskt att det är under ministerns värdighet.

Vi har tidigare diskuterat att projektuppdraget omfattar tre år och varit överens om att tre år är en förhållandevis kort tid för att kunna generera en självbärande verksamhet. Det tar tid innan ett projekt börjar ge pengar tillbaka. Det var vi tämligen överens om vid ett tidigare tillfälle.

Jag välkomnar att 35 miljoner ställs till förfogande. Jag fick inte något svar på varifrån de kommer, men de har väl vaskats fram på något sätt, och det är bättre än ingenting, även om det är mindre än tidigare. Det är knappast en utveckling utan snarare en långsammare avveckling. Men det är välkommet att pengar tagits fram och att de, om jag förstår saken rätt, kommer att kunna utbetalas reguljärt under våren innan översynen blivit klar. Låt mig bli ännu mer konkret: När börjar det i så fall att ske?

Jag tycker att den här frågan är klumpigt hanterad. Faktum är att företaget redan har tröttnat och tappat förtroende för samarbete i den här formen. Det finns massor av produktidéer som ligger outnyttjade och påbörjade projekt som har kommit av sig. Jag tycker inte att svenskt näringsliv har råd med detta.

Kompetent personal inom nätverken har varslats. Det är den sortens människor som inte sitter med armarna i kors och väntar på att regeringens nya myndighet ska komma till skott. Kompetent personal söker sig självmant bort. Jag fick t.ex. just besked om att en duktig vd vid ett av IUC-bolagen har fått ett kanonarbete på ett större företag. Han tycker att det är orimligt att försöka bygga upp ett nytt arbete med samarbetspartner som betar sig så som departementet och den nya myndigheten gör. Han kommer från industrin och säger sig aldrig ha varit med om något liknande förut.

Det är positivt att det kommer ett nytt UPA-uppdrag. Jag menar att pengarna nu måste komma fort. Annars riskerar vi att få en ny tung startsträcka. Jag tycker att det hade varit väldigt behändigt om ministern tydligt hade kunnat säga det här till IUC:na redan i december, när osäkerheten spred sig, när alla började ställa frågor och ingen fick några svar. Då hade det varit rätt läge att ge svaret.

Anf. 15 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Än en gång: Det här var en försöksverksamhet. Alla visste vilken tid som gällde för den. Det har aldrig varit meningen och jag har inte sagt att staten ska finansiera denna verksamhet. Vi kan vara överens om att det var en försöksverksamhet. Den här försöksverksamheten skulle finansieras under de tre åren, och sedan skulle IUC:na bära sig själva. Jag menar därför att man inte kan skälla på staten eller på någon myndighet i detta sammanhang.

Vi tänker under det första halvåret i år upphandla för i storleksordningen 35 miljoner kronor.

När det sedan gäller samordningen och snabbutredningen ska följande frågor besvaras. Hur ska man ta till vara lärdomar och kompetens från IUC-projektet? Vilka förändringar får göras i villkorsavtalet? Är det

lämpligt att göra omviktningar inom UPA, som står för uppsökande, produktutveckling och avknoppning? Det har lagts ned väldigt mycket pengar på uppsökande, och det är möjligt att man nu ska lägga ned mycket mer pengar på A:et i UPA, dvs. på avknoppning. Det gäller då att starta fler nya företag.

Det tredje momentet är fördelat på industri och upplevelse. Ska det fortsättningsvis vara så? Också det är en fråga som måste ställas.

Vad kan verket upphandla av IUC-nätverket? Även det är en fråga som måste ställas. Är verkets uppdrag att höja IT-kompetensen i småföretagen lämpligt?

Dessa frågor ska alltså ställas i snabbutredningen. Att leda en sådan här verksamhet och – om jag nu får ta i – att vara minister över en sådan här verksamhet kräver bl.a. att man har en pregnans, dvs. att man riktigt vet vad man gör när man utreder. Det är viktigt att stanna upp innan man betalar ut pengar. Vi får på andra ställen ofta kritik för att vi gör för mycket, och det är viktigt att vi stannar upp och tänker efter hur vi kan göra förbättringar.

Jag vill också ställa frågan: Hur kan NUTEK:s IUC bättre använda befintliga såddlån, dvs. lån vid tidig start av ett företag? Vi ska också titta på hur IUC:na kan få tag i de pengarna på ett bättre sätt. Hur kan vidare Almi:s IUC använda befintliga risklån? De uppgår till oerhört stora belopp. Hur kan de bättre användas för IUC:nas verksamhet?

Med detta har jag markerat att jag har en väldigt stor tilltro till IUC:na. Jag tror att de har mycket stora möjligheter och är ett av de bättre medlen för företagsutveckling. Med dem knyter vi ihop branscher, utbildning och forskning på ett sätt som vi tidigare inte har kunnat göra. Men lite ödmjukhet i debatten tror jag skulle vara på sin plats.

Anf. 16 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Försöksverksamheten sträckte sig över tre år. Det visste alla, men de signaler som har gått ut i anslutning till att vi började närma oss slutet på den treårsperioden och att antalet IUC:n hela tiden har växt gjorde naturligtvis att alla trodde på ett förnyat uppdrag. Ingenting annat uttalades, och man höll fortsatt kontakt. Också ministerns uttalanden kunde tolkas i den riktningen.

Nu kommer det ett förnyat UPA-uppdrag också till dem som redan har haft ett sådant i tre år. Jag tycker att det hade varit väldigt mycket bättre om det hade funnits en framförhållning hos regeringen, så att man tidigt hade kunnat deklarera detta. Då hade det avbrott som vi nu faktiskt har fått inte behövt bli synligt.

Jag välkomnar att ministern här i dag har lämnat ett besked. Jag tolkar det också så att vi som har drivit frågan här i riksdagen liksom de andra som har framfört kritik i den här frågan faktiskt har fått ministern att till slut lyssna lite.

Det är inte bara jag som har framfört kritik i frågan. Det har också kommit inifrån de egna leden. Jag läste t.ex. ett brev och ett pressmeddelande från Göran Johnsson, Metalls ordförande och medlem i socialdemokraternas partistyrelse. Där tar han upp precis samma problematik som jag har aktualiserat i dag. Han skriver: Att dra undan mattan för IUC-bolagen är att kapitulera för det nya och återgå till den gamla centralstyrda näringspolitiken.

Jag kan se en fara med att den myndighetsstruktur som man har byggt upp med det nya verket för näringslivsutveckling faktiskt kan motverka det nya som växer. Jag hoppas att de ska kunna växa sida vid sida. Jag hoppas att översynen ska ge bra kunskap och ett bra beslut, som också innehåller den långsiktighet som vi har saknat hittills.

Med det tackar jag för debatten och för klarläggandet om att pengar finns att hämta. Det skulle vara bra att som sista ord få ett datum, när det kan vara möjligt att det börjar hända.

Anf. 17 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Som jag sade ska det göras upphandling för ytterligare 35 miljoner under första halvåret. Det vore nästan myndighetsutövning om jag talade om exakt på dagen när det kan starta. Jag förutsätter att det ska ske ganska snabbt.

Jag vidhåller att min historieskrivning är rätt i frågan om IUC-bolagens vara eller icke vara. Det var en försöksverksamhet. Jag har nyligen tagit över verksamheten och anser att IUC:erna har en viktig roll. Det har jag också manifesterat med pengarna och en snabbtredning. Jag är övertygad om att den nya myndighetsstrukturen, med verket för företagsutveckling, kommer att hantera detta på ett utomordentligt bra sätt.

Överläggningen var härmed avslutad

7 § Svar på interpellation 2000/01:216 om Samhalls arbetsmiljöansvar

Anf. 18 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Carlinge Wisberg har frågat mig, dels vilka åtgärder jag avser vidta för att statens avtal med Samhall bättre uppfylls angående kravet på god arbetsmiljö, dels vilka initiativ jag avser vidta så att statens avtal med Samhall förändras så att arbetsmiljökraven skärps.

På uppdrag av Metall m.fl. fackförbund har SCB under förra hösten genomfört en arbetsmiljöundersökning i Samhall. I undersökningen tillfrågades ca 1 000 fackanslutna anställda med arbetshandikapp, varav ca 830 medlemmar i Metall. Svarefrekvensen var knappt 70 %.

Motsvarande undersökning har gjorts bland medlemmar inom Metalls övriga verksamhetsområden, och en jämförelse har sedan gjorts med svaren i den undersökning som gjorts i Samhall. Vid en genomgång av resultaten kan först konstateras att Samhall på många punkter visar ett bättre resultat än Metalls verksamhetsområden i övrigt. På några punkter är emellertid Samhall sämre, vilket självklart inte är bra och bör uppmärksammas.

Samhall bedriver i dag verksamhet på flera arbetsplatser som i stort kan jämföras med arbetsplatser där Metalls övriga medlemmar arbetar. En viktig förutsättning för Samhall är emellertid att ha en arbetsmiljö och arbetsförhållanden som är anpassade till de anställdas mycket olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende.

Samhalls medarbetare är personer med funktionshinder, vilket för många kan innebära större känslighet för arbetsmiljörisker. Mot den

bakgrunden bedrivs ett omfattande och långsiktigt arbetsmiljöarbete sedan en lång tid tillbaka i Samhall. En generell arbetsmiljöstandard som ställer högre krav på såväl den psykologiska som den fysiska arbetsmiljön inom Samhall jämfört med andra företag i samma branscher har fastställts för koncernen. Den håller för närvarande på att genomföras på samtliga arbetsplatser. Dessutom har Samhall tagit fram särskilda arbetsmiljökrav för vissa branscher. Vidare har nyligen beslutats om en minimistandard för koncernens företagshälsovård som nu successivt införs. Detta ser jag som viktiga förutsättningar för att just förbättra arbetsmiljön i Samhall.

Tilläggs kan också att Samhall, som ett led i arbetet med att förbättra personalutvecklingen, fr.o.m. i år kommer att genomföra personalenkäter en gång per år med de anställda. Svaren i enkäterna kommer sedan att sammanställas med särskilda nyckeltal i personalredovisningen. På detta sätt kommer både arbetsmiljön och personalens trivsel att kunna följas och, om så behövs, åtgärder vidtas.

Slutligen har jag erfarit att Samhall och representanter från berörda förbund redan har träffats och inlett samtal om eventuella åtgärder med anledning av SCB:s undersökning.

Jag kommer i fortsättningen att noga följa resultaten av de åtgärder som Samhall vidtagit och de samtal som inletts. I avvaktan härpå är jag för närvarande inte beredd att vidta några särskilda åtgärder.

Anf. 19 CARLINGE WISBERG (v):

Fru talman! Jag ska inte börja med att ifrågasätta näringsministerns demokratiska trovärdighet. Jag är alldeles övertygad om att näringsministern omfattas av en genuin sådan.

Jag känner en stor tillfredsställelse över att näringsministern säger att han noga ska följa utvecklingen inom Samhall, även om han just nu inte är beredd att vidta några särskilda åtgärder.

Samhalls primära arbetsuppgift har varit och är fortfarande att så långt möjligt rehabilitera människor, så att de får en möjlighet att återgå till den reguljära arbetsmarknaden. Det innebär, menar jag, att man kan ställa speciella krav på Samhall. Även om arbetsmiljöfrågan naturligtvis är mycket viktig inom alla sektorer i samhället leder ett resonemang som bottnar i en jämförelse mellan Samhall och andra verksamhetsområden, exempelvis Metall, fel, av den enkla anledningen att Samhall ska arbeta rehabiliterande. Det innebär att kraven på företaget eller koncernen måste vara betydligt högre.

Det är naturligtvis bra att de åtgärdsprogram som här nämns börjat komma i gång, kanske just på grund av den undersökning som gjordes, som jag också har refererat till. Det finns också från fackligt håll en tanke om att få till stånd ett konkret arbetsmiljöavtal med koncernen. Jag tror dock inte att enbart parterna kan stå för lösningen på alla de bekymmer som undersökningen faktiskt pekar på. Även ägaren måste ikläda sig ett ansvar i problemlösningen. Dessutom är Samhalls uppdrag i stor utsträckning styrt via avtal med arbetsgivaren, där det särskilt är betonat vikten av en god arbetsmiljö.

Utöver de inkomster som koncernen får genom olika typer av produktion, oftast legotillverkning, finansieras koncernen genom de täckningsbidrag som utbetalas i förhållande till anvisade platser. Detta täck-

ningsbidrag har under en följd av år minskat i volym, med påföljd att effektivitetskravet i verksamheten har ökat. Samtidigt har ganska omfattande personalnedskärningar genomförts av direktanställd personal, vars arbetsuppgifter ofta består i frågeställningar som tangerar det område vi nu avhandlar, nämligen arbetsmiljö och därmed också rehabilitering.

Jag tror inte att utvecklingen har varit till gagn för den arbetsuppgift vi som ägare faktiskt har givit koncernen. Därför vore det värdefullt om ägaren, alltså vi, parallellt med det arbete som parterna inom koncernen utför, genomförde en utredning för att kartlägga täckningsbidragets faktiska betydelse för koncernens möjlighet att åstadkomma en bra arbetsmiljö och därmed bra förutsättningar för ett rehabiliterande arbete.

Jag tror att det är viktigt att vi tar oss an denna fråga då jag också är övertygad om att Samhalls betydelse kommer att öka i takt med att aktivitetsgarantin börjat att fungera bättre. Det skulle vara intressant att höra om näringsministern delar den analysen.

Anf. 20 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att göra konstaterandet att jag tycker att man ska ställa större krav på Samhall vad gäller arbetsmiljön. Det är självklart. Det gör man också.

Samhall har tuffare krav på buller i jämförelse med Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Det är hårdare krav vad gäller lyft än vad Arbetsmiljöverkets föreskrifter säger, och det är hårdare krav vad gäller luftföroreningshalter än enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Det innebär att det program som man har ställt upp ställer mycket hårdare krav än vad man generellt ställer på arbetsmarknaden. Så ska det vara.

Det lär ta sin tid innan man hinner införliva allt detta, och det kommer nog att föras diskussioner. Det har att göra med att Samhall branschmässigt och geografiskt bedriver en mycket spridd verksamhet. Det är ca 800 arbetsplatser spridda över landet i olika branscher från tjänsteföretag till olika varuproducerande företag. Man får ha en viss respekt för det.

Mot bakgrund av den information jag har fått och de program om arbetsmiljön som vi har gått igenom på Näringsdepartementet kan jag konstatera att man ställer avsevärt större krav än vad som görs annars, och det är riktigt att man gör det. Människor ska rehabiliteras inom Samhall. De ska gå från den typen av mer sluten arbetsplats till den öppna arbetsmarknaden.

Jag tycker att Samhall är någonting vi ska vara stolta över. Det är internationellt sett en unik verksamhet som hanterar den här typen av frågor på ett utomordentligt bra sätt. Vi får heller inte glömma att det inte är självbärande. Staten tillskjuter ungefär 4,2 miljarder per år.

Det är balansen mellan detta som gör att vi ändå kan bära upp en bra verksamhet, ha en bra rehabilitering och tillse att så många som möjligt sedan kommer ut på den öppna arbetsmarknaden.

Anf. 21 CARLINGE WISBERG (v):

Fru talman! I sak tror jag att näringsministern och jag är överens om hur tagen ska tas. Men vi skiljer oss åt på en punkt. Jag har följt Samhall under ett antal år och har på olika sätt hållit mig ajour med dess verksamhet. I min värld kan jag ändå skönja att det ständigt ökande effektivi-

tetskravet går ut över det som Samhall är till för, den rehabiliterande verksamheten. Arbetsmiljöproblematiken och möjligheten till en rehabiliterande verksamhet hänger ihop.

Det är naturligt att Samhall som koncern ska ligga skyhögt över Arbetsmarknadsverkets föreskrifter. Det vore bedrövt om Samhall som koncern nöjde sig med att befinna sig enbart snäppet över. Då skulle man aldrig klara balansgången, om vi ska kalla det så, att låta människor få en arbetsträning eller rehabilitering på ett sådant sätt att de har möjlighet att över huvud taget komma ut på den reguljära arbetsmarknaden.

Anf. 22 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill återupprepa vad jag tidigare sade. Generellt sett har Samhall en ganska bra arbetsmiljö, men det har visat sig att det finns brister. Man tar nu fram ett arbetsmiljöprogram. Man ska på område efter område ha starkare krav än enligt de riktlinjer och förordningar som Arbetsmiljöverket har. Det tycker jag är ett gott mål. Jag ska noga följa att man följer det.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2000/01:219 om tunnfilmsteknik

Anf. 23 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Per Lager har frågat mig vad jag avser göra för att ge tunnfilmstekniken, som är en förnybar och strategiskt mycket viktig energiteknik, möjligheter att utvecklas och industriellt produceras i Sverige.

Låt mig först säga att jag delar Per Lagers syn på verksamheten vid Ångström Solar Center. Verksamheten är av världsklass när det gäller solceller av sådan tunnfilmsteknik som man arbetar med.

Det finns också stora möjligheter att solceller i allmänhet och den här typen av tunnfilmceller i synnerhet kan komma att spela en viktig roll i framtidens energisystem. Det kommer även att finnas en stor och växande internationell marknad för ny teknik för att utnyttja förnybara energislag, en marknad som kommer att omsätta mångmiljardbelopp varje år under lång tid framöver. Här borde det alltså finnas stora möjligheter för svensk forskning och svensk industri.

Riksdagen beslutade i juni 1997 om ett program för omställning och utveckling av energisystemet. Programmets huvudinriktning är en kraftfull långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik. Programmet fokuseras på insatser för att minska kostnaderna för att utnyttja de förnybara energislagen så att dessa blir ekonomiskt bärkraftiga alternativ till kärnkraft och fossila bränslen.

Forskningsverksamheten vid Ångström Solar Center ligger mycket väl i linje med dessa intentioner. Som Per Lager nämner får verksamheten ett omfattande stöd av Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (MISTRA) och av Statens energimyndighet inom ramen för det energipolitiska programmet. Det sammanlagda beviljade stödet uppgår till 150 miljoner kronor.

Staten har ansvar för att skapa förutsättningar för att näringslivet ska kunna genomföra de olika investeringar som behövs för omställning och utveckling av energisystemet. Ett viktigt led i detta är ett långsiktigt stöd till forskning, utveckling och demonstration. Stödet till Ångström Solar Center är ett bra exempel på ett sådant stöd.

Näringslivet måste dock ha den avgörande rollen när det gäller att identifiera de produkter och processer som kan bli lönsamma på marknaden och att genomföra nödvändiga investeringar. Ett nära och aktivt samarbete mellan staten och näringslivet är en grundläggande förutsättning för att de statliga insatserna för forskning och utveckling ska ge långsiktigt uthålliga resultat.

Vägen från forskningsresultat till kommersiell produkt kan vara ganska lång och resurskrävande. Inom det energipolitiska programmet finns det därför möjligheter att även främja mer marknadsnära insatser. Exempel på sådana är pilot- och demonstrationsverksamhet och industriell forskning och utveckling inom ramar som definieras av EU:s regler om statsstöd.

För att kunna stödja utvecklingen i mer marknadsnära stadier krävs det dock att en industriell aktör med tillräckliga resurser driver projektet. Som Per Lager också konstaterar finns det ännu inte någon aktör i Sverige som är beredd att arbeta för att förverkliga en kommersiell produktion av tunnfilmssolceller.

Statsministern inbjöd den 30 mars förra året företrädare för näringslivet till ett rundabordssamtal om framtiden för svensk solenergi. Syftet var att diskutera möjligheten att hitta en industriell plattform för att kommersialisera forskningsresultaten från verksamheten vid Ångström Solar Center.

Jag har fått veta att det sedan dess pågår arbete under ledning av Ångström Solar Center för att formera en industriell gruppering som kan driva det fortsatta utvecklingsarbetet. Jag har förstått att man hyser goda förhoppningar om att detta ska lyckas, och jag ser fram mot att få ta del av resultaten från dessa diskussioner.

När frågan om näringslivets engagemang och finansiering kommit närmare sin lösning kan behovet av ytterligare statligt stöd från exempelvis det energipolitiska programmet prövas, t.ex. till fortsatt utvecklings-, demonstrations- och pilotverksamhet.

Anf. 24 PER LAGER (mp):

Fru talman! Detta är en fråga där vi tycks vara oerhört överens, näringsministern. Vi ligger helt i linje med varandra när det handlar om hur det skulle kunna utvecklas vidare. Framför allt gäller det vikten av solceller i framtiden. Jag tror att det är få som i dag skulle förneka att just solceller är framtidens energikälla.

Man har räknat ut att en tiondel av Sahara skulle räcka för hela jordklotets behov av elektricitet om man använde solceller. Det är en fascinerande framtid.

Det som är lite olyckligt i dag är att just här i Sverige så ligger forskningen långt fram, i framkanten, men vi får inte i gång den industriella processen. Det finns en knut och ett vakuum emellan. Ute i Europa finns det kanske ett tiotal pilotprojekt, dvs. industriell tillverkning av solceller.

Med tanke på att detta är framtidens energikälla, och att vi bör satsa på att försöka behålla både produktionen och de gröna arbetstillfällena som det blir fråga om här i Sverige så saknar jag det initiativ som gör att saker och ting rullar fortare än vad de gör i dag.

Näringsministern nämnde 150 miljoner i en sammanlagd satsning. Jag skulle gärna vilja ha reda på hur tidsperspektivet ser ut, och vad de 150 miljonerna kan innehålla. Jag är också införstådd med att man har ett femårigt projekt på gång. Det är fråga om att lyfta forskningen över till ett pilotprojekt som sedan i sin tur kan tas över av den kommersiella produktionen – näringslivet och marknaden.

Det gäller just detta steg med att få en industriell process som visar sig fungera så att marknadskrafterna kan ta över. Då behövs kanske utvecklings- och produktionsstöd – starka sådana. Det behövs kanske ett investeringsstöd som direkt riktar sig till solcellsenergin. Man kan ha gröna fonder, och man kan jobba som vi gör just nu, med grön skatteväxling, för att driva på verksamheten. Man kan dra in det i den offentliga upphandlingen och man kan skapa nationella mål – det är väldigt viktigt.

Framför allt tror jag att man skulle kunna tillskapa ett tillfälligt utvecklingsinstitut. Jag understryker *tillfälligt* därför att de här instituten har en tendens att vilja leva kvar utan att kanske ha uppdraget eller uppgiften hela tiden. Meningen med ett tillfälligt utvecklingsinstitut för solcellstillverkning är att det skulle kunna hjälpa till att få i gång tillverkningen. Jag kan se framför mig hur man från statens sida, näringslivets sida och forskningens sida tillsammans skapar just denna lite snabbare utveckling.

Här tycker jag att just näringsministern har en uppgift i att driva på. Det är det som det handlar om. Annars hamnar hela tillverkningen utomlands, och det tror jag ingen av oss vill.

Anf. 25 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga det som jag sade i mitt interpellationssvar: Det pågår en diskussion om solarsystemet och den forskning som sker där. Som jag också sade så kallade statsministern till ett möte, där jag själv deltog, med näringslivet som har ett intresse för detta. Nu pågår en diskussion, och jag är ganska hoppfull när det gäller att vi ska landa framöver så att det innebär att vi får en industriell produktion. Hur mycket stöd som kommer att ges från staten får vi diskutera, men själva planen och upplägget av projektet gällde det här. Därför får vi avvakta det innan vi nu drar i väg med någonting annat.

Det är perioden 1996–2004 som de här 150 miljoner kronorna gäller. Det energipolitiska programmet innehåller en mängd olika typer av stöd, från stöd till forskning på universitet och högskolor till stöd till pilot- och demonstrationsinsatser. Dessa instrument gör det möjligt för staten att stödja de flesta utvecklingsfaser för ny energiteknik – från grundläggande energiforskning till demonstration i fullskaleanläggningar. Jag är därför övertygad om att det finns goda möjligheter att pröva frågan om stöd till industriella utvecklingsfaser inom t.ex. det energipolitiska programmet. Det är själva poängen. De stödformer och villkor som där står till buds är väl avpassade för att kunna främja denna typ av arbete.

Än en gång: Vi får avvakta och se vad som händer nu. Det kanske inte tar så lång tid innan man kan presentera något och säga hur man

skulle vilja gå från forskning och föra över det hela till ett pilotprojekt, dvs. någon form av industriell produktion. Det är där vi ska landa.

Det tyska system som har nämnts för solceller består också av flera delar. I dag är ersättningen per kilowattimme nära 4 kr och 50 öre. Det ska jämföras med ungefär 20 öre för kilowattimmar på elsidan. Jämför man med vindkraften ser man att solceller skulle kosta tio gånger mer. Men poängen – och det är också Lagers poäng om jag har förstått det rätt – är att vi har nått väldigt långt med tekniken. Vi kan tillverka detta, och vi kan sälja det som en miljöteknik över hela världen. Där har vi stora förutsättningar. Nu har vi kopplat ihop tekniken med dem som kan ha ett industriellt intresse i detta. Den diskussionen pågår nu.

Anf. 26 PER LAGER (mp):

Fru talman! Tack, näringsministern! Tekniken är framtagen och tekniken finns här i Sverige just nu. Vad man behöver är att få i gång en industriell process och att få ut den på marknaden. Det är där knuten sitter. Men nu finns det ett samarbete om detta.

För många är kanske tunnfilmsteknik ett okänt begrepp. För er som inte känner till tekniken vill jag säga att i stället för att använda kiselplattor som man lägger på en skiva och kopplar ihop så förångar man olika metaller på en glasskiva med ett grundskikt. Jag ska inte nämna alla beteckningarna; molybden och sådant som man använder, men när man förångar detta så sker det på ett förenklat sätt, och det är så billigt att göra det bara man får lite industri i det. Kiseln är fortfarande oerhört dyr. Får man i gång tunnfilmstekniken är den därför prismässigt helt överlägsen kisel. Det kan vara kristallinkisel, amorft osv. Det viktiga är att den nya tekniken, den svenska s.k. CIGS-tekniken, är så oerhört intressant.

Vad jag är rädd för är att den process som är i gång nu och som är vällovlig på alla sätt går lite för långsamt. Det kan innebära att man kör i gång ute i Europa med detta. Det kan väl vara bra i och för sig, men har vi tekniken, kunskapen, forskningen och alltihop här hemma så finns det all anledning att köra på lite fortare. Här har vi någonting att vara oerhört stolta över och någonting som framför allt också har en framtid för sig. Därför menar jag att det tillfälliga utvecklingsinstitut som jag nämnde är en teknik för att driva på en utveckling. Det kan hända att det samarbete som pågår just nu kommer att gå tillräckligt fort så att vi inte blir av med hela tillverkningen. Men det ligger så nära till hands att det faktiskt håller på att bli så, och då tycker jag att det skulle vara hemskt synd om vi inte har gjort tillräckligt mycket.

Anf. 27 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det är bråttom. Vi har nu tagit ett initiativ där vi har kopplat ihop kunskapen och forskningen med industrin – med flera av de stora och ledande industriföretagen i Sverige. De jobbar nu ihop. Jag har ingen annan information än att detta löper efter de bedömningar som gjordes när vi träffades, dvs. att man ville engagera sig och att man insåg att det fanns stora industriella möjligheter och en exportprodukt med utgångspunkt i den teknik som har ett stort värde för både Sverige och inte minst dessa stora företag.

Jag är faktiskt ganska lugnad av detta. Vi får avvakta det. Sedan får vi se vilka ytterligare åtgärder vi behöver vidta. Vi är överens, herr Lager.

Anf. 28 PER LAGER (mp):

Fru talman! Vi är överens. Det är roligt att kunna vara överens också i en interpellationsdebatt. Vi talar kanske bara om olika hastigheter på utvecklingen. Vi är också överens om att det bör gå fort, men jag vill kanske driva på ännu mer än vad ministern vill med tanke på att, som jag sade tidigare, produktionen kan gå oss ur händerna.

Att skapa en sådan här pilotfabrik är ju ett stort projekt. Det kostar mycket pengar. 150 miljoner är avsatta för solcellsteknik under åren 1996 till 2004. Det är en åttaårsperiod. Frågan är: Var finns det pengar i beredskap för just en satsning på ett sådant här gemensamt projekt med näringslivet? Vi hanterar ju ibland oerhört stora summor, och ibland hanterar vi små summor. Jag undrar vad näringsministern är beredd att satsa på en sådan här anläggning i framtiden.

Anf. 29 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Vi startade det här projektet där vi kopplade ihop tekniken med näringslivet den 30 mars förra året. Det har inte gått så lång tid. Enligt de informationer jag fått har det ändå speedat på ganska bra. Vi måste avvakta hur näringslivet vill gå in i detta med utgångspunkt från de diskussioner som förs.

Pengarna ligger inom programmet. Vi har rätt mycket pengar inom programmet när det gäller förnybara bränslen etc. Vi får titta på det, men först får man föra en diskussion och se hur näringslivet tar upp detta. Än en gång: Den information jag har fått visar att det åtminstone hittills är ganska positivt.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2000/01:127 om elevers rätt till kunskap

Anf. 30 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Sofia Jonsson har frågat vad jag avser att göra för att garantera alla elever en likvärdig rätt till kunskap och hur jag vill arbeta för att införa individuella studieplaner.

Sofia Jonsson tar i sin interpellation upp det som är kärnan i skolans uppdrag, nämligen att alla elever ska få den kunskap de behöver för att vara rustade för framtiden och för att kunna leva ett rikt socialt och kulturellt liv. Alla reformer och åtgärder som regeringen föreslagit och genomfört sedan jag blev skolminister har också haft det syftet.

Läro- och kursplanerna innehåller de mål som eleverna ska uppnå övergripande och i olika ämnen. Med den ansvarsfördelning som råder på skolområdet är det kommunerna som har ansvaret för den konkreta utformningen av skolans pedagogiska verksamhet, uppföljning och utvärdering av resultaten och åtgärder för att komma till rätta med brister. Hur sedan undervisningen läggs upp för grupper av elever eller enskilda elever är en gemensam fråga främst för lärare, skolledning och elever. I skolans ansvar ingår också att identifiera de elever som behöver stöd i sitt skolarbete för att nå målen och föreslå hur detta stöd ska utformas.

I många skolor arbetar man redan i dag med någon form av individuell studieplanering för elever som är i behov av stöd. Denna individuella studieplan kan vara en del av ett åtgärdsprogram som också har andra inslag än studieplanering.

Liksom Sofia Jonsson anser jag dock att skolan har ansvar för att alla elever får en individuellt anpassad undervisning och att studieutvecklingen för alla barn och ungdomar planeras noga och följs genom hela skoltiden. Särskilt viktigt är detta vid olika övergångar inom utbildningssystemet. Kravet på skolans ansvar för elevernas individuella studieplanering kan därför behöva tydliggöras.

Expertgruppen för ökad måluppfyllelse och elever i behov av särskilt stöd, som leds av riksdagsledamoten Agneta Lundberg, har bl.a. diskuterat frågan om reglerna behöver skärpas eller om det skulle vara effektivare att satsa på stimulans och handledning till skolorna. Gruppen har studerat utvecklingen i ett antal kommuner och funnit att man på många håll redan har skrivit in i skolplanen att alla elever ska ha en individuell studieplanering. I det praktiska genomförandet har däremot kommuner och skolor inte kommit särskilt långt.

Expertgruppen har dessutom tittat på individuell studieplanering i samband med övergång i utbildningen. Slutrapporten från expertgruppen överlämnas i maj och kommer att utgöra ett värdefullt underlag för mina överväganden om behovet av regeländringar.

Jag vet också att Skollagskommittén har haft frågan om åtgärdsprogram och individuella studieplaner uppe till diskussion. Även Utredningen om vägledningen i skolväsendet, som har till uppdrag att kartlägga och analysera individens behov av vägledning, kan säkert bidra med underlag.

I försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan, där försöksskolorna inte är bundna av den nationella timplanens indelning i tid per ämne och ämnesgrupp, kommer skolorna att behöva utveckla formerna för dokumentation av elevernas studieplanering och uppföljning. I de skolor som deltar arbetar de flesta med olika typer av individuell studieplanering och skriftlig dokumentation. Över 800 skolor ingår i försöket, och Timplanedelegationen har ett ansvar för att värdefulla erfarenheter sprids till alla kommuner och skolor.

Ibland möter jag kritik mot att skolor och kommuner har krav på sig att producera alltför många planer som tar stor energi att utforma och som sedan ställs in i en hylla. Att göra en individuell studieplanering är en process där eleven själv, föräldrar och lärare i högsta grad kan vara delaktiga och samarbeta.

Beträffande gymnasieskolan finns bestämmelser i gymnasieförordningen och i läroplanen för de frivilliga skolformerna. Där anges bl.a. att det för varje elev ska upprättas en individuell studieplan som ska innehålla uppgifter om elevens studieväg och om de val av kurser eleven gjort. Vidare framgår att utvecklingssamtalet ska genomföras med den individuella studieplanen som grund.

Det finns många olika metoder att arbeta med individuell studieplanering. Av naturliga skäl arbetar man annorlunda med de mindre barnen, t.ex. med portfoliomethoden eller planer i form av grafiska figurer som ökar barnens möjligheter att förstå och delta i planeringen.

Jag tror därför att man snarare ska tala om behovet av en individuell studieplanering än om en individuell studieplan för att markera att en sådan plan ska vara ett levande dokument med olika utformning och detaljeringsgrad.

Sammanfattningsvis vill jag instämma med Sofia Jonsson om att svaret för alla elevers individuella studieplanering behöver göras tydligare. Jag avser därför att återkomma i denna fråga. Jag vill dock ytterligare överväga hur detta ska utformas bl.a. genom att inhämta synpunkter från de olika utredningar och grupper som jag hänvisat till i mitt svar.

Anf. 31 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret som från början var något mer knapphändigt än det jag fick uppläst för mig här i dag.

Elevers rätt till kunskap är rubriken på den interpellation jag har skrivit. Jag har börjat fundera på om det finns en ideologisk skillnad när det gäller vad elevers rätt till kunskap betyder. För mig och Centerpartiet handlar det om att forma en politik som låter elever lära och växa utifrån varje individuell elevs behov.

Jag har också en starkt tro på att varje elev kan och vill lära bara man ges rätt förutsättningar. Det här är vi inte alltid överens om i kammaren.

Precis som skolministern säger finns det väldigt många goda exempel runt om i landet. Det finns skolor som för många år sedan har tagit till sig detta och arbetar på ett sätt som är oerhört bra för eleverna. Det handlar om en individuell skola där varje elev får förutsättningar utifrån sina behov.

Men det krävs ju mycket mer. Skolverket har ju också visat att utbildningen inte är likvärdig runt om i hela landet. Alla elever runt om i landet får inte en likvärdig utbildning. Då måste snabba saker hända. Det måste vara en tydlig styrning från oss, och framför allt från skolministern. Jag tycker inte att den här styrningen har varit tillräckligt tydlig.

Under 90-talet har man gått mot en målstyrning. Det är oerhört bra. Det ska vi absolut inte släppa. Vi ska inte in i minsta detalj visa hur skolorna ska arbeta. Däremot ska vi ställa tydliga krav när det gäller frågan om vilka mål vi sätter upp, hur vi vill att skolorna ska arbeta och vilka mål man ska uppfylla.

Det här är en tvistefråga eftersom jag och Centerpartiet ser att vi måste ge starkare förutsättningar. Vi måste vara tydligare i vår skolpolitik. Vi har gett flera konkreta förslag på hur det här ska fungera. Men tyvärr har vi inte riktigt fått bifall på alla förslag.

Tre saker har vi slagit fast. En är individens rätt till kunskap, elevens rätt till kunskap. Det handlar inte om den tid man går i skolan, utan om de kunskapsmål man ska uppnå. Jag vill fråga ministern om hon anser att det är kunskap och inte tid som ska gälla i skolan. I sådana fall har vi en helt ny typ av svensk skola där det inte är antalet år utan kunskapen som är det viktigaste.

Det andra vi fokuserar på är de viktigaste kunskaperna och att man får individuella studieplaner för varje elev. I dag fungerar det på vissa skolor, men långt ifrån på alla. I vissa skolor har man också en studieplan som är övergripande. Man har inte tillräcklig uppföljning. Jag vill se ett tydligt besked från skolministern. Är individuella studieplaner med allt vad de ska innehålla något man ska besluta om här i riksdagen – liksom

tidiga insatser för läs- och skrivutveckling och att det ska finnas tillräckligt många lärare?

Det tredje tydliga beskedet vi har är att det ska vara fortsatt makt för skolan och kommunerna. Vi ska inte hålla på med pekpinna och centralstyre genom att pengar ska gå genom skolverk och annat. Vi ska i stället ut i kommunerna och ge tydliga mål. Skolorna och kommunerna ska själva få styra hur skolan ska vara.

Så till förslaget om likvärdig utbildning. Jag vill fråga skolministern vilka nya redskap – inte vilka program och vilka förslag som nu roterar – skolministern vill ta beslut om i riksdagen för att vi ska få en likvärdig utbildning i hela landet.

Anf. 32 TALMANNEN:

Jag vill för klarhetens skull bekräfta att det skriftliga svar vi har är betydligt kortare än det som lästes upp. Det är naturligtvis önskvärt att man från början har det korrekta. Men som alltid är det det talade ordet som gäller.

Anf. 33 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Frågan om elevernas rätt till kunskap är naturligtvis alltiämt relevant. Många goda exempel finns ute i landet där eldsjälar till skolledare och lärare gör ett fantastiskt arbete för elevernas bästa med goda resultat som följd.

De goda exemplen finner vi nästan alltid i skolor där det finns ett tydligt pedagogiskt ledarskap, där skolans pedagogiska metod omfattas av alla, där kunskapen sätts främst, där kraven på elever och personal är tydliga, där respekten för andra och för individers olikheter är tydlig.

Utöver detta kan man också säga att de ekonomiska ramarna naturligtvis inte är oviktiga, men förhållningssättet är långt väsentligare och långt viktigare.

Tyvärr, fru talman, verkar de goda exemplen vara betydligt färre än de dåliga exempel vi dagligen ser i tidningarna. Vi kan läsa om våld, hot om våld, trakasserier och dåliga kunskaper. Jag menar att svensk skola inte är så bra som den kunde vara. Vi kan betydligt bättre.

Skolministerns svar i alla de debatter vi har fört här i kammaren och på annat sätt går ut på att regeringen – och det framgår också av svaret – har genomfört reformer och åtgärder som syftar till bättre resultat. Men man måste fråga sig vilka reformer det egentligen är som åsyftas. Ett annat svar brukar vara att det är kommunerna som bär ansvaret för skolan och att man ingenting kan göra från den här kammaren. Ett tredje svar är att det nu kommer nya och friska pengar som ska lösa alla de problem vi kan se runt om i landet.

Fru talman! Jag tycker nog att detta är väldigt tunt. Vi vill se bättre aktivitet på det här området. Interpellationssvaret, även om det är något förändrat i uppläst form, går, som skolministern säger, ut på att vi behöver utveckla former för dokumentation av elevernas studieplanering och utveckling. Kanske kan t.o.m. lagstiftning på det här området bli aktuell.

Det låter intressant. Vi är tydligen överens om att en uppföljning av elevernas resultat i skolan är nödvändig, varför det faktiskt blir konstigt när skolministern reagerar så starkt på kommuner och enskilda skolor som själva vill utveckla metoder med uppföljning av elevernas resultat i

förhållande till de uppställda målen. Är detta, fru talman och skolministern, verkligen ett problem? Är inte problemet precis det motsatta, att skolor inte tillräckligt följer upp den egna verksamheten?

Kan skolministern också förklara för mig och för svenska folket var faran ligger i att enskilda skolor vill dokumentera elevernas planering, studieutveckling och resultat?

Är det inte hög tid, kort sagt, att fundera över statens roll i sammanhanget? Vi har en gemensam finansiering – det är alla överens om – av skolan. Men är det inte skolans resultat, elevernas resultat i förhållande till målen, som är det absolut viktigaste? Vem som ska sköta detta måste vara av underordnad betydelse.

Jag frågar därför om skolministern anser att det system som nu finns med ansvarsfördelning mellan stat, kommun och i allmänhet skolhuvudmän och Skolverkets roll är det absolut optimala för att vi ska bli den kunskapsnation som vi alla strävar efter.

Anf. 34 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Sofia Jonssons interpellation om allas rätt till likvärdig kunskap i skolan berör ju ett ständigt aktuellt ämne och en mycket viktig fråga, inte minst när vi ser hur många elever både i grundskolan och i gymnasieskolan som inte når upp till målen. Svaren på frågan om hur man når bättre resultat i skolan och hur man hjälper fler elever att nå målen kan ju vara många. Det handlar om hur man arbetar. Det som nämnts här om individuella studieplaner är naturligtvis mycket viktigt.

Från Folkpartiets sida brukar vi säga att det som helhet är dags att lyfta fram skolans kunskapsmål. Skolan kan faktiskt inte lösa alla problem. Men skolans bästa kompetens är att ge eleverna kunskaper.

Men för att kunna göra det är utvärderingen viktig. Vi kan inte hjälpa alla de elever vi vill hjälpa och göra rätt insatser om vi inte vet hur det står till i skolan. Betygen är en viktig del i arbetet med att utvärdera skolan.

Det betygssystem som infördes för ett antal år sedan med en tydlig gräns för betyget Godkänd har den fördelen att det visar när skolan har misslyckats. Det ger också en tydlig signal att en elev som inte når upp till gränsen för godkänd behöver mer stöd, mer hjälp och mer tid.

Tyvärn visar det sig att betyget inte sätts på likvärdigt sätt över hela landet. Vi hade en läs- och skrivundersökning i Stockholm för något år sedan som visade att en mycket stor del av de elever som hade fått godkänt i grundskolan inte alls i verkligheten levde upp till den nivån när man undersökte deras uppsatser första året i gymnasiet. Skolverkets nationella kvalitetsgranskning som har kommit i år visar också att betygen sätts på olika grunder på olika håll i landet. Vi har också sett statistik på att det är ganska stora skillnader mellan resultaten av de nationella proven och de betyg som sätts.

Slutsatsen man kommer till är att det är alltför många elever som helt enkelt får ett betyg som inte i verkligheten visar vilka kunskapsmål eleven har nått. Den som drabbas av det är eleven eftersom eleven blir bestulen på den rätt till stöd som han eller hon har.

Att vi får ett likvärdigt och rättvist betygssystem är för mig en mycket viktig del i arbetet för allas rätt till likvärdiga kunskaper. Därför vore jag

tacksam, trots att det är många frågor, om skolministern också i någon av sina repliker kunde svara på frågan:

Vilka åtgärder avser skolministern att vidta den närmaste tiden för att vi ska få ett betygssystem som kan användas som ett bra instrument för utvärdering i den svenska skolan?

Prot. 2000/01:61
6 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 35 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Först vill jag be om ursäkt för att det har översänts fel handlingar. Det ska givetvis inte vara på det sättet. Det svar man som interpellant får ska vara korrekt. Jag kommer att eftersträva att det inte kommer att ske fler gånger. Ursäkten är framförd.

Jag tänkte kommentera var och en av de punkter som Sofia Jonsson lyfter fram.

Individens rätt till kunskap – det är givetvis skolans främsta uppgift. Vi ska också se till att den ges till alla elever. Från det perspektivet ska vi också utgå från varje enskild elevs behov. Om skolan verkligen ska lyckas med det tror jag att en förutsättning är att vi hela tiden, från såväl statens som kommunernas sida, ser till att det ges kompetensutveckling till all personal som arbetar i skolan. Eftersom vi i dag vet att elever har olika förmåga att ta emot kunskap och vi behöver de olika metoderna måste utbildning av lärare ske hela tiden, ständigt, i avsikt att hitta former för kunskapsutveckling, men också för att få mer kunskap om att elever är olika.

Frågan om den individuella studieplanen har lyfts fram flera gånger av Sofia Jonsson. Jag kan förstå otåligheten. Ser jag tillbaka till när vi började diskutera detta kan jag i dag ändå säga att en sak som har varit bra med att det har tagit tid är att vi har fått in en mycket samlad bild av hur skolan fungerar på en lång rad olika områden, alltifrån gymnasieskolan, där man ska ha de här planerna, till hur man för övrigt hanterar elever och elevers medbestämmande.

Jag kommer att återkomma. Jag vet inte om det blir i form av en förordning eller ett förslag till riksdagen. Men detta har jag tydligt sagt och det kommer jag att stå för. Jag ser det som oerhört positivt att vi verkligen går ytterligare ett steg i utvecklingen mot att utgå från den enskilda eleven. Då gäller det verkligen den enskilde. Som jag också underströk i mitt svar får det inte bli gruppbeskrivningar.

Agneta Lundbergs grupp, som i sitt direktiv just har fått uppdraget att titta närmare på hur detta har använts, har hittat positiva exempel. Jag tycker att det är väldigt viktigt att jag får in resultatet från just den gruppen, som ska bli färdig i maj. Arbetet har förlängts en månad på grund av sjukdom. Men samtidigt förhör vi oss givetvis nu om vad som pågår i den gruppen. Jag vill få veta när jag i så fall kan komma tillbaka med förslag om en förändring. Jag ser det som mycket angeläget att göra den här markeringen.

Åtgärdsprogrammen finns redan. Dem har riksdagen fattat beslut om, och de är ju en del av detta. Men den individuella studieplaneringen är något annat.

Jag tycker också att det är väldigt viktigt att beakta helheten, den totala tiden i skolan, från det att man kanske går in i en förskoleklass till dess att man går ut gymnasiet eller t.o.m. efter gymnasieskolan. Vissa elever behöver antagligen den här planeringen för att se när de kommer

att nå de mål som andra har nått när de gått ut gymnasieskolan. Vi vet att de eleverna kommer att finnas. De kanske kommer från något annat land eller något annat kanske uppstår under tiden.

I den individuella studieplaneringen anser jag att målbeskrivningen ska bli mycket tydlig när man sätter delmålen för eleverna. Man har givetvis ett slutmål, men man har också delmål så att man i detta sätt att arbeta kan känna att man verkligen lyckas. I det perspektivet kommer studieövergångarna in, som vi har kunnat se i rapporter från Skolverket, men där också Agneta Lundbergs utredning har haft till uppgift att titta närmare på hur skolan hanterar detta i dag. Här ber jag att få återkomma, men jag tror att detta är ett område som vi måste bli bättre på.

Anf. 36 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Det skolministern säger är intressant. Jag tror i och för sig inte att individuella planer för eleverna är det enda som gör att skolan kommer att höjas upp runt om i landet. Det vill jag klargöra. Men det är ett redskap som gör att vi kan lyfta skolan och framför allt lyfta eleverna var och en för sig, där jag som elev kan se att de här förutsättningarna och grunderna har jag, det här kan jag uppnå på några veckor, en termin eller vad det nu kan vara. Tillsammans med läraren och föräldrarna utformar man en plan för hur eleven ska kunna uppnå de kunskapsmål som är så oerhört viktiga.

Men grunden till allting är egentligen vad en elevs rätt till kunskap betyder. Vad betyder den? Betyder den att vi ska ge dem rätt att gå nio år i grundskolan? Betyder den att de ska få vara med i en allmän förskola? Eller betyder den, skolministern, att varje elev verkligen ska ha rätt att få kunskap? Betyder den detta blir ju följdfrågan: Är det inom de nio åren vi ska fullfölja detta eller kan jag som elev kräva att få gå i grundskolan till dess jag har fått de här kunskapsmålen uppfyllda?

I Centerpartiet har vi i våra motioner anfört att det är kunskapsmålen och inte antalet år som är det absolut viktigaste. Då förlorar egentligen den nioåriga grundskolan sin kraft. Det är kunskapen som är det viktigaste och däromkring som man ska forma både en lagstiftning och frågan om hur målen ska uppnås.

Jag vill fråga ministern: Vilket är det viktigaste? Kan vi forma en skola där kunskapsmålen är det viktigaste och inte tiden?

I det svar som jag fick på frågan om individuella studieplaner och som jag har läst säger ministern att det är bra att man kan sätta in sådana framför allt för de elever som har behov av extra stöd. Jag tycker att det ska gälla alla, vilket är oerhört viktigt. Det ska gälla från första dagen man kommer till förskolan.

Ett annat problem är alla de diskussioner som förs. Man har provverksamhet med att slopa timplanen, med lokala skolstyrelser och även med individuella studieplaner. Problemet är att många skolor redan har kommit mycket längre: Men, det här har vi ju redan hållit på med. Var finns direktiven?

Jag tycker att det är oerhört viktigt att ministern och riksdagen sätter ned foten och säger: Det här ska gälla nu. Det här är grundförutsättningarna för att alla elever runt om i landet ska nå kunskap. I dag är det inte så, tyvärr. Det är oerhört stor skillnad mellan både hur skolorna arbetar och på vilket sätt man försöker nå upp till detta. Jag tror mycket väl att

skolorna gör så gott de kan, men det finns också ett rop: Visa oss en ledning! Vad är det som ska gälla för oss på skolorna? Därför är det oerhört viktigt att vi visar: Den här vägen vill vi gå. Den här vägen ska vi gå för att eleverna ska få rätt till kunskap.

Anf. 37 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Jag konstaterar att jag inte fick svar på mina frågor. Men det kan jag kanske förstå, eftersom det är många som intresserar sig för skolfrågan.

Jag vill ändå återkomma till det vi var inne på vid det förra mötet. De individuella studieplanerna är skolministern intresserad av att föra in i någon mening. Då kommer man tillbaka till det jag ställde frågan om, nämligen informationen till föräldrarna. I det sammanhanget har skolministern varit ute i pressen och ondgjort sig över de skolor och kommuner som har tagit fasta på att det är viktigt att informera föräldrarna om hur det går i skolan, hur man uppnår resultaten. Det är precis det som vi alla här är intresserade av. Alltså blir min fråga: Vad är problemet egentligen med kommuner och skolor som siktar på att ge en relevant information om elevernas utveckling och insatser i förhållande till de mål som är uppsatta? Det är svårt att förstå att detta är ett problem, så att säga.

Sedan vill jag också höra hur skolministern ser på Skolverkets roll som granskare av den svenska skolan. Är det inte dags nu, skolministern, att vi resonerar kring ett paradigmskifte även i den här frågan, så att vi kan kosta på oss att lägga ansvaret för skolan på en helt annan nivå, lära oss att ställa riktiga krav och att följa upp skolan på ett annat sätt än vi gör i dag?

Anf. 38 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jo, det är naturligtvis mycket viktigt att tiden blir flexibel i skolan och att vi accepterar att olika elever behöver olika lång tid. Därför tycker också vi folkpartister att barnen generellt ska börja i grundskolan när de är sex år och sedan gå vidare till gymnasieskolan när de har uppnått målen, kanske efter nio eller tio år.

Men jag kan inte låta bli att återkomma till det jag sade om betygen. Det kanske verkar lite tjatigt, men betygen är faktiskt viktiga. De är viktiga som information till eleven, de är viktiga som information till föräldrarna och de är mycket viktiga som ett bevis på hur skolan har lyckats eller misslyckats i sitt arbete.

Det är naturligtvis lite meningslöst att tala om alla fina projekt om vi inte riktigt vet hur det står till i skolan och inte vet att statistiken och siffrorna visar rätt. Då vet man inte vad man talar om. Förra året fick vi Skolverkets nationella kvalitetsgranskning som så tydligt visar att betygen inte sätts på likvärdiga grunder, och jag upprepar min fråga en gång till till skolministern: Tänker skolministern ta något initiativ för att vi ska få en likvärdigare betygssättning, som samtidigt innebär att man kan jobba på alla möjliga olika sätt i skolan, men att vi vet vad vi talar om i utvärderingen av betyg?

Anf. 39 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Sofia Jonsson ställde frågan om tiden i förhållande till kunskapen. Om vi har en målstyrd skola med tydliga kunskapsmål är det

givetvis den som ska följas. Det var därför som vi tog bort den detaljerade timplan som hade funnits i tidigare läroplaner och i stället ville visa på den samlade tiden som finns till förfogande.

Med hjälp av försöksverksamheten vill vi ytterligare poängtera och utveckla det som det egentligen fattades beslut om i 1994 års läroplan, och då kommer vi en bit på vägen. Vi ska ha en garanti för rättigheten för eleverna att ha en, i detta fall, nioårig grundskola. Den ser jag som oerhört viktigt.

Men i det andra perspektivet, om vi följer elevens egen utveckling från förskolan och genom grundskolan, kommer det givetvis att finnas elever som ibland når målen tidigare än andra. Då är det återigen fråga om helhetsbedömningen. Har man nått kunskapsmålen i de enskilda ämnena, har man kommit dit man vill med sin egen utveckling som människa, alltså i förmåga att vara tillsammans med andra – här ser jag en stor möjlighet att utveckla den individuella studieplaneringen – ska det gå att tidigare läsa det som finns inom gymnasiet. Det ska vara en samverkan mellan grundskolan och gymnasiet, likaväl som mellan gymnasiet och högskolorna. Där är vi inte i dag. Men vi måste ha den inriktningen. Det är oerhört viktigt att betona de elever som i dag inte når de mål som har satts upp, men samtidigt ge en möjlighet för de elever som kanske ibland inte är så många men som har kommit längre än andra.

En punkt som Sofia Jonsson tog upp, och som andra har berört, är de elever som inte har nått de mål vi har satt upp. Jag har tittat på statistiken för de elever som gick ut årskurs nio i våras. I t.ex. ämnet svenska var det, i runda tusental, 94 000 elever som fick ett betyg. Av de 94 000 var det 91 000 som var godkända eller hade ett betyg som var högre än godkänt. Det är alltså 3 000 av totalt 94 000 elever som inte har nått godkändnivån.

I perspektivet 94 000 är det jättemånga elever. 3 000 elever är greppbart. Jag menar inte att jag är tillfredsställd med att det finns 3 000 – förvisso inte. Men jag menar att den uppgift vi har framför oss, dvs. att se till att var och en av de 3 000 eleverna når de mål vi har satt upp, är rimlig. Den ska skolan klara av. Det rör sig inte om gigantiska tal. Det rör sig om 3 000 för många, men dock så många att vi kan klara av det.

Jag ser satsningen på fler lärare i skolan som oerhört viktig i mötet. Jag ser den satsning som regeringen gör, som Anders Sjölund efterlyste, på fler lärare med specialkunskap i t.ex. specialpedagogik. Jag ser en satsning på att fler lärare, även i de högre åldrarna, har kunskap i dyslexi och kunskap i att möta elever med invandrarbakgrund på ett bättre sätt. Nu håller vi på med detta. Ingen hade varit gladare än jag om jag i morgon hade kunnat säga att eleverna har nått resultaten. Jag kommer aldrig att gå in i den fällan – det kan vara lätt att gå in i den. Jag vet att det för vissa kommer att kräva lång tid. Å andra sidan har vi mycket goda exempel där skolan har fokuserat arbetet, med stöd av de kommunala politikerna, och man har häpnadsväckande fort sett till att eleverna har nått de mål som vi har satt upp.

Det är viktigt att understryka att det inte är fråga om några gigantiska tal. Vi kan greppa de elever som i dag inte har nått målen.

Anf. 40 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Visst är det så. Vi måste hjälpa alla elever i skolan.

Vi måste ge eleverna lust att lära, lust till livet, lust till nyfikenheten att fortsätta, ge varje elev en självkänsla, att de kan någonting och har möjlighet till en framtid. Det är det absolut viktigaste för skolan att ge. Det ska vara en självkänsla som gör att jag som elev känner att jag är värd någonting, jag kan någonting och jag har framtiden framför mig.

Det går att sätta upp tal fram och tillbaka: 94 000 och 3 000 som inte har klarat detta. I det stora perspektivet är det jättebra. Det är väldigt bra att så många elever klarar sig. Men framför allt är det viktigt att ändra på hela systemet. Det kortsiktiga är också viktigt. Men vi måste se till frågan hur vi framöver kan se till att alla elever, så långt som möjligt, får rätt till kunskaper och till känslan för det fortsatta livet. Det är intressant att diskutera hur vi ska utforma skolan långsiktigt med kunskapsmål osv.

Det är viktigt att börja tidigt. Det ska inte vara så, som det har varit på flera ställen, att du sista året i grundskolan får möjlighet att skriva ett prov för att se om du får godkänt. Detta ska följa eleven från första dagen eleven sätter sin fot i skolan.

Det var intressant att skolministern sade att det är kunskapsmålen som ska gälla, inte tiden. Det kan bli intressant att diskutera framöver. Hur ska vi då forma skolan? Ska och kan den vara flexibel framöver? Hur kan vi då ge förutsättningar för eleverna?

Anf. 41 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Skoldebatten kommer att fortsätta. Det är viktigt att vi för den också i det perspektivet som Sofia Jonsson gör, nämligen att hela tiden lyfta den framåt för att se möjligheterna. Jag tror på det beslut som riksdagen har fattat, t.ex. om allmän förskola redan från fyra års ålder. Ju tidigare vi möter våra barn desto bättre.

Jag tror på de ekonomiska satsningar regeringen har gjort. Det behövs mer personal. Det behövs mer kompetens. Samtidigt handlar det hela tiden om de enskildas attityder och om tron på eleverna, som Sofia Jonsson så väl beskriver. Har man den tron, har basen också lagts. Med värderingar tillsammans med goda kunskaper kommer vi att kunna föra våra elever vidare.

Sedan är det frågan om granskningen. Vi granskar vår skola mer än något annat land. Det vet vi i dag i de undersökningar vi gör. Frågan är hur vi går vidare med våra granskningar, så att vi inte bara hamnar i en sifferstatistik utan går bakom siffrorna. Det vill jag exemplifiera genom just det viktiga ämnet svenska. 3 000 elever är på den nivån att vi kan se efter vem var och en är och varför de inte nådde resultatet. Var det så att de inte möttes av den kompetens de krävde som elever redan i årskurs 1? Eller fungerade skolan fram till klass 6 och någonting hände då? Därför är det oerhört viktigt att kontakten mellan elev, förälder och skola verkligen fungerar. Därför har Skolverket på sin hemsida skrivit ut hur detta ska kunna utvecklas. Det är dialogen, samtalet, som är det viktiga. Det ska ske från första stund när du börjar årskurs 1. Detta har också klart angivits i läroplanen, och det är en skyldighet för skolan att fullfölja den.

Det är fråga om var eleven befinner sig, hur eleven ser på det, hur föräldern ser på det, hur skolan ser på det och vad nästa steg är. Nästa gång man möts finns detta med.

Denna information ges vid utvecklingssamtalet, och den kan dokumenteras genom att man skriver ned vad man har kommit fram till.

10 § Svar på interpellation 2000/01:159 om praktiska moment i grundskolan

Anf. 42 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Yvonne Andersson har frågat vad jag avser att vidta för åtgärder för att öka inslagen av praktiska och tekniska moment i grundskolan.

Yvonne Andersson tar upp risken för en framtida brist på människor med teknisk högskoleutbildning. Jag tror också att barn som får möjligheter att arbeta praktiskt med tekniska ting tidigt kan bli mer intresserade av att syssla med teknik senare i livet. Detta är också en bärande tanke i läroplanerna och kursplanerna. De innehåller mål som ställer krav både på praktiska och teoretiska inslag i verksamheten. Redan i förskolan ingår praktiska och tekniska sysselsättningar naturligt i verksamheten.

Teknik är ett eget ämne i grundskolan med egen kursplan. På många skolor pågår aktiviteter för att särskilt intressera flickor för teknik. Staten har också gett bidrag till sommarkurser i teknik för flickor. Under ett antal år har också Statens skolverk på regeringens uppdrag drivit det s.k. NOT-projektet, som bl.a. syftat till ökad kompetens hos lärare i undervisning i naturvetenskap och teknik.

I läro- och kursplaner föreskrivs inte ett visst arbetssätt. Det råder emellertid ingen tvekan om att ett ämnesintegrerat och varierat arbetssätt med både teoretiska och praktisk-tekniska inslag har starkt stöd i pedagogisk forskning och praxis.

Den försöksverksamhet med utbildning utan timplan i grundskolan som kommer att pågå t.o.m. år 2005 kommer att ge skolorna ännu bättre förutsättningar att arrangera inlärningssituationer med varierande arbetsformer, eftersom försöksskolorna inte kommer att vara bundna av den nationella timplanens indelning i tid per ämne och ämnesgrupp. Timplannedelegationen har dessutom i sina direktiv ett särskilt ansvar för att följa utvecklingen av de praktisk-estetiska ämnenas utveckling under försöksperioden.

Eftersom det behövs fler människor med god utbildning inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena är det viktigt att skolans undervisning inom dessa områden upplevs intressant och stimulerande av skolan. Regeringen har under flera år vidtagit olika åtgärder riktade mot både ungdomsskolan och högskolan för att få fler elever att studera naturvetenskapliga ämnen i gymnasieskolan och sedan vidare i högskolan. Som en del av regeringens satsning har nationella resurscentrum inrättats i fysik, kemi, teknik och i matematik.

Alla resurscentrum har tillkommit på initiativ av regeringen i samråd med enskilda engagerade ämnesföreträdare vid universiteten. Det första nationella resurscentrumet som inrättades gällde kemi. Någon tid därefter startade det nationella resurscentrumet för fysik. Resurscentrum för teknik föranleddes framför allt av att ämnet teknik blev obligatoriskt och fick egen kursplan i grundskolan. Resurscentrumen för kemi, fysik och teknik har alla utvärderats av Skolverket och Högskoleverket och befunda-

nits vara mycket uppskattade och efterfrågade av landets grundskole- och gymnasielärare.

Mot bakgrund av matematikämnets stora betydelse föreslog regeringen i budgetpropositionen för 1999 att Göteborgs universitet skulle anvisas medel för att inrätta ett nationellt resurscentrum för matematik.

Centrumens huvuduppgift är att öka barns och ungdomars intresse för naturvetenskap. Arbetet bedrivs på nationell basis med en strävan att nå den stora målgruppen av lärare och elever i grund- och gymnasieskolan. Ett viktigt verktyg för ett nationellt resurs- och utvecklingscentrum är kompetensutveckling av lärare, bl.a. genom information om nya forskningsresultat och fortbildningslitteratur, studiedagar och konferenser.

Uppdragets långsiktiga syfte är att öka rekryteringen till naturvetenskaplig utbildning på gymnasie- och högskolnivå. Centrumen har arbetat konkret med detta mål genom att på nationell nivå medverka till och stödja en förnyelse av undervisningen i naturvetenskapliga ämnen både i grundskolan och i gymnasieskolan. Speciellt har problemet rörande flickornas intresse för dessa ämnen uppmärksamats.

Anf. 43 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Tack, skolministern, för svaret. Jag kan påstå att jag inte är helt nöjd.

Det visar på en rad projekt som drivs och på vad som finns i kursplaner och annat. Men vad jag egentligen i min interpellation lyfter fram är de praktiska moment som faktiskt finns. Jag skriver att forskningen visar att barn som praktiskt får arbeta med teknik senare i livet blir mer intresserade också av de teoretiska kunskaperna. Vad avser ministern vidta för åtgärder för att öka inslagen av praktiska och tekniska moment i grundskolan?

Man kan säga att en rad projekt genomförs och också att Timplanedlegationen har fått direktivet och uppgiften att ta tag i detta. Men det är ett faktum att vi har drivit en rad projekt ända sedan i mitten av 70-talet. Sedan kom teknikämnet som nytt ämne i början av 80-talet. Från början drevs många projekt också med naturvetenskap och slöjd i en kombination för att öka just antalet praktiska moment och förstärka kopplingen till naturvetenskap. BUNT-projekten vid Linköpings universitet var ett sådant försök. Vi vet att det har gått vidare med en rad projekt. Projekten har varit lovvärda i sig just där de har genomförts, men de har inte alltid fått ökad spridning i skolans inre arbete.

Vad jag pekar på är att det kanske är så att samhällets brist på tekniker i själva verket är ett grundskoleproblem. Det handlar helt enkelt om vilka kunskaper som värderas högst och vilka intressen som grundläggs redan i barnaåren.

De satsningar som hittills gjorts är otillräckliga. Det är vi överens om när vi ser vilka konsekvenserna har blivit. På de tekniska högre utbildningarna kan man inte alltid fylla platserna med intresserade. Vad kan vi då göra för att öka tillförseln av tekniker till utbildningarna och till näringslivet i stort?

Jag menar att vi har många exempel. Det finns spirande intresse t.ex. för att spela piano, för att läsa i skolan och för att spela fotboll, men man har förlorat intresset på grund av att aktiviteterna har varit kombinerade med tvång och krav som har inneburit att det enskilda barnet inte har fått

Prot. 2000/01:61
6 februari

Svar på
interpellationer

utveckla sin kreativitet och sin nyfikenhet, vilket är ett måste för att t.ex. teknisk kunskap ska utvecklas.

Vad är det då jag vill åt i min interpellation? Jag skulle vilja lyfta fram värderingen av dessa ämnen i t.ex. betyg och omdömen. Varför värderar vi inte de praktiska momenten högre? När ska ämnen som t.ex. slöjd och bild värdesättas och betraktas som viktiga i skolan? Det vill jag veta, och jag återkommer till det. När lyfter vi fram förtrogenhetskunskapen, som många gånger kommer först i en utvecklings- och inlärningsprocess hos barnet och som kanske är det som sedan föder motivation för faktainhämtning och förståelse?

Anf. 44 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Vi är helt överens om att det behövs fler elever som intresserar sig för det naturvetenskapliga och tekniska området. Vi vet också att bristen på naturvetare och tekniker är stor i landet och håller på att bli ett problem. Högskoleplatserna finner, som sades här, inte tillräckligt med sökande. Antalet som söker sig till det naturvetenskapliga programmet på gymnasiet ser också ut att minska detta år. Det här är inte bra.

Vi kan eller ska naturligtvis inte kommendera någon att söka en viss inriktning eller utbildning. Det fria valet är som bekant kanske den bästa garanten för kvaliteten i utbildningen. Men vi har ändå ett ansvar för att se till att förutsättningarna finns för att även naturvetenskap finner sökande.

Det är viktigt därför att Sverige, om vi vill kvarstå som en nation som vill skapa sitt välstånd på högteknologiska frågor i alla deras former, måste komma till rätta med underskottet på naturvetare.

Man kan fråga sig varför så få söker trots de ansträngningar som görs och som också räknas upp i interpellationssvaret. Är det inte så att ett intresse för ett ämne hänger väldigt nära samman med hur lärarna kan entusiasmera och stimulera till lärande i ämnet? Jag tror faktiskt det. När jag frågar min son, som numera går på gymnasiet, svarar han entydigt att det är på det sättet.

Jag menar att intresset för naturvetenskap och teknik måste grundläggas tidigt i skolan, precis som Yvonne Andersson var inne på. Och här tror jag faktiskt att vi har problemet. Tyvärr har lärare i skolans tidiga år ofta svaga kunskaper i ämnet och ett svagt intresse för det och förmår därför inte att stimulera tillräckligt för att det ska bli det intresse som behövs.

Det behövs naturligtvis också fortbildning, som skolministern säger, men i grunden måste vi få kunniga och intresserade lärare för att bryta den onda cirkeln. Det behövs också nytänkande och samarbete med näringsliv och universitet som kan erbjuda den kompetens och stimulans för lärare som behövs. Näringslivet inser det här problemet och att allt färre söker sig till Na-utbildningar. Jag tror också att man är intresserad av att hjälpa till. Vi behöver naturligtvis rent allmänt stärka intresset för lärarutbildningen i alla ämnesområden, men det gäller kanske framför allt i det här avseendet. Och vi har en möjlighet att låta näringslivet finnas med. Eftersom man själv inser att det behövs fler kan man inte bara låta naturvetare försvinna ut i näringslivet, utan de måste också ta omvägen via lärarutbildningen.

Fru talman! Avslutningsvis frågar jag, med anledning av det som jag nyss har sagt, om skolministern kan tänka sig att bejaka fristående lärarutbildningar, utöver dem som finns i dag, med examinationsrätt på samma sätt som vi har i vårt nuvarande system. Tack!

Anf. 45 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Vi är alla överens om behovet av att intressera våra barn och ungdomar för naturvetenskap och teknik.

Vi kan titta på hur vi har lyckats. När det gäller vägen för att man riktigt ska nå fram tror jag fortfarande att det handlar om hur man blir bemött och om hur man får svar på sina frågor.

Jag hade förmånen att i förra veckan få besöka Umeå universitet. Där fick jag redovisat ett sätt som man arbetar på inom det s.k. NOT-projektet. Forskare inom kemiinstitutionen arbetar med de blivande förskollärarna på förskolläraryrket ute i förskolan. Där har man alltså ett starkt samarbete på forskningsnivå med förskolan. Man utgår från barns vanliga frågor. Ett par exempel var: Varför är vattnet vitt i ett glas och blått i en sjö, och vart tar snoret vägen när det inte finns i näsan? Barn har frågor som man ska ta på djupt allvar, vilket dessa forskare också gör. Via olika sätt ska man kunna visa barn vidare.

Det finns ett annat projekt som pågår som heter Naturvetenskap och teknik för alla. Kungliga Vetenskapsakademien och Ingenjörsvetenskapsakademien arbetar där också med barn i lägre åldrar. Barn är nyfikna. När de ställer de här frågorna ler vi lite, men vi ska ta dem på allvar. Och vi måste då också svara oerhört kunskapsinriktat och professionellt, se att de verkligen kan och tro på att de har förmågan att ta emot den här kunskapen.

När det gäller kompetensutveckling vill jag ändå säga att det är 71 miljoner kronor som har utgått 1999–2001 med inriktning på just lärare som arbetar med naturvetenskap, teknik och miljö. Men det är inte riktat isolerat mot de här lärarna. Ett projekt som nu kommer i gång handlar om teknik och musik i samverkan. Yvonne Andersson var inne på att vi skulle använda de estetiska ämnena när vi också pratar om naturvetenskaplig utveckling och att se de här kombinationerna. Vi har ju sedan tidigare de här kurserna med slöjd i olika former och samverkan. De finns även i dag, och det är många lärare som har gått igenom dem, men vi är inte nöjda med resultatet. Vi måste kunna bli bättre.

Men jag vill ändå understryka att jag tror att kunskapen måste bli större om vi ska lyckas. Man måste också in med forskningen tidigare och möta barnen. Forskningsresultaten måste dessutom kunna diskuteras, men de ska vara översatta till ett vardagsspråk så att de blir tillgängliga för den enskilda individen.

Det här är de vägar som jag tror på. Det finns säkert många andra vägar som vi också kan öppna för i framtiden. De centrum som vi nu har arbetar på det sätt som Yvonne Andersson efterlyser. De vill ju in och titta på hur vi gör kunskapsmålen till praktiska moment i vardagsundervisningen och hur vi översätter detta till ett praktiskt hanterande. Deras utbildning av lärarna går ut på att man ska göra den här översättningen, så att det blir tydligt och klart och inte känns för abstrakt för individerna.

Jag vet inte riktigt vad Yvonne Andersson är ute efter när hon säger att vi måste bli bättre på det här. Hur menar Yvonne Andersson att vi ska kunna komma fram om vi inte ger den här kunskapen till lärarna?

Anf. 46 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! För att direkt svara på skolministerns fråga kan jag säga att jag helt enkelt tror att det handlar om en djupliggande attityd och värdering. När det gäller naturvetenskapliga delar kan vi svara på frågor. Då behövs det utbildning för lärarna. Då behövs värderingen att man tar elevernas frågor på allvar. Alla de här bitarna har funnits på massor av studiedagar, i projekt osv. Men vi har inte den här tilliten. Det är ofta tiden som begränsar eleverna när det gäller att de ska få meka och helt enkelt lära genom att göra.

Vi har de fyra kunskapsformerna: fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet. Men tyvärr dominerar alltför ofta ”fakta” och ”förståelse”, eftersom läraren sätter in det i ett sammanhang. Men ”färdigheten” och ”förtrogenheten”, som i många fall kommer före de andra kunskapsformerna, sätts åt sidan när det gäller elevernas upplevelser.

Tyvärr är min erfarenhet från när jag tidigare har arbetat och följt det här att alla lärare inte är entusiaster. Jag tror inte att de behöver vara det. Men jag tror att de här projekten, t.ex. tillsammans med Ingenjörsvetenskapsakademien, därför har nått framgångar som man annars inte hade nått förrän man hade släppt in entusiaster. Möjligtvis skulle ett ökat samarbete med samhället, där projekten skulle bli en vardaglig del och där man arbetade med sin omvärld, vara ett sätt att komma åt det här. Jag tror att ett annat sätt handlar om värderingen i form av betygsättning och omdöme när det gäller praktiska moment. Jag skulle kunna ta upp många exempel från min egen yrkeserfarenhet tidigare när jag har varit ute och tittat på det här.

Jag vill också uppmärksamma att våra elever många gånger tyvärr lever i en s.k. betygshysteri; det vet vi. De vill ha goda betyg, och föräldrarna satsar på att det ska bli goda betyg. Man har inte centrala prov som på något vis granskar vad man har för praktiska färdigheter. Och då åsidosätts lätt övningen och de kunskaperna. I stället värderas det teoretiska.

Jag tror också att vi har gjort ett fel. Fortbildningskurser och annat riktades, åtminstone i begynnelsen, mot män som var lärare på lägre stadier. Erfarenheten var att kvinnorna många gånger klarade undervisningen bättre även om de inte var fortbildade, eftersom de hade praktiken i sitt vardagsarbete hemma osv. Vad kan man säga? Det vore ju fjärran för mig att säga att fortbildning inte har någon betydelse. Men ibland kan även vällovliga satsningar på kompetensutveckling bli fel för att entusiasmen och engagemanget saknas. Jag tror kanske att vi måste se var eldsjälarna finns, som kan arbeta med kreativitet på ett mer entusiastiskt sätt. Då tror jag att vi kan hitta systemen och flexibiliteten, som ett svar på det här.

Det är möjligtvis en fråga som jag skulle vilja ställa till vår skolminister: Finns det ett större intresse för att skapa miljöer så att tekniken blir rolig och spännande att lära av och där man i ökad utsträckning får lära genom att göra?

Anf. 47 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Jag såg också att skolministern hade varit i min hemstad Umeå. Det gläder mig mycket att vi får ett sådant prominent besök. Jag känner också till det projekt som det hänvisas till. Dessutom hälsar jag gärna skolministern välkommen till den friskola som jag engagerade mig i i Umeå. Det är den enda friskola i landet som samarbetar just med KVA när det gäller NTA-projektet. Det är mycket spännande. Jag kan berätta att personalen är mer än intresserad av att arbeta med den här frågan. Det är mycket spännande. Inte minst ser barnen fram emot det här på ett alldeles utomordentligt sätt.

Men det som vi nyss pratade om handlade om utbildning. Det är naturligtvis värdefullt att vi har ett system för fortbildning bl.a. i takt med att omvärlden förändras. Men jag talade också om utbildning, och även nyutbildade lärare måste vara beredda att ta sig an den svåra uppgiften att på ett didaktiskt korrekt sätt undervisa i ämnena så att det blir intressant och spännande för eleverna att lyssna och att på olika sätt delta i arbetet. Även i tidiga år, från förskolan och framåt, måste man ha ett förhållningssätt till naturvetenskap som upplevs som spännande.

Jag återkommer till min fråga hur skolministern ser på tanken att tillåta att näringslivet och intresserade eldsjälar skapar – låt oss kalla det så – en lärarhögskola, en fristående lärarutbildning med sikte på att ta sig an den svåra uppgiften att utbilda nya lärare med fokus på naturvetenskap och teknik.

Anf. 48 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Vad gäller fristående lärarutbildningar får jag be Anders Sjölund rikta sin fråga till Thomas Östros, som har ansvar för våra lärarutbildningar.

Låt mig beröra den kompetensutveckling som sker. Beträffande den minussida som finns vill jag understryka att staten inte genomför enskilda projekt för att stimulera utvecklingen i kemi- och fysikämnen. Man har inrättat sina centrum, och det ges en miljon om året för en utveckling som ska bli bestående, inte bara en tillfällig projektriktning under en kortare tid. Vi har våra centrum för att upprätthålla en kontinuitet.

Men vad kan vi konstatera när man gör utvärdering och uppföljning? Jo, att de som ställer upp får ett bristande stöd från sina skolor. Dilemmat är att det visserligen finns enskilda lärare med stor entusiasm men att de ändå hoppar av. Det framgår bl.a. av den uppföljning som Kemicentrum har gjort. När man frågar varför de hoppat av från en kurs som kanske bara omfattar 5 poäng blir svaret följande: Vi har inget stöd från rektorn. Vi har inte fått någon kompensation hemifrån för att vi ibland kanske behöver mer tid för att kunna fullfölja de här studierna.

Jag ser det här som oerhört allvarligt. Ansvar för att vi ska få fler barn och ungdomar att utbilda sig med den inriktning som vi har talat om ligger faktiskt på oss allihop. Vi kan i riksdagen göra markeringar, och vi kan från regeringen göra satsningar, men de här lärarna måste få stöd från sin skolläda. I den utvärdering och uppföljning som vi gör och i vår dialog med Skolverket pekar vi givetvis på hur man bemöter lärare som engagerar sig på ett enskilt område.

Jag vill också peka på den budget som riksdagen tog beslut om före jul. Vi tittade där på kunskapsbrister i svenska, matematik och engelska och betonade att för att många av eleverna ska nå de mål som är uppsatta går det inte att enbart arbeta med de här ämnena separat. Att väva in detta i t.ex. de praktisk-estetiska ämnena är kanske ett bättre sätt att möta eleverna i fråga. Då har vi markerat mot just de elever som är i behov av särskilt stöd, men jag tar för givet att läraren när han på ett mer övergripande sätt tar in det praktiska också arbetar för att stimulera alla elever. Här kommer arbetsformer, arbetssätt och metoder in. Regeringen gjorde i budgetpropositionen en markering. För att nå resultaten krävs det också en förändrad syn.

Det är inte riksdagens uppgift att tala om hur man ska göra, men vi har ändå ibland ganska tydliga pekpinningar, och vi har via våra centrum gett möjligheter till sådant arbete. Jag hoppas verkligen att rektorer som har engagerade lärare ger dessa sitt stöd när de kommer tillbaka, så att de fullföljer sina kurser och inte hoppar av från dem.

Anf. 49 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Jag hade tänkt avsluta med fyra frågor. Jag tänker tolka in vilka svar ministern har på de här frågorna. Vi får se om jag gör en riktig tolkning.

Ska vi dra nytta av teknikintresserade människor i undervisningen av barn och ungdomar? Jag tolkar in ett positivt svar på detta, dvs. att vi har den inriktningen.

Ska vi skapa miljöer där det blir spännande och roligt att lära sig om teknik? Också här tolkar jag in en positiv inställning från skolministern.

När det gäller att arbeta med teknik får vi många gånger från skolans håll höra att det kräver tid. Kan jag också tolka in en positiv attityd till att man ute i skolorna ska ha en flexibel tidsanvändning? Jag vill annars få ett svar från skolministern på den frågan.

Man kan t.ex. genom omdömen i bild, slöjd och praktiska moment visa att praktiskt arbete har ett värde. Har skolministern tankar på att i olika skrivningar tillåta någon typ av omdömen för att uppmärksamma och uppvärdera de praktiska momenten i skolan? Det är min sista fråga. Med detta vill jag tacka för svaret och för debatten.

Anf. 50 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Givetvis bör man göra en bedömning av om en elev har nått de mål som är uppsatta. I betygen måste alla de moment och och allt det arbete som utförts värderas. Det handlar inte bara om de enskilda proven, som man kanske genomgår skriftligt, utan det gäller också hur man klarar ett laborativt arbetssätt, hur man hanterar olika andra praktiska moment, hur man redovisar osv. Givetvis ska alla sådana delar finnas med. Uppmaningen går ut på att man ska variera arbetssättet, så att eleverna kan uttrycka sig på olika vis när de vill redovisa de mål som man strävar mot och sedan kan uppnå. Om detta är vi fullständigt överens.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren beslutade kl. 16.26 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Svar på
interpellationer

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

11 § Svar på interpellation 2000/01:161 om friskolor för vuxenutbildning

Anf. 51 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Yvonne Andersson har frågat mig hur jag ställer mig till att det startas friskolor för vuxenutbildning, motsvarande komvux, med godkännande från Statens skolverk på motsvarande sätt som gäller för våra nuvarande friskolor. Yvonne Andersson hävdar också i sin interpellation att en fristående skola som komplement till komvux skulle vara värdefullt för att gynna mångfald och hon menar att detta är förutsättningen för valfrihet.

När regeringen startade Kunskapslyftssatsningen 1997 var en av huvudmålsättningarna att vinna erfarenheter och utveckla den framtida vuxenutbildningen. I den målsättningen ingår att kommunerna ska använda sig av olika utbildningsanordnare för att på så sätt bättre kunna erbjuda utbildning som utgår från de enskilda individernas önskemål, behov och förutsättningar. Nästan alla kommuner har också använt sig av olika utbildningsanordnare. På så sätt har kommunerna kunnat tillgodose ett bredare utbildningsinnehåll men framför allt olika pedagogiska former och en mer differentierad tillgänglighet i tid och rum. Det är kommunen som är ytterst ansvarig även för den upphandlade utbildningen och därmed har ett övergripande kvalitetsansvar. Härigenom skapas också förutsättningar att utveckla samverkan mellan anordnarna så att ömsesidiga erfarenhetsutbyten kan komma till stånd som jag tror är utvecklande för alla parter när det gäller att möta enskilda människors behov.

Enligt min mening finns det med Yvonne Anderssons förslag om fristående vuxenutbildningsenheter en uppenbar risk att valfriheten för individen minskar eftersom varje enhet profilerar sig innehållsmässigt eller pedagogiskt i stället för att utgå från individens önskemål. Grunden för den framtida vuxenutbildningen måste vara att utgå från de enskilda individernas önskemål, behov och förutsättningar. För att kunna göra det måste det finnas en kommunal infrastruktur som innehåller mer än bara själva utbildningsanordnandet som en fristående skola kan erbjuda. Det kan t.ex. röra sig om de skilda behov som deltagare med funktionshinder har. Mer utvecklade förslag om detta kommer jag att konkretisera i samband med att propositionen om vuxnas lärande presenteras för riksdagen.

Interpellationens förslag att inrätta fristående skolor för vuxenutbildning på samma sätt som på grundskole- och gymnasieskolenivå för ung-

domar tar inte hänsyn till att vi har en helt annan lagstiftning för ungdomars rätt till utbildning. För barn och ungdomar gäller en nioårig skolplikt och en skyldighet för varje kommun att erbjuda alla ungdomar gymnasial utbildning.

Någon motsvarande skyldighet att erbjuda *alla* vuxna utbildning finns inte. Jag är för närvarande inte heller beredd att lagstiftningsvägen införa en sådan skyldighet. Att då införa fristående skolor för vuxna skulle innebära att kommunerna förlorade möjligheterna att själva bestämma omfattningen av sin vuxenutbildning.

Jag gör bedömningen att vi för framtiden behöver en vuxenutbildning där den statliga regleringen tillåter kommunerna att erbjuda alla vuxna ett stöd för deras önskemål och behov av lärande. Genom den utveckling som vi eftersträvat och också kan se inom ramen för Kunskapslyftet, erbjuds en mångfald av utbildningar genom såväl kommunala som privata utbildningsanordnare. Med det perspektivet tror jag inte att fristående skolor för vuxna är lösningen.

Anf. 52 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Jag blev ytterst fundersam över svarets inriktning. Precis som skolministern uttryckte det beskrivs i Kunskapslyftskommitténs slutbetänkande de positiva erfarenheter som erövrats genom att vuxenutbildning bedrivits av olika utbildningsanordnare. När det gäller våra friskolor på grundskole- och gymnasienivå har det också visats att de har varit goda komplement till den kommunala skolan och visat på nya erfarenheter som är värdefulla för skolutvecklingen. Det har också skolministern uttalat här i kammaren.

Inom all annan offentlig utbildningsverksamhet finns friskolor utom just på vuxenutbildningens område. För de vuxna som ska gå på komvux gäller rätten till grundläggande vuxenutbildning. För dem finns ingen friskola som ett alternativ. I dagsläget finns ingen annan än komvux, eller kommunal vuxenutbildning, som äger rätt att utfärda betyg för dem som går på grundläggande vuxenutbildning.

Skolministern menar i sitt svar att fristående vuxenutbildningsenheter skulle riskera valfriheten för individen genom att de profilerar sig bl.a. innehållsligt. Jag menar att det är tvärtom. Så länge enbart komvux äger rätten att sätta betyg för kompetensgivande utbildning har man minimerat friheten för individen och dessutom beskurit mångfalden.

Skolministern menar vidare i sitt svar att det finns plikt i ungdomsskolan, som skulle ge den en särställning. Det är, enligt min mening, inte sant. Det är förmätet av mig att påpeka det för en skolminister. Men det är knappast plikt att gå gymnasieskolan, inte mer än att gå på grundläggande vuxenutbildning. Båda skolformerna tillhör de frivilliga. Det är dock en rättighet, både för ungdomar som vill gå på gymnasiet och för vuxna som vill ha grundläggande vuxenutbildning.

Jag kan inte förstå skolministerns argument mot en fristående vuxenutbildningsenhet motsvarande fristående skolor inom grundskola och gymnasium, med tillstånd från Skolverket osv.

Herr talman! Vad ser ministern för skillnad mellan fristående skolor och privata utbildningsanordnare?

Anf. 53 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Det finns ett oerhört stort utbud av fristående skolor för vuxna i dag, i alla de kompletterande skolor som finns runtom i landet. De erbjuder utbildningar, ibland på gymnasial nivå, ibland på eftergymnasial nivå. Möjligheten att privat anordna vuxenutbildning finns. Sedan bedöms de skolorna efter hur stor statlig inblandning de vill ha i sin verksamhet. De ansöker hos departementet om de vill ha tillsyn eller statsbidrag eller om det handlar om studiemedel för de enskilda eleverna. Möjligheten att anordna fristående vuxenutbildning finns. Det är många som gör det. Lagstiftningen ger ungdomar rätt till grundskoleutbildning. Kommunernas skyldighet gäller att ordna gymnasial utbildning för ungdomar i den åldern. Däremot finns ingen rätt för vuxna till gymnasial utbildning.

Vi kan se på vad som hände under Kunskapslyftet. Ett mycket stort antal anordnare utöver komvux har arrangerat utbildning för vuxna. I vissa kommuner har det varit en mycket hög procent. Det har varit inriktat på att man har kunnat erbjuda en annan kompetens än kommunen.

Den framtida vuxenutbildningen måste vara så flexibel som möjligt. Huvudansvaret och den övergripande synen ska ligga hos kommunerna. Men de ska inte vara ensam anordnare. Givetvis kan det vara privata som gör det.

Anf. 54 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Det är bekymmersamt om skolministern och jag inte har samma verklighetsbild. Har det ändrats nu den senaste tiden? Nog finns det en rätt för alla vuxna att få grundläggande vuxenutbildning, åtminstone enligt den förordningstext jag har läst. I så fall finns det ingen skillnad i sak mellan gymnasieutbildning och grundläggande vuxenutbildning, vare sig det gäller kommunernas skyldighet eller studerandes rättigheter. Därmed finns det argumentet inte kvar.

Herr talman! Jag är fullt medveten om den flora av utbildningsanordnare som finns för vuxenutbildningen. Vad finns i dag för problem med de utbildningsanordnarna gentemot de studerande? Jo, det är att den som anordnar utbildning, t.o.m. kompetensgivande utbildning, inte äger rätten att sätta betyg. Det är betygen som sedan räknas om när man ska söka till högskolor och universitet.

Själva poängen med att jag framställer interpellationen, och som jag har tänkt till om, är att komvux rektor i varje läge ska gå in och ge utlåtande om hur eleverna har klarat sig. Detta är som jag ser det en pedagogisk snurra. Självklart ska den som anordnar utbildningen sätta omdömet eller betyget på den utbildning som är genomgången, om den får förtroende att anordna kompetensgivande utbildning och den studerande får möjligheten att gå den. Det ska inte behöva kopplas till en kommunal utförare.

Om det skulle bli en fristående utbildningsform på samma sätt som det finns friskolor på grundskole- och gymnasieskolenivå vore det den största möjligheten för den vuxne när det gäller valfrihet och mångfald. I dag kan utbildningsanordnarna enbart serva själva på de områden där eleverna inte behöver utlåtande efter utbildningen.

Herr talman! Jag vill fråga skolministern om det inte vore en kvalitetssäkring för de enskilda individerna att få en fristående skola som är granskad och där Skolverket har tillsyn.

Anf. 55 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Givetvis är grundvux en rättighet. Men det var gymnasieskolan jag nämnde i mitt anförande. Den är inte det.

Vi har tittat på uppföljningen och utvärderingen av det som har skett under Kunskapslyftet. Att kommunerna har ett huvudansvar för betygssättning, och att vi kommer att välja det, är just en fråga om kvalitetssäkring. Detta har inte varit något problem. Vi har diskuterat de problem som varit.

Att det finns samlade kriterier och samlade bedömningar är just en garanti för den enskilde. Även om man väljer en annan anordnare har man någon som tittar på att verksamheten verkligen håller. Det har varit oerhört viktigt i de kommuner som lagt ut sin verksamhet att vi kan möta de krav som den enskilde för fram.

Jag för min del kan inte se att det system som vi i dag har med fristående grundskolor, fristående gymnasier och också enskilda skolor inom förskolan är ett system som skulle gälla de vuxna. Det är helt olika typer av utbildningar.

Den proposition som regeringen kommer att gå till riksdagen med kommer att innebära att man kan arbeta flexibelt och öppet. Jag ser inga motsättningar mellan de olika anordnarna. Men jag ser det som viktigt att det någonstans finns ett kommunalt ansvar.

Det hör också ihop med en rad andra faktorer, bl.a. finansiering. När det gäller gymnasieskolan och grundskolan är det inte avgifter. Men när det gäller vuxenutbildning handlar det som studiestöd osv.

För mig passar det inte in i ett system med ett fristående komvux. Komvux är redan i dag öppet för privata anordnare att gå in och ta verksamheter. Det är inte så att någon dörr är stängd. Möjligheten finns. Därför finns också ett stort antal aktörer inom vuxenutbildningen.

Anf. 56 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag tycker att det är bekymmersfullt att skolministern inte anser att betygssättningen är en viktig del av en utbildning. I dag kan inte en privat utbildningsanordnare eller en annan utbildningsanordnare än komvux sätta betyg. Folkhögskolorna får i dag ge omdömen men inte sätta betyg utan att vara beroende av någon komvuxrektor som de har avtal med. Därmed har man totalt monopoliserat betygssättningen av vuxna kunskapssökande och deras kunskapsnivå.

Jag förstår inte skillnaden. Hur skulle det se ut om vi hade friskolor på grundskole- eller gymnasienivå där friskolorna inte fick sätta betygen? Betygssättningen är en viktig del av den pedagogiska processen, från planering, genomförande av utbildning och undervisning till betygssättning av kunskaperna.

Herr talman! Jag skulle önska att skolministern tänkte ett varv till på detta. Det är inte så att det inte har kommit reaktioner. Det finns många privata utbildningsanordnare som har varit bekymrade över att de måste koppla ihop sig med komvux för att kunna ge deras studerande kompetensen verifierad på papper.

Jag önskar att skolministern tänker ett varv till på detta för den studerandes säkerhet och för att inte särbehandla för att eleverna är vuxna. Det ska gälla samma villkor för barn och ungdomar som för vuxna för att de ska få sina rättigheter.

Anf. 57 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Jag vill understryka att det sätts betyg på dessa utbildningar. I myndighetsutövningen ligger att det är rektor som utfärdar dem. Det betyder inte att de som har genomgått utbildningarna inte får en bekräftelse på vilken kompetens de har erhållit.

Vi har inte upplevt att det varit ett stort problem och att många har efterfrågat en ändring. Det handlar då om betygssättning och inte om att formen ska vara fristående komvuxutbildningar.

Vi har haft en lång rad anordnare. De som har deltagit i utbildningarna är nöjda. De har fått ett intyg, man kan i vissa fall använda ordet betyg, på vad de har uppnått för kunskaper under sin utbildning.

Vi har lite olika uppfattning i vår syn på denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2000/01:182 om svenskundervisning

Anf. 58 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Maud Björnemalm har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att förbättra svenskundervisningen för invandrare, sfi.

Jag delar Maud Björnemalms synpunkter om att goda kunskaper i svenska oftast är en förutsättning för att få arbete och att det är nödvändigt att sfi håller hög kvalitet.

Sfi är en oerhört viktig skolform. Goda färdigheter i svenska språket och kunskaper om det svenska samhället är ofta avgörande för integrationen av dem som ska leva och verka i Sverige. Det finns anledning att anta att tillkortakommanden när det gäller integrationen av de vuxna är en bidragande orsak till att alltför många ungdomar inte lyckas nå målen i grundskolan. Att framgångsrikt utveckla sfi-verksamheten kan således ge positiva effekter inom många områden. Det är därför bekymmersamt att invandrarundervisningen ibland har låg status i kommunerna.

Statens skolverks rapport *Vem älskar sfi?* visar att eleverna oftast är nöjda med undervisningen. Den internationella studien *International Adult Literacy Survey* (IALS) visar att invandrare i Sverige, i jämförelse med andra länder, har god läs- och skrivförmåga på värdlandets språk. Trots detta bedömer jag att de nuvarande förhållandena är klart otillfredsställande.

Alltför många deltagare når inte de uppsatta målen. Studietiderna är extremt långa för vissa deltagare. Studieavbrott är vanliga, delvis beroende på fullt "giltiga" skäl. Statistiken tyder på att många av dem senare återkommer till utbildningen. För andra är avbrottet definitivt. Flera utredningar har visat att en hög andel av sfi-lärarna har pedagogisk utbildning, men att många saknar ämneskompetens för andraspråksinläring.

Målen för utbildningen är sannolikt varken realistiska eller relevanta för många deltagare. Bl.a. har de äldre deltagarna, de med mycket kort eller ingen utbildning från hemlandet, dyslektiker och deltagare med psykiska problem i många fall svårigheter att nå målen. Att då fortsätta undervisningen termin efter termin eller att klassificera studierna som avbrutna eller misslyckade är dålig hushållning med resurserna och ett ovärdigt sätt att bemöta människor.

Eftersom sfi vänder sig till alla invandrare, oavsett utbildningsbakgrund och tidigare erfarenheter, måste undervisningen vara flexibel och starkt individualiserad. Detta inkluderar att man tillgodoser de särskilda behov som personer med funktionshinder kan ha. I kursplanen poängteras också att hänsyn måste tas till deltagarnas olika förutsättningar. Skolverket föreslog år 1998 bl.a. att kursplanen för sfi skulle delas i två delar med betyg efter varje del för att göra det möjligt att avsluta utbildningen med positivt resultat även om man inte når det högre utbildningsmålet.

Den nuvarande kursplanen ställer relativt höga krav på att kunna tala och skriva grammatiskt korrekt svenska. För många deltagare är det, som jag nyss nämnde, ett helt orealistiskt mål. Sfi bör utformas så att verksamheten lokalt ska kunna anpassas till den enskildes förutsättningar att lära sig tala och skriva svenska. Det ger en möjlighet till individuella studiemål där deltagaren kan koncentrera sig på de delar där han eller hon har förutsättningar att göra framsteg. På så sätt skulle fler deltagare kunna lämna utbildningen med praktiska förutsättningar att leva och arbeta i Sverige. Den nuvarande kursen bör finnas kvar för dem som har förutsättningar att nå målen. Jag avser att inom kort föreslå regeringen att lämna förslag med denna inriktning till riksdagen.

En förutsättning för hög kvalitet i all utbildning är naturligtvis att lärarna har en ämnesteoretisk kompetens som är relevant för utbildningen. I detta avseende är bristerna stora inom sfi. Regeringen har i budgetpropositionen beräknat 7,5 miljoner kronor för utveckling av sfi under år 2001. Medlen avses användas bl.a. för en satsning på ämnesteoretisk kompetensutveckling för lärarna.

Kunskapslyftskommittén har föreslagit att sfi ska inordnas i komvux. Det finns dock inget som talar för att de aktuella problemen i huvudsak skulle kunna hänföras till att sfi är en egen skolform. Skolformernas identitet behöver snarare stärkas. Den särskilda professionalitet som krävs av lärarna inom sfi måste, som nämnts, betonas. Sfi bör därför, enligt min mening, kvarstå som en egen skolform.

Praktiken inom sfi tillmäts ofta stor betydelse. Praktik bör också ingå i utbildningen enligt kursplanen. Detta är dock inte alltid fallet. Svårigheterna att skaffa bra praktikplatser är stora. Detta gäller generellt inom hela utbildningsväsendet. Modern arbetsorganisation i kombination med stark kostnadsjakt på de flesta arbetsplatser bidrar härtill. Frågan om praktik inom sfi är sålunda komplicerad och en del av den större frågan om skolans samverkan med arbetslivet. Den torde därför inte kunna lösas separat.

Slutligen kan jag nämna att Skolverket i regleringsbrevet för 2001 fick i uppdrag att i sin tillsyn av skolväsendet detta år särskilt uppmärksamma bl.a. svenskundervisningen för invandrare.

Anf. 59 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för ett positivt svar. Jag delar också statsrådets uppfattning att det är bekymmersamt att invandrarundervisningen har så låg status i kommunerna. Visserligen finns det kommuner med bra sfi-undervisning. Men jag har intrycket att det då ofta beror på lärarens personliga engagemang.

Hur få en högre status på sfi-undervisningen? Statsrådet säger att en hög andel av sfi-lärarna har pedagogisk utbildning, men många saknar ämneskompetens för andraspråksinläring. Regeringen tänker satsa 7,5 miljoner för utveckling av sfi i år. Medlen ska bl.a. satsas på en ämnesteoritisk kompetensutveckling för lärarna, säger statsrådet. Då undrar jag: När kan och ska den utbildningen starta?

Många av dem som i dag får uppehållstillstånd i Sverige har ju en utbildning och ett yrke i botten, men saknar förståeligt nog kunskaper i svenska. Vi har numera ganska lång erfarenhet av både vuxenundervisning och sfi-undervisning. Det är inte fler utredningar eller utvärderingar som vi behöver.

Jag tycker att det är allvarligt att det fortfarande finns stora brister både i organisationen och i det pedagogiska innehållet när det gäller sfi. Det finns fortfarande läromedel som är undermåliga och många gånger pinsamma. Dessutom har många av läromedlen dålig verklighetsförankring.

Det som behövs är, som jag ser det, en ökad individualisering i undervisningen. Det skulle bl.a. innebära att invandrare med studievana får rätt till intensivstudier medan de som har dålig teoretisk grund från hemlandet ges möjlighet till språkträning på sina villkor. Frågan är: När kan det bli verklighet?

Utbildningsanordnaren måste ta ansvar för att invandrarna får en heltidsutbildning oavsett om det gäller teoretisk eller praktisk svenska. Det är oacceptabelt att t.ex. brist på barnomsorg tas till intäkt för att begränsa den enskildes möjligheter.

Språkutbildning kombinerad med praktik måste bli en rättighet för alla som inte har möjligheter att studera på heltid. Det är naturligtvis mycket viktigt att sfi-lärarna har den rätta kompetensen. Men det är lika viktigt att invandraren får rätt undervisning på rätt nivå. Det är inte individen som ska anpassas till undervisningen, utan sfi-undervisningen måste utvecklas så att den kan anpassas till varje individ.

Väntetiderna för att få undervisning är på flera håll alltför långa. De som får uppehållstillstånd i vårt land måste ges möjlighet att snabbt komma in på arbetsmarknaden. Alltför många invandrare hamnar i ett moment 22. De klarar inte sfi-proven, och anses då ha bristande kunskaper i svenska. Arbetsförmedlingarna kräver godkänd sfi-nivå för att hjälpa invandraren till ett arbete. En uteslutning från arbetsmarknaden skapar brist på möjligheter att i praktisk verksamhet stärka sina språkkunskaper.

Skulle det inte vara möjligt att också kunna få jobb där språkkunskaperna inte är avgörande för dem som har kompetens i sitt yrke men inte de formella språkkunskaperna?

Det finns bra exempel där eleverna får lära sig en yrkesrelaterad svenska och där undervisningen varvas med praktik. Bl.a. har Lands-

krona gjort en som jag förstår framgångsrik satsning på lärandet i arbetet när den traditionella undervisningen inte fungerade bra.

Anf. 60 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Precis som Maud Björnemalm anför så tycker jag att det är oerhört viktigt att man arbetar så flexibelt som möjligt och att man verkligen utgår från den enskilde och ser dennes möjligheter.

Valideringen av de yrkeskunskaper man har med från sitt hemland är något som vi inte har varit bra på tidigare. Nu pågår en verksamhet och vi har avsatt pengar. Vissa kommuner har fått ett direkt uppdrag i att titta på hur man på ett betydligt bättre sätt än man har gjort i dag tar till vara den yrkeskompetens invandrarna har med sig.

Jag tror också på modeller där man verkligen har ett lärande i arbetet, som Maud Björnemalm tar upp. Kan man då utgå från yrkeskompetensen, visa på vilka arbeten som finns i Sverige och dessutom kombinera det med utbildning så är det oerhört positivt.

Jag har tittat på statistik över själva praktikdelen. Enligt en undersökning som har gjorts av Integrationsverket är det endast 6 kommuner av 113 som inte förenar sfi-undervisningen med praktik. Det är positivt. Men det handlar också om hur man introduceras och vilken status man har när man kommer ut på sina arbetsplatser. Jag tror att ansvarstagandet måste göras av fler när man väl är ute, så att man inte sitter vid sidan om. När de studerande kommer ut ska arbetsplatsen vara väl förtrogen med detta. Man kan prata med övriga anställda och visa på vilken oerhört viktig roll de har i lärande i arbetet. Där kan vi säkert på ett breddat sätt ta ett större ansvar.

Utbildningsdepartementet, som har ansvar för denna kompetensutveckling, bereder nu själva verksamheten. Förhoppningsvis ska den kunna vara i gång senast under hösten.

Men samtidigt anser vi att det är mycket viktigt att så tidigt som möjligt möta våra invandrare. Därför har vi också gett Integrationsverket medel för att förbättra introduktionen av dem som kommer till vårt land. En del i den här introduktionen handlar just om svenskundervisningen och övrig introduktion, dvs. att berätta hur vårt land fungerar osv. I det här fallet rör det sig om 5 miljoner som har reserverats just för detta ändamål.

Anf. 61 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Det som statsrådet säger låter bra, men jag undrar när detta ska börja. Det är fortfarande så att arbetsförmedlingarna har krav på en godkänd sfi-nivå för att man ska hjälpa invandraren till ett arbete. Det är möjligt att den brist på arbetskraft som vi har nu kan hjälpa till på två sätt, både med arbete och med språk.

I Örebro län där man har en stor brist på läkare har man varit nere i Polen för att förmå läkare att komma till Sverige. Många är intresserade. Många har också gått och lärt sig svenska så att de kan tala med patienterna. Många kommer naturligtvis att utveckla sitt språk i arbetet i stället för att läsa svenska i många år, som ju många invandrare också gör.

Jag tycker att jag har hört alltför många gånger att man pratar om att det ska vara så flexibelt som möjligt, men när man går in och tittar närmare på det är det fortfarande väldigt stelbent, både när det gäller sfi-

arbete och när det gäller den praktik som är så nödvändig för att man ska få den vardagssvenska man behöver för att klara sig i vårt land.

Prot. 2000/01:61
6 februari

Anf. 62 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Jag tycker också att det ibland blir både för fyrkantigt och stelbent och att vi inte kommer fram tillräckligt långt. Det är därför som jag, i den proposition som vi går med till riksdagen, har velat följa upp detta med sfi och hitta ett bättre sätt att utgå från den enskildes behov. Vi vet att vi har många som t.ex. är analfabeter. Hur ska vi kunna möta dem så att även de ska kunna få ett arbete? Om man är 45–50 år, analfabet och kommer från ett annat land, vilka förutsättningar har man då att nå upp till den nivå som dagens sfi ställer krav på? De är dåliga.

Samtidigt är det viktigt att understryka det som står i den proposition som riksdagen fattade beslut om 1998, nämligen att arbetsförmedlingen också har ett ansvar att ta hand om dem som inte har klarat sfi:n. Man måste bereda dem en möjlighet till arbete. Det handlar om att arbetsförmedlingen ska skaffa sig kunskap om de enskilda arbetsplatserna.

Jag har sett goda exempel – för de finns ju också – på hur man t.ex. från studieförbund har engagerat sig i uppsökande verksamhet inom kommunen. Man har gått ut till alla företagare, från småföretagare till större, för att fråga om de har ett intresse av att t.ex. anställa en invandrare. Man har förklarat bakgrunden och förklarat vilken kompetens osv. som de har. Genom att söka upp och hitta alla de här arbetsplatserna och titta på de enskilda och vad de har med sig av egen erfarenhet har man kunnat para ihop dem.

Jag tror att om vi ska lyckas måste man också prioritera. Man måste ta den här tiden i arbetet. Det är ingen självklarhet att man verkligen får ett arbete. Tidigare när arbetslösheten var hög var det ett större bekymmer. I dag när vi har en brist på arbetskraft är det också viktigt att vi tar till vara alla dem som finns i vårt land. Det finns en del som redan nu intalar sig att de inte kommer att klara bristen på arbetskraft utan blir tvungna att återigen ta till s.k. arbetskraftsinvandring. Jag tycker att det är ett oerhört slöseri med resurser att inte utgå från de människor som redan finns i vårt land.

Nu har vi pratat om de vuxna, men jag kan också se ett annat förhållande som jag också har ansvar för, nämligen hur barn och ungdomar klarar sina resultat i skolan. Vi ser dessvärre att många av de här eleverna inte klarar de mål som vi har satt upp. Det finns säkert många olika förklaringar till det, men en förklaring som vi vet är att om föräldrarna själva har en kunskap och själva känner sig starka är de också en betydligt bättre resurs för sina barn. Det handlar oerhört mycket om respekt och förhållanden. Vi får en dubbel vinst om vi satsar på de vuxna. Därmed blir de också ett bättre stöd för sina barn.

Jag vill också göra ett tillägg när det gäller läromedel som Maud Björnemalm frågade efter. I de medel vi har avsatt finns också medel avsatta till IT – det är ungefär 1 ½ miljon – för att utveckla läromedel för sfi.

Anf. 63 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Jag är ganska nöjd med statsrådets svar om att vi måste ta till vara arbetskraften. Vi har ju många invandrare i Sverige med

Svar på
interpellationer

mycket bra utbildning. Vi har läkare, civilingenjörer, civilekonomer, sjuksköterskor, sjukgymnaster och många andra. Alla är ju inte analfabeter.

Jag ser med spänning fram mot den proposition som ska komma. Jag tar mig friheten att skicka med statsrådet några krav på vad den ska innehålla, nämligen att pedagogiskt utvecklingsarbete inom sfi prioriteras och nya och bättre läromedel utvecklas, att sfi-undervisningen utvecklas utifrån de enskilda individernas behov, att sfi-undervisningen utformas som heltidsstudier där möjlighet till praktik ingår och att också de som av olika skäl inte uppnått s.k. sfi-nivå ges en chans på den svenska arbetsmarknaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2000/01:196 om mobbning i skolan

Anf. 64 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Sten Tolgfors har frågat om vilka nya åtgärder jag avser att vidta för att bekämpa våld och mobbning i våra skolor.

Under hösten har jag svarat på fem frågor från Sten Tolgfors som handlat om mobbning. Jag har i dessa svar berättat om alla de olika initiativ och åtgärder som regeringen vidtagit de senaste åren som berör skolans värdegrund, kränkande behandling och mobbning.

Skollagen och läroplanen skärptes och förtydligades 1998. Alla i skolan ska aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Rektor har ett ansvar för att skolan har ett handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling.

Statens skolverk fick i uppdrag att under 1999 granska arbetet med att förebygga mobbning samt effekterna av den skärpta lagstiftningen.

Värdegrundsprojektet arbetade från februari 1999 till mars 2000 genom att stärka skolornas arbete med läroplanens värdegrund mot kränkande behandling utifrån demokrati och allas lika värde.

Två värdegrundscentra har startat sin verksamhet i december 2000, ett vid Göteborgs universitet och ett vid Umeå universitet i samverkan med Ersta Sköndal högskola. De får sammanlagt 12 miljoner kronor för att driva utvecklingen framåt inom värdegrundsområdet.

Kommittén för översyn av skollagen m.m. (dir. 1999:15) har bl.a. fått i uppdrag att göra en översyn av regler för att stärka barns, ungdomars och vuxnas säkerhet, skydd och trygghet i barnomsorgs- och skolverksamheten, särskilt avseende arbetsmiljö- samt hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Kommittén ska även analysera hur termerna elevs rätt respektive kommuns skyldighet används i skollagen och vid behov föreslå förändringar för ökad tydlighet. Den har vidare fått i uppdrag att utreda om statens sanktionsmöjligheter behöver stärkas. Kommittén kommer att lämna sitt betänkande hösten 2001.

Författningsändringar om åtgärdsprogram har genomförts, elever och föräldrar ska nu ges möjlighet att delta vid utarbetandet av ett åtgärdsprogram. Skyldigheten gäller alla skolformer i det obligatoriska skolväsendet och gymnasieskolan.

En riktad satsning på skolan har föreslagits i budgetpropositionen för budgetåret 2001 (prop. 2000/01:1). Detta har resulterat i att riksdagen har beslutat anslå 5 miljarder kronor under de kommande fem åren för att öka antalet vuxna i skolan. Regeringen har också i tidigare budgetförslag avsatt sammanlagt 4 miljarder kronor för att stödja skolutveckling och lärarnas kompetensutveckling främst via Skolverket. Under våren 2001 avser regeringen att lämna en proposition om elevhälsa utifrån betänkandet från Utredningen om elevvård-skolhälsovård (SOU 2000:19).

Under hösten har jag tagit kontakter med bl.a. elevorganisationerna för att undersöka intresset av att delta i en bred kampanj mot kränkande behandling och mobbning. Elevorganisationerna är en viktig part och de har ställt sig positiva till att delta. Kampanjen planeras inledas till skolstarten hösten 2001.

Min nuvarande bedömning är dock att det inte är lagstiftningen som brister i första hand. Det är snarare hur man genomför intentionerna bakom de uppräknade åtgärderna som behöver analyseras. Trots att det, som Sten Tolgfors påpekar, finns många skolor som gör stora insatser för att förebygga mobbning och våld finns det också exempel på det motsatta. Därför har jag i årets regleringsbrev till Skolverket ställt krav på att tillsynen ska öka. Krav ställs också på rapportering av antalet utredningar med anledning av anmälningar samt en särskild redovisning av varför man beslutat att inte göra fullständiga tillsynsutredningar. Skolverket ska också dra mer övergripande slutsatser av tillsynen och redovisa dessa. Jag har också förväntningar på att den just inledda satsningen med ökade medel till skolsektorn ska ge resultat för skolornas arbete mot kränkande behandling.

Skolan ska arbeta aktivt mot kränkande behandling, mobbning, främlingsfientlighet och andra trakasserier. De handlingsplaner som finns och de metoder som används på skolorna behöver utvärderas för att se om arbetet fått önskad effekt. Jag instämmer i den oro som Sten Tolgfors och andra känner och kommer att noga följa utvecklingen och studera resultaten av de insatser som görs.

Anf. 65 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Jag är hjärtinnerligen trött på att behöva be socialdemokratiska skolministrar om att ta krafttag mot mobbningen. I sex år har jag hört hur de ska följa utvecklingen, studera resultat och utreda. Men det som uppenbarligen måste göras sker inte. Modet verkar saknas.

Mobbning är det kanske allvarligaste hälsoproblemet för barn och ungdomar över huvud taget. 100 000 barn är mobbade och har syskon, föräldrar och släktingar som också far illa när barnen drabbas. En halv miljon svenskar är kanske berörda dagligen. Lidande, bristande kunskaper, förstörd självkänsla och bristande förtroende för vuxenvärlden är resultatet.

Det är skolministern som bär det yttersta ansvaret när barnen far illa. Det är skolministern som står bakom skolplikten, som ålägger barn att vistas i en miljö där hon inte kan garantera deras säkerhet. Det är skolministern som kan förbättra skolans arbete mot mobbning.

Jag accepterar inte mer passivitet. Skolministern nämnde inte ens de barn som drabbas av mobbning i sitt första inlägg, trots att många barn

tar på sig skulden för att de behandlas illa eller kränks. Sluta med att osynliggöra offren, skolministern!

Jag vill höra skolministern upprört och engagerat tala för de drabbades rätt. Jag vill höra henne ställa sig på deras sida utan reservationer. Jag vill höra henne säga att mobbning aldrig är den drabbades fel, att ansvaret alltid ligger på dem som utsätter andra och på oss vuxna som låter det ske. På vems sida står skolministern? Hur ser hon på sitt ansvar? Vad tänker hon göra?

Skolministern måste nu våga ta ställning till hur skolvåldet ska hantearas. Jag har i sex år begärt att det ska införas någon form av anmälningsplikt för våld i skolan, att det ska anmälas till polisen. Mycket av det som sker i skolan är brott om det sker på gator och torg. Men det har kommit att råda skilda rättssystem i och utanför skolan.

De flesta våldsbrotten i skolan har inte anmälts till polisen av skolan, utan av elever och föräldrar. Det är ett dubbelt svek, skolministern. Först misshandlas ett barn i vad som borde vara en trygg och skyddad miljö, och sedan får barnet själv reda ut situationen. Hur tror skolministern att det känns?

Enligt en undersökning bland 6 600 gymnasieungdomar i landet hade hela 20 % varit utsatta för någon form av våld i skolan. Det finns andra indikationer på att mobbningen förgrovas och blir allvarligare till sin karaktär.

Polisen säger att det finns en tydlig koppling mellan mobbning, skolvåld och ungdomsvåld på gator och torg. Man säger också att de som mobbar andra i skolan är i riskzonen för annan kriminalitet, brottslighet och drogmissbruk.

Det är ett politiskt ansvar att ge riktlinjer i svåra principiella avgöranden. Våldsbrott ska alltid och ovillkorligen enligt min uppfattning anmälas till polisen. Vad gör då regeringen? När man inte vågar göra vad som borde göras – införa en anmälningsplikt till polisen – inför man i stället en anmälningsplikt för läraren till rektorn. Vad rektorn sedan gör med informationen uttalar man sig inte om. Så utomordentligt meningslöst!

Man inför också en rätt för elever att be skolan om hjälp, en rätt som kommer efter det att skolan redan har misslyckats med att göra det som den är ansvarig att göra.

Det förekommer, vilket vi moderater har påpekat upprepade gånger, ren torpedverksamhet vid landets skolor i dag. Om en skola alltid polisanmäler våld och en annan skola alltid hanterar våld internt, var tror skolministern att sannolikheten är störst för att våldet ska komma – i den skola man vet agerar konsekvent eller i den skola som inte gör det?

Det kan vara svårt att inse att också unga människor ibland gör onda saker. Men för att det onda inte ska få för stort utrymme måste det goda försvaras. Gör det, skolministern!

Jag överlämnade i våras till skolministern en lista på tolv åtgärder som jag ansåg omedelbart behövde vidtas för att man skulle komma till rätta med mobbningen. Vad har skolministern gjort med de tolv punkterna? Har hon tittat på dem? När är skolministern beredd att återkomma till riksdagen med en nationell handlingsplan mot våld och mobbning i skolan för att vi ska kunna komma till rätta med problemen? Det vore välgörande med ett besked här i dag.

Anf. 66 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Sten Tolgfors har fått svar på sina synpunkter. Svaren är också framförda.

Mina frågor till Tolgfors kommer tillbaka. Anser Tolgfors att det arbete om värdegrundsfrågorna som pågick från februari 1999 till mars 2000 inte var bra? Alla de tusentals lärare som ställde upp, som lärde sig mer och som förbättrade klimatet på sina skolor – anser Tolgfors att det var dåligt? Tycker inte Tolgfors att vi ska arbeta med lärarna för att stärka deras förmåga att upptäcka och möta mobbning där det finns på skolorna och att också förebygga det? Var detta alltså fel?

Anser Tolgfors att det är fel att vi avsätter 12 miljoner till två värdegrundscentrum för att vi ska veta att vi får en kontinuitet i utbildningen av våra lärare, en kontinuitet i konflikthantering, så att de kan upptäcka de elever som blir mobbade i skolan och arbeta förebyggande? Göteborgs universitet breddar perspektivet och tittar inte bara på mobbning utan också på såväl rasism som främlingsfientlighet. Är det fel, Tolgfors? Gör inte det någon nytta för skolan?

Anser Tolgfors att det är fel att vi ser om vi kan skärpa lagstiftningen för att stärka barns rättssäkerhet? Anser Tolgfors att det är fel att vi ser över att sanktioner ska kunna drivas mot kommunerna?

Anser Tolgfors att det är fel att elever och föräldrar har fått en möjlighet att medverka när man ser att något inte fungerar? De har fått en möjlighet att säga till skolan: Nu ska vi ha ett åtgärdsprogram så att jag som elev eller jag som förälder verkligen får den rätt jag har. Anser Tolgfors att det är fel att vi har satsat på att vi ska ha 15 000 nya tjänster i skolan för att vi ska få fler vuxna som verkligen kan se barnen? Nu vill jag ha ett svar på de frågorna, herr talman.

Anf. 67 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Det tar uppenbarligen inte mer än fyra minuter för skolministern att redogöra för allt hon gjort under sin tid som skolminister mot mobbning, för sedan tar hon upp det i nästa inlägg igen.

Värdegrundsåret var yta. Jag pratar om saker i vardagen som faktiskt påverkar och gör en skillnad. Skolan måste arbeta kvalitetssäkrat, kunskapsbaserat och strukturerat för att stoppa våld och mobbning.

Skolverket skriver: ”De allra flesta av de granskade skolorna förefaller utgå från antagandet att kränkningar nog inte kommer att uppträda mellan människor.” Därför har man ”varken funnit det angeläget att utveckla den egna kompetensen att iakta och analysera kränkningar eller att bygga upp alarm- och åtgärdssystem.” Hur är detta möjligt, skolministern?

Fortfarande saknar skolor arbetsplaner mot mobbning trots att de är ålagda att ha det. Många av dem som har det har bristande planer. Att de är innehållslösa gör att ord och handling inte stämmer överens. Jag citerar Skolverket igen: ”Elevernas väl och ve tenderar därmed att lämnas åt godtycke i stället för att bli resultatet av ett systematiskt arbete för att nå mål.” Fundera på den meningen, skolministern!

Skolan måste kunna stänga av våldsbenägna elever eller i varje fall lyfta bort dem från den ordinarie undervisningen. Det sprider osäkerhet bland både lärare och elever när personer som fysiskt gett sig på andra ändå får vara kvar i skolan som om ingenting hänt. Undervisning för

*Svar på
interpellationer*

elever som utsätter andra för våld måste ordnas separat. Är skolministern beredd att ge skolan den möjligheten?

Osäkerheten om hur stort skolans ansvar är när ett barn mobbas måste bort. Skollagen måste ändras så att elever får rätt att ställa skolan till ansvar när skolan genom underlåtelse eller aktiva handlingar kränkt elevens rättigheter. I förarbetena måste det förtydligas vilka krav samhället ställer på skolans arbete för att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning. Då står det klart vilken nivå en skola måste hålla i antimobbningsarbetet. Är skolministern beredd att stärka elevens rätt på det viset i skollagen?

Hovrätten menar i den uppmärksammade Grumsdomen att det inte finns något att jämföra skolans insatser med eftersom det inte finns någon helt enhetlig modell för arbetet mot mobbning, och därför kan man heller inte veta när en skola agerat bristfälligt. Det är just därför som Sverige behöver en högre lägstanivå i skolans arbete mot mobbning. När ska skolministern se till att vi får en högre lägstanivå genom en nationell handlingsplan mot mobbning?

Än mer förvirrande blir situationen av att Johanna Rosenqvists skola kritiserats av både Skolverket och Yrkesinspektionen för hur man hantlerat situationen, och sedan kommer hovrätten och avfärdar de båda tillsynsmyndigheternas kritik som irrelevant för domslutet. Det må kanske vara riktigt ur ett skadeståndsrättsligt perspektiv, men vad innebär det för hur skolan ska se på tillsynsansvaret i framtiden? Ska det inte längre tas på allvar därför att när det prövas avfärdas det?

Det är alldeles uppenbart att civilrätten inte räcker till för att pröva skolans ansvar och att skollagen därför måste stärkas.

Vi måste bygga ut den beteendevetenskapliga forskningen om mobbning, eftersom vi vet för lite. Vi måste möjliggöra ett kontinuerligt insamlande av data och kunskapsbanker att forska på, som t.ex. den som Örebro universitet vill bygga upp men har svårt att finansiera eftersom all finansiering är projektstyrd. Är skolministern beredd att lösa det?

Är skolministern beredd att införa särskilda elevskyddsombud som ytterst ska kunna stänga skolan? På gymnasiet är många elever myndiga, precis som på många andra arbetsplatser. Låt oss då behandla dem därefter! Eleverna visar sig i alla undersökningar se mycket mer mobbning än den som skolan ser. Är skolministern beredd att ge eleverna den stärkta möjligheten?

Är skolministern också beredd att se till att det löpande undersöks i alla landets kommuner och skolor hur vanligt mobbning är, vilka uttryck den tar sig och hur insatserna man sätter in lyckas? Så sent som för något år sedan var det ungefär hälften av kommunerna och en tredjedel av skolorna som aldrig hade undersökt detta och vars arbete var skott i mörkret.

Det är så mycket som är ogjort, skolministern, att det snabbt borde gå att åstadkomma betydande förändringar – om man bara vill.

Anf. 68 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Om vi ska komma till ett bättre resultat i hur elever uppträder mot varandra tror jag att vi vuxna måste gå före som förebilder. Vi kan ha olika syn på hur vi ska lösa en situation, men jag tycker att vi också ska visa respekt för de åtgärder som vidtas.

Låt mig ta de frågeställningar som Tolgfors tog upp. Självklart är det så, och det har varit ambitionen ända sedan jag startade, att alla barn ska må bra i skolan. Därför har vi också i varje budget prioriterat arbetet för att de barn som vi i dag vet inte mår bra ska må bättre.

Sten Tolgfors säger: Kommer ni att ta tag i forskningen? Det är precis det vi har gjort. Vi har avsatt 12 miljoner till två centrum vid Göteborgs universitet och vid Umeå universitet, Sten Tolgfors. I uppdraget ligger att hantera forskning och sprida forskningen ut i skolorna. Skolverket har fått en direkt uppgift – angiven i årets budget, antagen av riksdagen och därmed också av Sten Tolgfors om han tyckte att den var positiv: Skolverket ska i sin tillsyn observera de elever som mår dåligt. Man ska också ta direktkontakt med de skolor som visar sig inte klara av detta för att aktivt förmå dessa skolor att bli bättre mottagare. Man kommer i sin tillsyn att observera hur mobbningsplanerna har använts. Det här ligger i det direkta uppdraget, och man har fått ett fördjupat uppdrag från regeringen att göra det.

Arbetet i Skollagskommittén pågår nu och kommer att redovisas i september. Den är parlamentarisk. Alla partier har en möjlighet att föra fram sina tankar om hur man vill göra lagstiftningen bättre för att kunna säkerställa barns trygghet.

Vi får brev, jag får brev, om barn som inte har bemötts på det sätt som jag känner att man ska bli bemött i skolan. Vi bemöter de här föräldrarna. Vi visar dem också på möjligheter när de känner att de är i en situation där de inte får det stöd som de önskar från skolans sida. Vi visar också Skolverket på när de här enskilda ärendena uppstår. Jag har en ständig dialog med Skolverket där jag följer upp verkets tillsynsärenden och där vi tittar på vad som ligger bakom mobbningsfall: Hur har det förebyggande arbetet varit? Hur ser skolledningen ut? Vad har man för långsiktigt arbete med den som är mobbad, och också med mobbaren?

Vi vet att om vi ska nå ett bra resultat handlar det inte om kortsiktiga insatser. Det handlar om att man kontinuerligt återkommer på varje skola. Detta är rektors ansvar. Det är mycket tydligt angivet. Det går inte att skylla på någon annan. Det är rektor som har ansvar för att värderingsfrågorna lyfts upp bland personalen, att det ges tid att ständigt diskutera. Det får inte stå några mobbningsplaner på hyllorna. De lokala skolstyrelserna har ett oerhört stort ansvar för att följa upp sin egen verksamhet. Det är deras skyldighet att se till att de nationella målen blir fullföljda.

Jag har kunnat följa många områden i riksdagens arbete. Vi har ständigt, från alla partier, visat hur starkt vi avskyr mobbningen. Vi har kommit med olika förslag. Jag vidhåller att detta är ett område som jag känner ett oerhört stort engagemang för. Jag vill på olika sätt möta och motverka det som handlar om mobbning.

Vi kommer att fortsätta. Nu har vi inriktat oss mycket på arbetet inom skolans egna väggar. Ska vi lyckas tror jag att nästa steg handlar om att ha med föräldrarna, eftersom det handlar om attityder och respekt för varandra. Det handlar om föreningar och organisationer utanför skolans verksamhet. Det handlar om politikernas ställningstagande och om att kunna gå ut och agera.

Rektorerna är de som har ansvaret. I budgeten ligger också fortsatt arbete med kompetensutveckling av rektorerna för att uppmärksamma deras skyldighet enligt rådande lagstiftning.

Anf. 69 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Min fråga till skolministern var vilka *nya* åtgärder hon var beredd att vidta, då det är alldeles uppenbart att de gamla inte räcker. Hennes svar till 100 000 mobbade barn blev tydligt: inga. Det är ett svek mot de drabbade barnen. Det är likaså ett svek, skolministern, att inte ens tala om dem som drabbas av mobbning utan göra det här till något slags byråkratiskt problem, att gömma sig bakom skolorna och inte själv ta ställning. Det är bedrövligt att det förekommer att barn och ungdomar är tvingade att gå till domstol för att få upprättelse. Det är också bedrövligt att de tvingas kräva det stöd de har rätt till enligt svensk lag när skolans arbete mot mobbning brister.

Domstolar löser inte mobbningsproblemen. Men det faktum att kommunerna nu vet att underlåtenhet att vidta adekvata och tillräckliga åtgärder mot mobbning kan straffa sig civilrättsligt har redan lett till ökade insatser och ökad medvetenhet. En förstärkning av elevens rätt i skollagen, som jag vill ha, skulle i än högre grad leda till förbättringar i det förebyggande, uppsökande och akuta arbetet mot mobbning, liksom till ett mer systematiskt sökande efter kunskap och kvalitetssäkrade arbetssätt.

När 100 000 barn far illa kan politiken knappast luta sig tillbaka. När det sker torpedverksamhet i våra skolor kan politiken knappast luta sig tillbaka. Är det rätt som skolministern sagt i medierna att problemet består i att skolorna inte fullgör sitt ansvar är det en politisk uppgift att se till att skolan tar sitt ansvar. Är det dessutom så att ytterligare åtgärder krävs är det politikens skyldighet att ta initiativ till sådana utan dröjsmål.

I somras sade skolministern till TT att det inte finns mycket mer som kan göras på politisk nivå mot mobbningen. Jag hävdar att skolministern har fullständigt fel. Det finns väldigt mycket som kan göras, och det kan göras nu.

Många av våra skolor är engagerade och jobbar jättebra. Men problemet är att skolans lägstanivå är för låg. Det är inte rimligt att skolans arbete mot mobbning ska avgöras av om det råkar finnas en eldsjäl på skolan eller inte. Vårt ansvar för barnens väl och ve i skolmiljön är bra mycket större än så.

Anf. 70 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Problemet med Sten Tolgfors och moderaterna är att de gärna pratar om någonting men inte är villiga att sätta till resurserna. Grunden till problemet för den som är mobbad är ofta: Det fanns ingen som såg mig, ingen som lyssnade på mig. Den viktigaste åtgärd vi kan göra för att verkligen se till att alla barn får en trygg skola är därför att se till att det finns vuxna i skolan, att det finns fler lärare, fler psykologer och fler specialpedagoger som kan se barnen och möta dem inte bara i klassrummet utan i korridorer och på skolgårdar, där det är vanligast att mobbningen finns. Varför säger då Sten Tolgfors nej till satsningen på 15 000 nya jobb i skolan? Behövs inte de här vuxna för att möta den lilla

killen och tjejen som mår dåligt? Behöver de inte denna vuxne att tala med?

Tycker inte Sten Tolgfors att det är viktigt att vi har dessa centrum som sysslar med forskning, att de ger sitt stöd till skolorna, att de ger sitt stöd till skollära och lärarna för att de bättre ska möta problemen? Det är där vi måste vara. Vi måste skaffa in kompetensen, bli fler vuxna, så att vi verkligen kan se de här eleverna och sedan fundera på hur vi går vidare.

Den som blir mobbad behöver antagligen en psykolog i slutändan för att bygga upp det självförtroende som har raserats. Varför säger då Tolgfors nej när vi säger att det behövs fler psykologer, t.ex. kuratorer, i skolan? Är det inte viktigt att vi skapar detta?

Vi måste också se till att den som var mobbar fungerar, så att den personen en dag kan fungera tillsammans med sina klasskamrater. Den personen behöver säkert också oerhört mycket stöd, eftersom vi vet att mobbare ofta har en tendens att senare i livet komma in på en eller annan kriminell väg. Det vill vi inte.

Ska vi lyckas, Tolgfors, är det inte genom att hålla på och smutskasta varandra som politiker, utan det gäller att vi ställer upp såväl ekonomiskt som i vårt engagemang. Vi kräver att samtliga vuxna i samhället också gör det. Då går det inte att säga nej när vi föreslår mer resurser till skolan.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellationerna 2000/01:197 och 198 om ungdomsförbundens möjligheter att engagera skolungdomar

Anf. 71 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Beatrice Ask har frågat mig vilka initiativ jag är beredd att vidta för att stärka de politiska ungdomsförbundens möjligheter att informera, rekrytera medlemmar och etablera verksamhet på enskilda skolor. Vidare har Inger Lundberg frågat mig om jag är beredd att – eventuellt tillsammans med demokratiministern – ta konkreta initiativ för att stärka de politiska ungdomsförbundens möjligheter att arbeta på skolorna.

Min vision av 2000-talets skola är en skola mitt i samhället, en skola som angår och berör alla. Skolan klarar inte allt på egen hand och därför ska skolan sträva efter att i största möjliga mån involvera det omgivande samhället i skolans arbete. Föreningar och organisationer, framför allt ungdomsorganisationer, som deltar i skolans arbete bidrar med kunskaper om samhället som är värdefulla för arbetet i skolan.

I dag uppmuntras elevernas demokratiska engagemang på olika sätt i skolan. Barn och unga som växer upp ska genom skola och utbildning få utvecklas i sin medborgarroll och få ett ökat inflytande i takt med stigande ålder och mognad. Eleverna måste praktiskt få uppleva sambandet mellan rättigheter och skyldigheter. En fungerande skoldemokrati ger erfarenheter av hur man samarbetar och fattar beslut. Den ger samtidigt en förberedelse för arbets- och vuxenlivet. Skolan är en viktig del av vår demokrati både som en förberedelse för ett aktivt deltagande i samhälls-

Prot. 2000/01:61
6 februari

*Svar på
interpellationer*

livet och som en viktig mötesplats för barns och ungas eget ansvarstagande och inflytande.

Skolan har en central roll när det gäller att främja demokratins idéer och denna uppgift har ansetts vara så viktig att den fått komma till uttryck i skollagens s.k. portalparagraf. Det är därför angeläget att den enskilda skolan har ett utbrett kontaktnät gentemot det övriga samhället. Detta synsätt betonas även i skolans läroplaner. Skolans kontaktnät bör omfatta olika organisationer som är engagerade i samhällsfrågor, men det är särskilt viktigt att skolan också har en öppen dörr till de politiska partierna och de politiska ungdomsförbunden.

Beslutet om i vilken utsträckning och i vilket sammanhang olika organisationer eller politiska partier ska bjudas in eller få tillträde till skolan är en angelägenhet för den enskilda skolan eller kommunen. Detta hänger ihop med det decentraliserade styrsystem av skolan som vi i dag har. Det är kommunerna och den enskilda skolan som avgör hur verksamheten i skolan ska utformas och organiseras för att eleverna ska nå målen i läroplanerna. De politiska partierna har dock möjlighet att genom sina representanter påverka kommunfullmäktige som kan besluta om att i kommunens skolplan framhålla skolans öppenhet gentemot det övriga samhället. Exempel på detta kan vara de politiska ungdomsförbundens möjligheter att samarbeta med skolan.

Regeringen beslutade den 3 september 1998 att ställa 10 miljoner kronor ur Allmänna arvsfonden till Ungdomsstyrelsens förfogande för stöd till projekt som syftar till att utveckla ungas egen organisering. I propositionen *På ungdomars villkor – ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro* (prop. 1998/99:115) framhöll regeringen det som en central uppgift inom ungdomspolitiken att stödja ungdomars egen organisering. Den 25 november 1999 ställde regeringen därför ytterligare 10 miljoner kronor till Ungdomsstyrelsens förfogande för att stödja föreningsutveckling inom ungdomsorganisationerna. Av medlen kunde upp till 2 miljoner kronor användas för projekt som innebär att de politiska ungdomsförbunden utvecklar nya former för att i skolorna föra ut information och debatt om politiken och den politiska demokratins arbetsätt.

Ungdomsstyrelsen har även tagit initiativ till projektet Skolval 2002 – demokratistöd med Internet, vilket bl.a. syftar till att öka intresset för demokratifrågor bland landets elever. Projektet, som stöds av regeringen, bedrivs i samarbete mellan Ungdomsstyrelsen, Statens skolverk och Riksskatteverket.

I skolans uppdrag ingår att aktivt arbeta för att bevara och utveckla vår demokrati och detta är frågor som regeringen prioriterar mycket högt. Det är mot den bakgrunden i högsta grad önskvärt att eleverna ges tillfälle att få kontakt med organisationer och andra sammanslutningar som har stor betydelse för vår demokrati. Jag följer utvecklingen på detta område mycket noga men har inte för närvarande avsikt att vidta några ytterligare åtgärder.

Anf. 72 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. Bakgrunden till den här interpellationen är att riksdagen har ett särskilt ansvar för demokratin och de värderingar som vårt samhälle grundas på. Mycket av det

som händer runt omkring oss understryker att det är väldigt viktigt att ständigt vinna och återvinna människor för demokratins idéer och stimulera fler till ett aktivt medborgarskap.

Den fråga som jag har ställt till skolministern berör en *liten* del av det här arbetet, nämligen vad som sker eller rättare sagt inte sker i våra skolor. Det är alldeles uppenbart att skolan har svårigheter att arbeta med den delen av uppdraget som rör demokrati och grundläggande värderingar och det personliga ansvaret.

Av Skolverkets fördjupningsstudie av värdegrunden som kom förra året framgår att skolorna sällan tar upp frågor om demokrati och etik i sin undervisning. Jag ska läsa ur den rapporten. Man skriver så här:

Elevernas kunskaper om demokrati, dess formella sidor, vilka institutioner och myndigheter som finns, ärendegångar, vem som beslutar vad, etc. är begränsade. Det tycks som om intresset för elementära fakta om hur samhället fungerar är lågt och att dessa kunskaper ganska omgående glöms bort av eleverna. Undervisningen upplevs av eleverna brista i verklighetsanknytningen.

Mycket enkelt kan man säga att skolan inte gör så mycket åt det här. Eleverna hålls i stor okunnighet om hur demokratin och samhället fungerar och som ett resultat av det förblir man ointresserad.

Men så här kan det ju inte få fortsätta. Det är ju det som gör att det är så olyckligt att de politiska ungdomsförbunden ofta möter praktiska svårigheter när de vill informera eller ordna aktiviteter på enskilda skolor eller när ungdomar vill bilda en egen förening på sin egen skola. Ungdomars egna initiativ och engagemang passar liksom aldrig in i planeringen. Det anses störande, trots läroplanens mål att främja demokratins värderingar.

I perspektivet av den flora av extrema och icke-demokratiska rörelser som växer fram i ungdomsgruppen är det här naturligtvis mycket olyckligt. Det svar skolministern då ger är att de politiska partierna i laga ordning får övertyga fullmäktigeledamöterna runt om i landet om att ta in synpunkter på detta i respektive skolplan. Sedan ska vi då hoppas att skolorna dessutom läser skolplanen och liksom lyssnar på detta.

Om jag skulle svara en ung person som är politiskt engagerad att det är så här de ska gå till väga är det ungefär lika dumt som att låsa dörren när någon ringer på. Jag tror att det här är kontraproduktivt. Ungdomars eget sätt att formulera politiska problem kombinerat med de politiska ungdomsförbundens långa erfarenhet av utbildning i klassiska värderingar, politisk historia och demokratiskt arbete behövs i skolan. De har en kompetens när det gäller hur man når ungdomar, hur man engagerar ungdomar som ingen lärare har. Det här måste man ta till vara.

Jag har ingenting emot att regeringen har satsat pengar på de politiska ungdomsorganisationerna och det ena projektet efter det andra. Det är väl jättebra. Men det här är gratis. Det är gratis att öppna dörren. Men väldigt många rektorer och lärare vet liksom inte hur de ska hantera det hela.

Jag tycker att skolministern kan sätta fart på Skolverket, t.ex. ta fram kommentarmaterial om hur lärare och rektorer kan hantera allsidighet, i vilka sammanhang det kan vara intressant att ta dit de politiska ungdomsförbunden och andra frivilligorganisationer. Det går att peka på exempel på hur ungdomar kan aktiveras. Det går att visa hur föreningsliv kan skapas i en skola och vilka värden det har.

All demokratisk undervisning av ungdomar kan inte ske på elevråd och klassråd i samband med schemalagda aktiviteter. Vi måste bejaka ungdomars egna engagemang. Det är en typisk vuxenmissuppfattning att tro att ungdomar skulle vara så intresserade av att diskutera den egna skolan. När jag var 15–16 år ville jag lösa världsproblemen. Det är det den politiska ungdomen pysslar med. Det är det som vi måste få in i skolan.

Anf. 73 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag vill tacka skolministern för svaret.

Frågan om ungdomsförbundens möjligheter att jobba är en angelägenhet för oss alla, inte för enstaka partier – ja, inte bara för partierna. Därför är jag glad att Beatrice Ask och jag har kunnat interpellera tillsammans och över att Johan Pehrson ställer upp i debatten.

Vi har fått flera signaler om att ungdomsförbunden arbetar i motvind på skolorna. Därför är skolministerns mycket klara deklaration om skolans centrala roll för att främja demokratin viktig, liksom uttalandet om att det är särskilt viktigt att skolans kontaktnät omfattar olika organisationer och att skolan ska ha en öppen dörr till de politiska ungdomsförbunden. Skolministerns markeringar ligger i linje med de mycket tydliga skrivningar som 1998/99 års riksmöte gjorde om att det är viktigt att ungdomar i skolan får tillfälle att bekanta sig med de politiska ungdomsförbunden. I utskottsuttalandet säger riksdagen också att ett brett föreningsliv på skolorna med bl.a. ungdomarnas egna föreningar är viktigt och spelar en viktig roll i ungdomarnas demokratiska fostran. Därför är det allvarligt att den praktiska verkligheten på skolorna ofta är långt från både skolministerns och riksdagens uttalanden.

Låt mig ge några bilder av hur tufft det kan vara för de ungdomar som vill göra en ideell insats på skolorna. Mina bilder kommer från SSU, men det är en verklighet som lika ofta möter ungdomar i andra partier.

Först är det en högstadieskola i mitt hemlän. SSU vill komma och visa upp sin verksamhet. De talar med skolledningen, som säger nej. Skälet var att SSU inte har haft tid att komma till grundskolan i valrörelsen. Då passar det skolan att få medverkan. I mellanvalsperioden vill man inte ha den. Man vill inte förstå att det var naturligt för ett ungdomsförbund att vara aktiv bland förstagångsväljarna på gymnasieskolan just under valrörelsen.

Det andra exemplet handlar om en skola i Stockholmsområdet. SSU får inte komma in med ett informationsbord. Rektor tycker att det är för stökigt. SSU begär ett skriftligt svar. Det har gått nästan tre månader, och man har inte fått något svar. I en annan kommun i Stockholms län får SSU eller några andra ungdomsförbund över huvud taget inte besöka någon skola.

Det tredje exemplet kommer från Småland. Där fick SSU:arna inte alls komma in om de inte faxade in till skolledningarna exakt vad de skulle tala med ungdomarna om. I det här fallet handlade det om SSU:s feministkampanj. Kravet gällde både klassrumspresentationer och bokbord.

Det fjärde exemplet gäller en skola i Västmanland. Några SSU:are vill besöka en högstadieskola, men får inte komma dit för att inte alla ungdomsförbund är där. Det argumentet möter Ungdomsförbundet ofta.

Det blir något av ett Moment 22, eftersom ungdomsverksamheten går upp och ned i förbunden. Om man ska få liv i ungdomsverksamheten måste de ungdomar som verkligen sliter få stöd.

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att vi gör något. Jag tycker att vi ska göra något också från statsmakternas sida. Jag tycker att de beskrivningar som kommit fram och det förhållningssätt skolministern har är bra. Men jag saknar operativa förslag. Det är oerhört angeläget att vi frågar om det finns en möjlighet för skolministern att ge ett uppdrag till Skolverket att titta på hur det faktiskt fungerar och titta på några positiva exempel som skulle kunna inspirera skolorna.

Svar på
interpellationer

Anf. 74 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Jag såg att den här debatten skulle komma upp, och jag fann det ganska angeläget att delta. Det är många oroande bilder som möter oss från skolan om våld, oordning, bristande förståelse för demokrati och dess institutioner. Vi brukar ibland i kammaren diskutera hur skolans uppgifter ska rangordnas och vad som är viktigast. Från Folkpartiets sida brukar vi med viss frekvens återkomma till problemen och deras orsaker. Vi vill gärna att man ska fokusera på grundläggande saker som att sätta bildningen i centrum, osv.

När vi kommer till frågan om demokrati är även Folkpartiet självklart väldigt mån om att det underifrånperspektiv som finns ska få värka ut. Skolministern hänvisar till Ungdomsstyrelsens projekt, och det är en bra verksamhet – men det är lite *von oben*. Mina kolleger var tidigare inne på att det finns åtgärder som växer direkt underifrån och, som Beatrice Ask sade, som onekligen är gratis. Det är lätt att bejaka dem.

Jag förstår att skolministern inte direkt vill tala om hur detta ska se ut. Detta är huvudsakligen en kommunal fråga, men skolministern kan fokusera frågan och tala om den och på så sätt skicka en signal till Skolverket. Skolministern träffar en mängd skolledare i sin verksamhet och kan poängtera detta. Jag kan verkligen bekräfta den bild vi har hört om tidigare, nämligen att det är svårt att komma in på skolorna. Många av dem som vill prata politik på det parlamentariska sättet och företräda de ideal vi står för i riksdagen – de flesta av oss – har det svårt. Jag finner det otroligt angeläget att skolministern kommer tillbaka med någon mer konkret åtgärd för att underlätta denna kamp de demokratiska unga budbärarna för på skolorna.

Anf. 75 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Dessvärre får jag säga att jag delar uppfattning angående den beskrivning som samtliga ledamöter har gjort om svårigheterna att komma in på skolorna. Det bekymrar mig oerhört mycket. Det gäller även huvudpartierna. Vi har i dag inte den öppenhet jag tycker att skolan ska ha. Då får jag som minister börja titta på hur regelstyrning osv. ser ut. Jag får återkomma till hur jag ska tänka vidare.

Frågan om vem som ska få tillträde är inte lätt. Det är därför jag har visat på kommunens och skolans ansvar. Det går att på det viset arbeta vidare. Skolan är ingen allmän plats. JO har uttalat att exempelvis politiska organisationer inte har någon ovillkorlig tillträdesrätt till skolorna. JO slog fast i ett beslut den 9 juli 1998 ett uttalande om lika behandling av politiska organisationers möjlighet att sprida information i skolan. Det

framgår att vid bestämmande i frågor om tillträde för sådana organisationer har skolan att följa regeringsformens regler om opartiskhet och kan således inte begränsa sin tillståndsgivning till att avse enbart viss organisation eller vissa organisationer.

Det som är positivt är inte att vi talar om det enskilda partiet. Vi pratar faktiskt om att alla ska ha lika möjligheter.

Jag tycker att detta är angeläget. Jag lyssnar och jag är beredd att fundera vidare. Det som sker är att Kommundemokratikommittén ska redovisa sitt arbete den 31 maj 2001. Man har haft hearingen med de politiska ungdomsförbunden. Man har också sagt att det är svårt att komma in i skolorna, och man har påpekat att det kan vara ett hot mot det demokratiska arbetet.

Vi ska se nu vad kommittén kommer att lägga fram. När jag har fått resultatet ska jag fundera över vilka vägar vi har att inte bestämma över kommunerna men att visa på möjligheter. Det kanske är i form av ett kommentarmaterial, som Beatrice Ask tog upp. Vi kan på det sättet markera hur viktigt vi anser att det är med öppenhet. Vi har pratat om de politiska organisationerna. Vi har en rad andra organisationer som också är viktiga. Jag tror att skolan ska titta på de målformuleringar som finns i t.ex. samhällskunskapen. Tolkar vi dem riktigt ser vi att det finns alla möjligheter att bjuda in olika organisationer.

Det gäller inte bara att låta dem stå vid ett bord i en korridor och visa upp sitt material, utan också att låta dem bli delaktiga i själva undervisningen. Man kan låta representanter från olika partier sitta med och tala om att det finns olika inställningar, och på det viset skapa respekt inte bara för demokratin utan också för att vi har olika lösningar och olika sätt att nå målen. Ofta är målet gemensamt, men vi har olika sätt att nå dit. På det viset kan man göra. Detta är lika angeläget.

Jag öppnar för detta. Jag vill titta på resultatet av kommitténs arbete och se på hur vi kan gå vidare. Vi ska fortsätta att låta kommunerna ha en självständighet, men ändå markera vikten av detta.

Anf. 76 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är utmärkt att man tittar på detta, för det är som sagt gratis och det finns en kraft i det som man kan använda.

Det är helt självklart att ingen har ovillkorlig tillträdesrätt till en skola. Det är viktigt. Men detta är för mig en pedagogisk fråga. Om jag vore lärare i samhällskunskap skulle jag tycka att jag gjorde ett dåligt jobb om jag inte utnyttjade den enorma kompetensen och förmågan när det gäller att förklara krångliga samband på ungdomars vis bland ungdomar. Det ger väldigt mycket.

Vi försöker undervisa i våra skolor i hur man ska diskutera och argumentera och hur man ska kritiskt granska saker. Släng in en folkpartist och en kommunist så får ni se! Det behöver man inte prata om. Det blir uppenbart för folk, och det blir intressant och engagerande. Det är denna kraft jag menar. Jag tycker att det är en pedagogisk fråga.

Jag har den bestämda uppfattningen att många skolledare och lärare är rädda för politiskt engagemang. Det blir lite obehagligt. Tänk om någon säger fel eller det blir fel. Här tror jag att arbete med kommentarmaterial kan vara ett sätt att visa dem att det inte är farligt utan att det är någonting som man kan få kraft och nytta av.

Vi diskuterar ofta ordning på skolorna, skolmiljö och annat. Om det är någonting vi skulle försöka att jobba med är det detta frivilliga engagemang som växer underifrån, och vi skulle bejaka det. Det kan man göra på många olika sätt. Det sker på en del håll, men inte tillräckligt mycket.

Jag har stött på ungdomar som har engagerat sig – det är inte alltid de bästa barnen i skolan – och som har kommit på att de ska ändra världen. De känner ett engagemang. De vill ha en skrubb att ha några prylar i. Att ta tag i detta engagemang är det bästa sättet att få dem att växa. Jag är väldigt glad för att man är beredd att fundera i dessa banor.

Vi har varit eniga i utbildningsutskottet ett par gånger och gjort ganska tydliga skrivningar om detta, för vi menar att det är nödvändigt. Det är en liten sak, men den är viktig.

Jag tror också att man, när man går in i skollagskommittén och tittar på förordningar, t.ex., ska titta på om det finns otydligheter någonstans och om det behöver justeras. Det finns en rädsla. De vet inte riktigt hur de ska hantera det, och det ska inte få hindra detta arbete.

Sedan tror jag att det behövs mycket annat för att ungdomars engagemang för demokrati och politik ska växa. Men jag tror, som sagt, att den öppna dörren är central. Man visar på ett bra sätt i detta arbete att ungdomar kan lära ut något och ge någonting.

Det var många ungdomar under mina många år i ungdomspolitiska sammanhang som inte var de bästa barnen och som inte heller var duktigast i läsåmnena som utvecklade en retorisk förmåga och som skaffade sig kunskaper om ekonomi och samhälle och mycket annat och gick väldigt långt tack vare att de hade ett engagemang och tillsammans med kamrater fick jobba med frågorna.

De politiska ungdomsorganisationerna är mycket duktiga på utbildning där skolan ibland brister. Det handlar om retorik. Det handlar om samhällskunskap och svåra samband. Man har ändå en tradition och en vana. Jag tror att vi ska bejaka det. Det får inte vara så att ungdomars engagemang bara får näring i *underground*-rörelser, utan vi måste också inom de etablerade föreningarna ge ett utrymme och en möjlighet för demokratiska ideal att växa.

Jag ser fram emot initiativ på detta område, och jag är säker på att vi från utbildningsutskottets sida kommer att fortsätta att visa ett engagemang, för det är viktigt.

Anf. 77 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag är väldigt glad över att skolministern säger att hon är beredd att pröva olika möjligheter att stärka utvecklingen av demokratin och organisationernas arbete. Riktigt vilka metoder man ska använda tror jag inte att vi kan tala om här, men vi kan säga att det engagemanget finns.

Jag vill, precis som Beatrice Ask, peka på att det är väldigt viktigt. Det handlar dels naturligtvis om vilken roll de politiska ungdomsförbunden kan spela i själva skolarbetet, dels om föreningarnas roll.

Det är inte ofta jag blir nostalgisk, men någon gång finns det anledning att fundera över vad som har hänt på vägen. När vi var unga och jobbade i de politiska ungdomsförbunden fanns väldigt mycket av folkrörelseanda ute på skolorna. Oavsett om rektorn var högerman, som det

hette på den tiden, socialdemokrat eller folkpartist hade han – det var ofta en han – ett starkt engagemang för folkrörelserna.

De politiska ungdomsförbunden fick också hjälp och stöd i sin verksamhet. Det kunde handla om skrubben Beatrice Ask pratade om. Det kunde handla om möjligheten att nå ut med information om sin verksamhet. Man var inte rädd för ungdomsförbunden då, trots att man i andra sammanhang var snävare, utan man såg ett livaktigt föreningsliv på skolan som en tillgång. Det har vi tappat bort någonstans på vägen. Det finns i vissa skolor, men det saknas väldigt mycket. Det här är ledsamt, för ungdomar behöver bearbeta existentiella frågor.

Hur vi kan stärka detta i undervisningen kommer vi att prata om, men det gäller också att verkligen ha tid att tala med varandra om riktigt svåra frågor. Det är väldigt värdefullt att vara med i ett politiskt ungdomsförbund och då och då möta de vuxna i partiet och brottas med dem, kanske förlora en fråga och fightas hårt för en annan fråga och lära känna sina gränser. Det är också grundläggande för vår demokrati. Då kan det inte bara handla om att man hittar regelverk i kommunfullmäktige, utan det måste komma av en övertygelse från skolledning och lärare.

De situationer jag pratade om tidigare leder ofta till att ungdomarna går till partiorganisationer. Så pratar de med någon politiker. Så går den politikern till sin skolstyrelse eller fullmäktige-grupp. Så tar man upp frågan där, och sedan får SSU-gruppen eller MUF-gruppen komma in på skolan. Men vad blir det för någonting? Det blir naturligtvis någonting som katten, dvs. politikern i detta sammanhang, har släpat in, i stället för någonting som rektor och lärare ser som väldigt värdefullt.

Jag tror att detta är viktigt. Det handlar om hur skolan i djupare mening ser på demokratin och att skolan verkligen tycker att det är viktigt att ungdomar engagerar sig. Det kan bli tossigt ibland. Det blir barnslig ibland, men det är en oerhört viktig del av ungdomens fostran, och det är en förutsättning för demokratins långsiktiga överlevnad.

Anf. 78 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att det är en bra debatt vi för om dessa frågor. Jag kommer att fortsätta. Jag kommer också att lyfta fram dem tillsammans med demokratiminister Britta Lejon, som har sin del i detta ansvar.

Att jag poängterade fullmäktige och skolplaner har en annan bakgrund. Det är mina möten med elevorganisationerna och deras status och ställning ute på skolorna. Vi har lyft fram dem. De är ofta delaktiga i centrala utredningar, osv.

I samtal med dem ser jag att det inte är självklart att de värderas högt eller får den uppskattning som jag tycker att de ska ha. Skolans ledning eller lärare prioriterar inte alltid på detta sätt. De ser inte alltid till vikten eller värdet av att en elev verkar inom en elevorganisation och att det är befrämjande i ett demokratiperspektiv. I samtal med elevorganisationer har jag sagt att ett sätt att gå vidare ändå är att få de lokala politikerna att markera värdet av detta.

Jag tycker att det är oerhört bra att utbildningsutskottet och riksdagen gör markeringarna, men jag vill också att mina partikamrater och kamrater i alla partier ute i landet hjälper oss med att markera vad det gäller de kommunala skolplanerna.

Jag mötte en annan organisation – unga människor inom RFSL – i lördags, som mer än gärna ställer upp och bidrar till undervisningen runt sin situation. De har sagt så här: Vi kommer. Vi tillhör en frivillig organisation. Vi är billiga. Det var precis det Beatrice Ask sade om de politiska organisationerna. De beskrev sin situation, hur svårt det är att komma in. Ni har berört det här, och jag tycker att det är viktigt att säga att det inte får finnas en rädsla för att släppa in andra till skolan. Vi ska faktiskt se dem som en tillgång. Det är inte alltid självklart att all kompetens finns hos de lärare som arbetar på en skola. Vi behöver förstärka kompetensen med andra. Det kan vara politiska ungdomsorganisationer och andra organisationer som kommer in och har en merkunskap. Jag känner att det här är mycket angeläget.

Om vi ska få den skola som vi alla vill ha i framtiden tror jag att vi måste arbeta med andra ögon, och vi måste ha öppna dörrar. Det har betonats att rädslan måste bort. Det är viktigt med objektivitet, och det är oerhört viktigt att se till att alla har en möjlighet. De som kommer in måste också stå för de demokratiska värderingar som vår läroplan grundar sig på – vi vill inte ha in andra i våra skolor. Om vi kan veta det behöver vi inte ha rädslan. Jag kommer att komma tillbaka i frågan. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2000/01:137 om skatt på biobränsle

Anf. 79 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Lena Ek har frågat mig om och när samt i vilken omfattning jag tänker föreslå att Sverige ska börja ta ut skatt på biobränsle. Hon har vidare frågat mig om vilka ekonomiska incitament jag tänker använda för att skapa förutsättningar för att introducera biodrivmedel som alternativ till fossila bränslen. Så som jag förstått interpellationen är den huvudsakligen inriktad på fordonsbränslen.

Vid beskattning av biodrivmedel är Sverige bundet av det s.k. mineraloljedirektivet, som Lena Ek också påpekat. Direktivet, som indirekt omfattar mer än mineraloljor i strikt mening, föreskriver att varje bränsle som används för fordonsdrift – alltså även biobaserade sådana – ska beskattas. Huvudprincipen i gemenskapsrätten är alltså att alla fordonsbränslen ska beskattas. Alltsedan medlemskapet år 1995 har Sverige haft att rätta sig efter denna princip. Detta är ingenting nytt.

Som Lena Ek också konstaterat finns en möjlighet att med stöd av direktivets s.k. pilotprojektsbestämmelse medge nedsättning av energi- och koldioxidskatt för utveckling av mer miljövänliga produkter, särskilt när det gäller bränslen från förnybara källor. Denna bestämmelse har tillämpats i Sverige i ett flertal fall. Sedan regeringen ansett det osäkert om en ökad användning av etanol och rapsmetylester skulle resultera i någon mer betydande miljövinst, beslöt regeringen att den existerande verksamheten borde utvärderas innan ytterligare steg togs. I detta sammanhang har bl.a. Statens energimyndighet på uppdrag av regeringen följt upp och utvärderat pågående pilotprojekt avseende kostnadsutveckling och miljöaspekter. För närvarande ser Regeringskansliet över riktlinjerna för hanteringen av pilotprojektsdispenser. Regeringen avser också att

utarbete en skattestrategi för användningen av alternativa drivmedel. Strategin får sedan avgöra eventuella fortsatta satsningar. Regeringens stöd i övrigt är främst inriktat på forskning och utveckling kring flera olika alternativa drivmedel. Sådana insatser kommer även fortsättningsvis att finnas kvar.

Angående Lena Eks fråga om skatt på biobränslen föreslogs i budgetpropositionen för år 2001, som ett led i en grön skatteväxling, att koldioxidskatten på fossila bränslen skulle höjas från 37 till 53 öre per kg utsläppt koldioxid. Samtidigt föreslogs en viss sänkning av energiskatten på bränslen. Riksdagen har bifallit förslagen.

Biobränslena får genom skatteväxlingen en stärkt konkurrenskraft genom att beskattningen av fossila bränslen ökar. Detta kan på sikt reducera våra utsläpp av växthusgaser. Införandet av en energiskatt också på biobränslen ingår endast som en mindre del i en större reformering av energiskattesystemet. I budgetpropositionen för år 2001 anförs att den principskiss som Skatteväxlingskommitténs betänkande (SOU 1997:11) innehåller utgör en god utgångspunkt för en sådan reform. Reformen ska ske stegvis och inrymma flera delkomponenter.

Konkurrensförhållandet mellan olika energislag påverkas av energiskattesystemets utformning och bränslepris, samt vissa andra faktorer. Biobränslenas konkurrenskraft är således inte endast beroende på om de energibeskras eller inte. Deras konkurrenssituation måste betraktas i ett vidare perspektiv.

Då Lena Ek, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav förste vice talmannen att Margareta Andersson fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Anf. 80 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag får tacka finansministern för svaret. Jag upplever att miljöfrågorna har betydligt större tyngd nu än vad de har haft tidigare, även i regeringen. Men de har ändå lite olika tyngd hos olika ministrar, och än så länge är det tydligen finansministern som har sista ordet när det gäller det här.

Jag har ett citat från den 25 januari av miljöminister Kjell Larsson. Han sade bl.a.:

Inga biodrivmedel som produceras i Sverige betalar man någon som helst skatt för närvarande. Nu arbetar Regeringskansliet på att ta fram en ordentlig strategi för hur vi ska kunna introducera den typen av drivmedel mycket bredare än vi gör för närvarande. De kommer i så fall inte heller att skattebeläggas, särskilt inte när det gäller koldioxidskatt.

Jag har en liten stillsam fråga: Vilken minister ska jag tro på? Är det miljöministern eller finansministern? Om man tittar på kostnader kan man dessutom säga att översvämningar också kostar. Enligt den kunskap som vi får från olika forskare beror ju många av de klimatkatastrofer som har varit, t.ex. översvämningarna i södra Norrland och i Värmland, bl.a. på våra koldioxidutsläpp.

Sedan handlar det om det här med solidariteten med andra mer utsatta. Det finns ju många länder där man har större svårigheter än vad vi har här. Hela länder riskerar att bli översvämmade om de alltmer sam-

stämmiga uppgifterna från olika forskare är riktiga, om att polarisarna kommer att smälta och havsnivån kommer att stiga. I det fallet får jag då ett svar som är ganska undvikande från finansministern. Den fiskala sidan, att vi måste ta in pengar, är viktigare än att vi tar in miljöaspekterna på ett mycket mer hållbart sätt i de här frågorna.

Jag uppfattar inte heller att det finns något tydligt svar på Lena Eks frågor. När kommer den här skatten att införas? Och hur stor blir den i så fall? Vilka ekonomiska incitament avser finansministern att använda för att de här biodrivmedlen ska få bättre ekonomiska förutsättningar på den svenska marknaden? Jag vill ha svar på de här frågorna. Jag tycker att de är väldigt viktiga med utgångspunkt från vad som händer runt om i världen och med utgångspunkt från de ställningstaganden som kom för några veckor sedan i olika sammanhang. Tack!

Anf. 81 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Det kan inte ha gått Margareta Andersson förbi att regeringen två år i rad, tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, har föreslagit en omfattande s.k. grön skatteväxling. Det är faktiskt ett oerhört stort grepp och ett initiativ som medverkar till att stärka vår miljö. I det sammanhanget har vi naturligtvis gjort en koppling mellan skattepolitiken och miljöpolitiken som är oerhört framgångsrik. Jag beklagar att inte Centerpartiet har velat ansluta sig till det omfattande grepp som vi har tagit att koppla ihop skattepolitiken och miljöpolitiken.

De frågor som Lena Ek har ställt har jag också tydligt besvarat. Man ska naturligtvis inte lägga om skattestrategin innan man har ett säkert underlag. I mitt svar har jag också sagt att det pågår ett arbete med att skapa en sådan skattestrategi som ytterligare kan förstärka de miljövinster som vi gör via den gröna skatteväxlingen.

Anf. 82 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Vi skulle gärna ställa upp på den gröna skatteväxlingen om vi trodde att den skulle leda till de effekter som vi alla hoppas på. Vi kommer att vara öppna för fortsatta diskussioner på de här områdena vad det lider.

När det gäller det säkra underlaget undrar jag om de uppgifter som nu har kommit fram från FN:s olika konferenser och olika seminarier är ett tillräckligt starkt underlag för att finansministern ska ändra på saker och ting i den gröna skatteväxlingen, så att den i så fall blir ännu grönare.

En fråga som också har bäring på det här är hur finansministern i EU-samarbetet kommer att verka för att ändra bergoljedirektivet, så att det får en sådan utformning att biobränslena inte beskattas vad gäller koldioxid. De är de enda som inte kan sägas påverka koldioxidutsläppen. En del av de här bränslena kan visserligen ha annan miljöpåverkan, som också måste tas med i beräkningen, men koldioxidutsläppen påverkas inte av användning av t.ex. etanol som är framställt i en kontinuerlig produktion. Kommer man från regeringens sida i så fall att samarbeta med miljöministrarna?

Anf. 83 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Sverige har som bekant en i EU-sammanhang oerhört avancerad miljöbeskattning, och Sverige har också varit pådrivande i de

här frågorna, både via skattepolitiken och via miljöministrarnas insatser. Jag är övertygad om att de framsteg som kan göras med exempelvis mineraloljedirektivet i EU-sammanhang också kan vara ett sätt att medverka till att skatte- och miljöpolitiken ger ett grönare Europa.

Det är vidare ofrånkomligt att man, om man ska utforma en ny skatstrategi på det här området, också ska ha en säkerhet i den bedömning som man gör av olika typer av insatser. Etanol har förtjänster men också nackdelar, och man har att se till hela den samhällsekonomiska situationen. Det beror exempelvis på hur etanolframställningen utformas. Det handlar om en lång kedja med inslag av skattesubventioner och andra subventioner både på EU-nivå och på nationell nivå, vilka måste vägas in i sammanhanget. När man utformar en skattepolitisk strategi för att förstärka vårt miljöskydd är det viktigt att den har ett visst mått av säkerhet och att rätt typ av drivkällor används.

Anf. 84 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag hoppas att vi kommer fram till en bra strategi på det här området. Det vore ju ganska förargligt om statsministern inviger en anläggning i Norrköping för produktion av etanol för att sedan skatta ut den verksamheten från marknaden. Det vore inte särskilt lyckat.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2000/01:134 om skattereglerna för ideella ungdoms- och kulturorganisationer

Anf. 85 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Margareta Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att rätta till den ojämlikhet som finns mellan idrottsföreningar och andra ideella föreningar avseende skyldigheten att betala arbetsgivaravgifter.

Arbetsgivaravgifter tas ut för att finansiera systemen för social trygghet. Mellan det svenska socialförsäkrings- och socialavgiftssystemet finns därför en korrespondens som innebär att på ersättningar som är förmånsgrundande för mottagaren ska arbetsgivaravgifter betalas.

Det finns ett särskilt undantag från den generella skyldigheten att betala arbetsgivaravgifter som gäller för ideella idrottsföreningar. Undantaget gäller ersättning till idrottsutövare om ersättningen understiger ett halvt prisbasbelopp. En sådan ersättning är inte heller förmånsgrundande för mottagaren. Undantaget lagfästes i anslutning till 1990 års skattereform och motiverades framför allt av att de inkomster som idrottsutövare hade ofta till stor del var ersättningar för utlägg som han eller hon haft, vilka i sin tur var avdragsgilla vid inkomstbeskattningen. Genom undantaget förenklades möjligheten till avdrag i avgiftssammanhang.

Om en ersättning inte är förmånsgrundande försämras mottagarens trygghet. När undantaget för ideella idrottsföreningar infördes gällde ATP-systemet, vilket innebar att man endast fick pensionspoäng på inkomster överstigande ett basbelopp under ett år. Inte heller beaktades inkomsterna för alla år vid bestämmandet av pensionens storlek.

I det nya pensionssystemet har i princip alla inkomster betydelse för den framtida pensionen. Det är därför numera viktigare för den enskilde att alla ersättningar inräknas i den pensionsgrundande inkomsten. Även om det endast rör sig om att undanta ersättningar som under ett år understiger ett halvt prisbasbelopp, kan det sammantaget bli fråga om betydande belopp för den enskilde som inte blir förmånsgrundande. Detta kan t.ex. bli fallet om han eller hon får ersättning från flera olika föreningar eller under flera år. Det finns därför enligt min mening inte någon anledning att utvidga undantaget från skyldighet att betala arbetsgivaravgifter till att gälla ytterligare grupper av ideella föreningar.

Anf. 86 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar även för det här svaret från finansministern, men jag måste säga att jag är ganska besviken. Jag undrar på vems vägnar jag egentligen ska vara mest upprörd, idrottsutövarnas eller de övriga ungdoms- och kulturorganisationernas.

För min del upplever jag finansministern som lite tveksam och halvt kluven i de här frågorna. Antingen är befrielsen från arbetsgivaravgifterna en lättnad för idrottsorganisationerna, och då borde av likaberättigandeskäl även andra organisationer som jobbar med ungdomar ha samma förmåner, eller så är det fråga om ett uteblivande av pensionsförmåner, och då ska man väl avskaffa den även för de idrottsorganisationer som har det här undantaget.

Nu vill jag inte förorda detta, eftersom jag tycker att det fungerar ganska bra för idrottsorganisationerna. Jag tror också att det vore olyckligt eftersom det bara skulle leda till att ännu mer svarta pengar kommer i omlopp. Jag är rädd för att sådana förekommer i andra ungdomsorganisationer. Det handlar inte heller om några stora pengar utan om småbelopp som man skulle kunna betala ut i olika sammanhang.

Jag skulle vilja ställa en ren kunskapsfråga: Vad är det för kostnader som de här idrottsutövarna drar på sig men som man inte skulle ha i andra verksamheter? Jag undrar också varför finansministern inte vill ha en likabehandling av alla ungdomsorganisationer på det här viset. Är Unga Örnar, 4H, scouter, SSU, CUF och Ung Vänster mindre värdefulla när det gäller att fostra våra ungdomar till aktiva och samhällsintresserade medborgare än vad idrottsrörelsen är?

Anf. 87 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Jag delar Margareta Anderssons uppfattning att det nuvarande systemet fungerar väl, inte minst för idrottsrörelsen. Det är också omvittnat i olika sammanhang.

Det finns naturligtvis en nackdel för den enskilde utövaren, nämligen att om inkomsten inte är pensionsgrundande blir det, även om det är på marginalen, trots allt en något lägre pension någon gång senare i livet. I den kompromiss som man tvingas göra mellan olika önskemål delar jag dock Margareta Anderssons uppfattning att det inte vore bra att avskaffa det här systemet. Om det skulle anses vara viktigare med ett pensionsgenomslag fullt ut, skulle det vara en bakstöt mot idrottsrörelsen i form av en ytterligare kostnadsbelastning, något som den inte skulle uppskatta. Det finns därför skäl att behålla det system som vi har i dagsläget.

Anf. 88 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Det är ju bra att idrottsrörelsen får behålla sin förmån, men de andra ungdomsorganisationerna upplever det här som diskriminerande. Jag har fått ganska många frågor om varför det ligger till på det här sättet. Det har uppmärksammats, och företrädare för andra ungdomsorganisationer har tagit upp det här med mig. De tycker att de är illa och orättvist behandlade. Också jag tycker att det här är orättvist.

Jag tycker att idrottsrörelsen gör bra saker för väldigt många av våra ungdomar, men också andra organisationer bedriver idrottsverksamhet, om också kanske inte riktigt lika tävlingsinriktad. Man har volleybollturneringar och man spelar bandy och ishockey också i andra organisationer. Det finns många andra saker som är viktiga i detta sammanhang. Det finns ungdomar som inte är särskilt idrottsintresserade men som ändå vill hålla på med någon form av verksamhet. Varför ska inte de kunna omfattas av samma förmåner som de som deltar i idrottsrörelsen har?

Jag förstår inte riktigt hur finansministern kan göra en åtskillnad mellan verksamheter som många gånger faktiskt har samma inriktning. Framför allt ska, som jag ser det, alla ungdomar behandlas på samma sätt.

Anf. 89 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Det gäller att se till helheten. Samhället ger ett omfattande stöd till idrottsorganisationer, ungdomsorganisationer och en rad andra folkrörelser. När man utformar stödet på olika nivåer i samhället ska man självfallet se till den speciella situationen för idrottsrörelsen, exempelvis de skatteregler som gäller. Jag är övertygad om att det samlade stödet till olika ungdomsorganisationer innebär en välavvägd balans mellan det som kommer idrottsrörelsen och andra folkrörelser till del.

Det är ett fantastiskt oegennyttigt arbete som görs av ledare i idrottsföreningar, kyrkliga organisationer och rader av andra ungdomssammanhang. Det är ett arbete som samhället har skäl att uppskatta på olika sätt och vis, via det stöd som staten, kommunerna och landstingen ger och som vi kan ge via de skatteregler som gäller för i det här fallet idrottsrörelsen.

Anf. 90 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag är inte riktigt lika övertygad som finansministern om att man har jämlika regler. Idrottsrörelsen gynnas här på ett speciellt sätt. Jag får ta upp frågan i kulturutskottet och begära att man gör en utredning. Det finns organisationer som inte är lika gynnade som andra. Jag tycker att man ska behandla alla lika.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 91 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Charlotta L Bjälkebring har frågat kulturministern vad regeringen avser att göra för att följa utvecklingen på kasinoorterna samt när och på vilket sätt en sådan utvärdering beräknas bli genomförd. Charlotta L Bjälkebring har också frågat på vilket sätt regeringen avser att fånga upp personer med spelproblematik.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på frågan.

Riksdagen antog som bekant, mot bakgrund av regeringens proposition *Kasinospel i Sverige m.m.* (1998/99:80), i maj 1999 en kasinolag som för första gången tillåter kasinospel av internationellt slag i Sverige. Regeringen har också beslutat att det statligt ägda aktiebolaget Svenska Spel får öppna ett kasino på envar av orterna Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall. AB Svenska spel har bildat ett helägt dotterbolag, Casino Cosmopol AB för kasinoverksamheten. Enligt vad jag har inhämtat från Casino Cosmopol planerar man att öppna det första kasinot i Sundsvall sommaren 2001.

Regeringen har bl.a. med hänsyn till de risker som trots allt är förknippade med kasinoverksamheten för avsikt att noga följa utvecklingen när kasinospel introduceras i Sverige och att, sedan verksamheten bedrivits en tid, följa upp och utvärdera effekterna av den.

Lotteriinspektionen är den centrala myndighet som har ansvar för kontroll och tillsyn av den svenska spelmarknaden, däribland kasinospel. Lotteriinspektionen följer därför Casino Cosmopols verksamhet mycket nära. Lotteriinspektionen har också bl.a. till uppgift att följa och underätta regeringen om utvecklingen på spel- och lotterimarknaden samt att verka för en säker utveckling inom tillsynsområdet. Regeringen har dessutom beslutat om myndighetsgemensamma mål och riktlinjer för åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten år 2001. För Lotteriinspektionen innebär detta att man genom sin kontroll- och tillsynsverksamhet ska bidra till att motverka den ekonomiska brottsligheten och i de fall sådan brottslighet upptäcks anmäla brottet till polis för vidare handläggning.

Lotteriinspektionen har genomfört flera utvärderingar avseende nya spel, så som värdeautomater och spel över Internet. Enligt min mening är det naturligt att Lotteriinspektionen kommer att få i uppdrag att ansvara även för utvärdering av kasinoverksamhet. Lotteriinspektionens utvärdering kommer i första hand att inriktas på kasinospelet och eventuell brottslighet i anslutning till detta. Utvärderingen genomförs lämpligen sedan kasinoverksamheten bedrivits under en tid.

När det gäller kasinoverksamhetens eventuella inverkan på brottsligheten i allmänhet är det troligen mycket svårt att genomföra tillförlitliga undersökningar, eftersom den allmänna brottslighetens utveckling påverkas av många olika faktorer.

Charlotta L Bjälkebring frågar också hur regeringen avser att möjliggöra att personer med spelproblematik fångas upp och får möjligheter till rehabilitering innan de hamnar i brottslighet.

Casino Cosmopol kommer att införa ett åtgärdsprogram med bl.a. information om spelproblem och utbildning av bolagets personal på de

*Svar på
interpellationer*

internationella kasinona. Åtgärdsprogrammet innebär exempelvis att legitimation krävs för att få komma in på kasinot, varvid en noggrann ålderskontroll görs. Kunden blir också registrerad och fotograferad. Kasinot erbjuder vidare möjlighet till självexkludering, dvs. att spelaren kan begära att inte bli insläppt under en viss tidsperiod.

Anf. 92 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för svaret. När riksdagen 1999, mot Vänsterpartiets röster, beslutade att tillåta fyra internationella kasinon i Sverige förutsågs det också att verksamheten skulle utvärderas innan en eventuell ökning skulle ske. Mot den bakgrunden är det svar jag har fått något tunt. Regeringen säger att man har för avsikt att noga följa utvecklingen. Lotteriinspektionen kommer att få i uppdrag att ansvara för utvärdering av verksamheten, lämpligen sedan kasinoverksamheten bedrivits under en tid.

Helt klart har mina farhågor besannats, att kasinofrågan faller mellan stolarna. Lotteriinspektionen har t.ex. inget uppdrag att följa problematiken med spelberoende. Lotteriinspektionen har heller inget uppdrag att utvärdera hur kasinoverksamhetens etablering förändrar kultur- och fritidsvanor på orten. Lotteriinspektionen är viktig men har inte till uppdrag att utvärdera och följa upp alla de saker jag anser åligger en regering att följa upp.

Jag har ställt frågor till justitieministern och kulturministern. Ingen av dem har svarat på frågan, utan den faller på finansministern. Jag förstår att det inte är så lätt att ensam svara på frågor som rör även ministrars beredningsområden, som i det här fallet, när verksamheten har påverkan över flera områden. Jag vet också att det inte är Ringholm som är pappa till förslaget, utan före finansministern Åsbrink.

Vid ett seminarium om spel och kriminalitet som Svenska Spel arrangerade i Stockholm den 30 januari i år framgick att ganska konstant 80 % av Sveriges befolkning spelar. Man kunde också konstatera att det satsas mer pengar på spel i dag än tidigare. De nya kasinona förväntas leda till ytterligare insatser på spel. Det innebär att varje person som spelar, spelar om än mer pengar.

Det är riktigt som finansministern säger i sitt svar att spelbolaget Casino Cosmopol, ett dotterbolag till statliga Svenska Spel, kommer att införa ett åtgärdsprogram, ett s.k. tiopunktsprogram, med bl.a. information om spelberoende och utbildning. Det kommer att göras av bolagets personal på de internationella kasinona. Kasinon kommer också att erbjuda möjlighet till spelaren att själv begära att inte bli insläppt under en viss period, precis som finansministern säger, om spelberoende skulle uppstå. Men vem av de som är spelberoende har egentligen den insikten?

Det finns knappt några behandlingshem för spelmissbrukare. Vad händer när en spelare kommer till exempelvis Casino Cosmopol och kräver att få komma in och spela igen, eftersom han har ändrat sitt beslut?

Trots finansministerns svar undrar jag fortfarande vad man kommer att vidta för åtgärder rent konkret när det gäller spelmissbruk och kriminalitet. Jag tror inte att de åtgärder som hittills har gjorts är tillräckliga.

Anf. 93 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Om man startar en ny verksamhet, som de internationella kasinona, är det viktigt att det finns ett rejält uppföljningsprogram för eventuella sociala skadeverkningar. Jag är mycket väl medveten om att man inte kan driva den här typen av verksamhet utan att det finns risker. Det visar internationella erfarenheter. Därför har vi försökt gardera oss, så långt det går att gardera sig, genom de uppdrag som Lotteriinspektionen och exempelvis Socialdepartementets myndighet Folkhälsoinstitutet har när det gäller att följa denna typ av verksamhet.

Det vore lite för tidigt att som Charlotta L Bjälkebring säger redan nu börja utvärdera någonting som inte ens har startat. Jag vet inte vad man ska utvärdera om man inte har någon faktiskt erfarenhet av verksamheten. Det finns internationella erfarenheter som man kan ta till sig. De har varit en del av grunden för det åtgärdsprogram som har lagts fram under senare tid och som Svenska Spel och andra har varit engagerade i.

Jag tycker att det finns skäl att på det området hålla sig orienterad om vad som händer internationellt. Alla goda uppslag som kan finnas ska naturligtvis tas till vara av Svenska Spel, Folkhälsoinstitutet och andra som har att följa verksamheten i fortsättningen.

Anf. 94 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Jag tror att det vore väldigt bra om man gjorde en kontroll innan man öppnade kasinon så att man har ett underlag att jämföra med efter det att de har öppnat. Det är någonting man kan göra redan innan kasinona har startat.

Vore det inte rimligt, finansministern, att staten som ägare av AB Svenska Spel även hade en övergripande policy vad gäller spelfrågor likt den staten har för Systembolaget? Vore det inte rimligt att staten hade det övergripande ansvaret? Det är nu upp till bolaget självt om det vill vidta åtgärdsprogram eller ej.

I Sverige satsas det 30 miljarder på spel om året. 5 miljarder av dessa går till staten. Staten satsar årligen 4 miljarder för att förhindra spelmissbruk. Jag tycker att siffrorna talar sitt tydliga språk. Det är inte i första hand nöje och förströelse som vi ska få via de statliga spelen, utan det handlar ytterst om att man ska få in pengar till statens kassa.

Spelbolagen lägger i dag ned 1,5 miljoner per dag på att marknadsföra sina produkter och företag. Så länge som spelbolagen kan fortsätta med en sådan marknadsföring, och så länge som nya och även farligare spelformer introduceras där möjliga vinster och förluster mångdubblas, måste vi också räkna med att spelberoendet ökar med allt vad det innebär av personliga tragedier för spelaren och hans eller hennes närmaste omgivning.

Men den politik som i dag förs menar jag att utvecklingen entydigt är att de som spelar för alltmer utvecklar risken att bli problemspelare och sedan patologiska spelare, dvs. att spelandet kan övergå i ett rent spelmissbruk. Enligt en ny statistik har 4 % av Sveriges befolkning någon gång spelat på illegala spelklubbar. Jag tror heller inte att införandet av kasinon av internationellt slag kommer att förändra det.

Tvärtemot tror jag att den ohejdade reklamen för spelverksamheten från de statliga spelföretagens sida skapar ett ökat spelande. Det har visat sig att det inte blir fler som spelar, men att de som spelar spelar för mer.

Högre belopp skapar också mer beroende. Mer beroende skapar mer illegalt spelande, sociala problem och kriminalitet av olika slag. Det hela hänger ihop. Man måste försöka se helheten i detta.

Vad avser finansministern göra åt detta? Hur ska de med lindrig spelproblematik fångas upp och få möjlighet till rehabilitering innan de hamnar i beroende och eventuell brottslighet? Kan finansministern tänka sig att göra någonting åt den marknadsföring som spelbolagen utsätter oss för varje dag?

Anf. 95 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är en omfattande marknad i Sverige för spel och lotterier. Det är långt över 30 miljarder kronor som omsätts varje år. I det perspektivet kommer den del som gäller statliga internationella kasinon att vara rätt begränsad i fortsättningen.

Jag tror inte att man kan förebygga och förhindra alla olika typer av spelmissbruk som kan uppkomma. Men jag tror att man ska ha höga ambitioner. Det har regeringen också haft och har när det gäller att låta exempelvis Svenska Spel ta hand om de internationella kasinona och inte släppa in privata intressenter på området som skulle kunna innebära större risker. Det gäller också de uppföljningsprogram som finns inom Svenska Spels område via Lotteriinspektionen, Folkhälsoinstitutet och andra aktörer.

Det är i sista hand fråga om en nödvändig avvägning och balans mellan olika intressen. Självfallet måste staten, och slutligen regering och riksdag, göra en värdering av dessa kasinons insatser. Riksdagen har lämnat ett tillstånd till regeringen att etablera sex kasinon. Vi har valt att i första omgången starta fyra. Vi vill se hur utvecklingen artar sig både ekonomiskt och socialt när det gäller spelberoende och annat innan vi tar ställning till en eventuell fortsättning. I sista hand har staten, regering och riksdag, ett helhetsansvar för att följa utvecklingen.

Anf. 96 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att riksdagen har fattat beslut om fyra kasinon med möjligheter att bygga ut till sex. Frågan kvarstår ändå: När kommer utvärderingen? Det vore bra att veta det. Som det känns nu vill inte regeringen göra någon statistik innan kasinona har öppnat. Det tycker jag är lite olyckligt.

Finansministern sade här att Folkhälsoinstitutet är en mycket viktig instans. Det tycker också jag. Enligt uppgift ska Folkhälsoinstitutet inleda en forskning. Det är Robin Room och Lars Westfelt vid Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet som kommer att göra den.

Det handlar om att utvärdera effekter i samband med att statliga kasinon etableras i Sverige. De kommer att mäta eventuella förändringar och erfarenheter i samband med detta. De kommer också att göra en förundersökning i Sundsvall innan kasinot där öppnas. Även en kontrollgrupp i Karlstad kommer att intervjuas för en jämförelse.

Det tycker jag är väldigt viktigt. Jag vet att man fattade beslut om det för bara några veckor sedan. Det hade varit lugnande för mig om jag hade vetat att man skulle göra på det sättet. Då hade kanske varken fi-

nansministern, kulturministern eller justitieministern blivit utsatta för alla mina frågor.

Jag hoppas att forskningen kommer att leda fram till att det helst inte öppnas några fler kasinon i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:61
6 februari

Svar på
interpellationer

18 § Svar på interpellation 2000/01:126 om globaliseringen och den svenska skattepolitiken

Anf. 97 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Gunnar Hökmark har frågat om regeringen är beredd att sänka utgiftsandelen för att anpassa det svenska skattetrycket till nivåer jämförbara med våra viktigaste konkurrentländer eller om man vill slå vakt om höga skattesatser på välfärdens bekostnad.

Hökmark framställer en sänkning av de svenska skatterna till nivåer liknande dem i våra konkurrentländer som en nödvändighet. För ett par veckor sedan diskuterade jag i en interpellationsdebatt här i kammaren denna fråga med Hökmarks partikolleger. Jag delar inte den moderata föreställningen om sambandet mellan skatter och välfärd. De utgifter som är nödvändiga för att erbjuda alla medborgare en god välfärd – bl.a. i form av generellt utformade välfärdssystem – ska finansieras på ett ansvarsfullt och uthålligt sätt via skattesystemet. Skatter har inget egenvärde utan utrymmet för skattesänkningar måste hela tiden bedömas mot bakgrund av medborgarnas önskemål och det budgetpolitiska målet.

En mer teknisk fråga gäller de svenska skatternas höjd i en internationell jämförelse. Hökmark redovisar jämförelser av skattekvoterna – där alltså de samlade skatterna och avgifterna relateras till bruttonationalprodukten – för år 1999. Jag vidhåller att detta slag av övergripande mått har sina svagheter; exempelvis beaktas inte skillnader i hur olika länder beskattar transfereringar. En övergång till genomgående skattefria transfereringar i Sverige – vi är ju ett av de länder som mest konsekvent tillämpar en bruttoprincip i detta avseende – skulle mekaniskt sänka skattekvoten med i storleksordningen 5 procentenheter.

Om man nu ändå vill stanna något vid detta bristfyllda mått vill jag erinra om att skattekvoten enligt bedömningarna i den senaste budgetpropositionen kommer att sjunka från 52,9 % år 1999 till 50,3 % år 2003. Bakom denna utveckling ligger bl.a. en sådan reell förändring som den pågående inkomstskattereformen. För samma period beräknas utgiftsandelen sjunka från 58,4 % till 52,9 %.

Hökmark berör också de uppgifter som redovisats i en Riksskatteverket genomförd rapport kring utvecklingen av de svenska skatterna. Regeringen har dock bedömt att det finns anledning att genomföra en djupare analys av dessa frågor. Därför arbetar sedan hösten 2000 den s.k. Skattebasutredningen under Per-Olof Edins ledning.

Utredningen ska lämna en samlad bedömning av hur den svenska skattestrukturen bör utformas i en värld med internationaliserade marknader för varor, tjänster och produktionsfaktorer samtidigt som de välfärdspolitiska ambitionerna bevaras på dagens nivå. För att kunna utföra sitt arbete kommer utredningen bl.a. att engagera ett antal utländska

experter på området. Utredningen ska vara klar första kvartalet 2002. Vi kommer då att få ett kvalificerat underlag för fortsatt diskussion. Under mellantiden följer regeringen utvecklingen bl.a. genom löpande bedömningar av skatteinkomsternas utveckling.

Hökmark tar också upp arbetskraftsrörligheten. Det är riktigt att Sverige är ett av världens mest internationaliserade länder. Ett ökande antal människor rör sig mellan Sverige och andra länder för att arbeta och studera. Det är mycket positivt. Den ökande rörligheten berikar den svenska arbetsmarknaden och det svenska utbildningsväsendet. Under 1990-talet flyttade alltfler svenskar med högskoleutbildning utomlands men samtidigt flyttade en allt större andel av dem tillbaka till Sverige. Om trenderna håller i sig kommer enligt SCB 50 % att återvända.

Hökmark kommenterar också den svenska kapitalinkomstskatten och i denna fråga vill jag hänvisa till mitt svar på en tidigare interpellation av Catharina Hagen. Där framhöll jag bl.a. att för utvecklingen av andelen utlandsägande är andra faktorer än skatterna betydelsefulla. Vidare är lättnader i aktiebeskattningen på ägarnivå problematiska med hänsyn till EU-rättens utveckling. Dessutom har detta slag av åtgärder begränsade effekter på investeringar och sysselsättning i Sverige.

Anf. 98 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag ska be att få tacka finansministern för svaret på min interpellation.

Även i metaforernas värld finns det en del begränsningar. Jag tror inte att man kan sticka huvudet så djupt i sanden att man också kör huvudet i väggen. Men likväl känner jag lite grann att det är det som finansministern i verkligheten gör. Överallt i hela världen pågår nämligen en intensiv debatt om globaliseringen och dess konsekvenser – vad den innebär för utvecklingen av handel, vad den innebär för utvecklingen av produktion och vad den innebär för rörligheten, för människor, företag och kapital. Andra länder debatterar och diskuterar detta och genomför förändringar, sänker skatter och reformerar för att bli mer vitala och dynamiska.

I vårt land har vi sett hur 47 stycken av våra koncernhuvudkontor har flyttat utomlands och hur en allt större del av ägandet vid den svenska börsen flyttar utomlands på grund av att de svenska skattevillkoren missgynnar svenskt ägande. Vi ser hur den högutbildade arbetskraften har en nettoutflyttning t.o.m. i en högkonjunktur, vilket också framgår av de siffror som regeringen presenterade före jul. Vi ser hur alltmer av ägande och sparande flyttar utomlands.

Detta är en förändring som påverkar och präglar hela världens ekonomisk-politiska samtal. I detta svar från finansministern – han har haft nästan tre månader på sig – finns inte en bild, analys, reflexion eller slutsats av hur denna process, som har en avgörande betydelse för svensk välfärd eller svenska skatteinkomster, ska kunna utvecklas.

Fru talman! I stället får jag svaret att de offentliga utgifterna ska finansieras med skatter. Det är goddag yxskaft. Den avgörande frågan är ju hur vi ska få in de skatteinkomster som behövs för att kunna finansiera de offentliga utgifter vi behöver. Vi kan ha olika uppfattningar om hur stora de ska vara och hur de ska vara utformade. Men likväl är det så att ett av de tydliga tecken som vi ser i spåren av globaliseringen är att höga

skattesatser inte är samma sak som starka skattebaser. Starka skattebaser är en mycket bättre garanti för goda skatteinkomster än skattebaser som flyttar och rör sig utomlands.

Ni vill inte se detta. Ni resonerar över huvud taget inte om det, och det tycker jag är förunderligt. Inte en reflexion, inte en analys av finansministern här i Sveriges riksdag! Det innebär att utvecklingen kommer att tuffa på, och då kör man huvudet i väggen. Det har ni redan gjort när det gäller miljardärer, för där har ni avvecklat förmögenhetsskatten. För tobaken höjde ni skatten, och sedan körde ni huvudet i väggen och fick sänka tobaksskatten. I riksdagsgruppen håller ni på lite internt och muddrar om skatten på alkohol. Men vad ni inte inser är att skeendet och förändringarna är mycket större än så här. Det berör inte bara miljardärer eller tobaksrökare. Det berör de svenska företagen, sparandet, investeringarna och kapitalet. Vi ser konsekvenserna redan i dag.

Konsekvenserna av strutspolitiken är två möjliga. Antingen får ni ett stort inkomstbortfall, vilket kommer att tvinga er till nya sparprogram som ni säkert kommer att säga att ni inte tycker om. Men de kommer likväl, och de kommer att drabba människor utan att de har fått motsvarande skattesänkningar. Eller så kommer ni att höja de skatter som ni kan höja i den globaliserade ekonomin, dvs. skatter på de skattebaser som inte är så rörliga. Det blir de skatter som allra mest påverkar låg- och medelinkomsttagarna.

Därför vill jag ställa en fråga till finansministern. Vad väljer ni? Kommer ni när globaliseringstendensen blir ännu tydligare att välja besparingar eller kommer ni att välja att höja skatterna för dem som inte är så rörliga? Den frågan tycker jag kan förtjäna sitt svar här i kväll.

Anf. 99 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! Jag skulle vilja beröra tre punkter som finansministern tar upp i sitt svar. Det gäller kapitalskatterna.

Finansministern säger först att effekten är begränsad på sysselsättning och investeringar om kapitalskatterna sänks. Det är en felaktig syn, anser jag. Det vittnar om en okunnighet när det gäller småföretagens villkor. Små företag är ofta beroende av lokalt kapital och kan inte gå ut på den internationella kapitalmarknaden. Alla vet att riskkapital är mycket hårdare beskattat än lånekapital. Det behövs riskkapital för att starta och utveckla ett företag. Där har det absolut betydelse för både sysselsättning och investeringar.

Ett annat område som finansministern tar upp gäller EU-rätten. Finansministern påstår att det skulle vara svårt enligt EU-rätten att sänka de svenska kapitalskatterna. Då tror jag att finansministern tänker på en teknisk lösning, som kanske skulle kunna vara besvärande. Men man kan ju ordna en sänkning av kapitalskatten på många sätt. Annars skulle inte andra EU-länder ha mycket lägre kapitalskatter. Många har ju slopat t.ex. förmögenhetsskatten utan att ha några som helst problem med EU-rätten. Det svaret tycker jag alltså är helt irrelevant i sammanhanget. Det är bara ett sätt att komma undan den sakliga frågan.

Den tredje punkten som finansministern tar upp är välfärden och hur den riskeras om man sänker kapitalskatterna. Förmögenhetsskatten t.ex., som ger drygt 8 miljarder för närvarande, har inte någon tydlig och rättvis fördelningsfunktion. Vi har tidigare hört här hur de allra rikaste män-

*Svar på
interpellationer*

niskorna slipper betala förmögenhetsskatt, medan många långt mindre förmögna människor måste punga ut med förmögenhetsskatt. Ur statens synvinkel tror jag att förmögenhetsskatten är rent kontraproduktiv fiskalt sett. Vi vet ju att en stor del av sparandet finns utomlands. Det skulle förmodligen plockas hem om man tog bort förmögenhetsskatten, och då skulle i alla fall avkastningen på kapitalet tillföra skatteinkomster.

Trots allt är det inte förmögenhetsskatterna som jag är mest oroad för, utan det är den utvandring av personer som är mycket driftiga och kunliga och som har ett stort nätverk. De drivs ut av alltför höga ägarskatter. Det är inte deras skatteinkomster som är det viktiga, utan det är deras bidrag till tillväxten.

Den utredning som finansministern tar upp i sitt svar skriver – och regeringen skriver själv i direktiven – att i ekonomiskt avseende torde en eventuell ökad utflyttning av högre utbildad arbetskraft vara ett förhållandevis större problem för de allmänna tillväxtbetingelserna än för de offentliga finanserna. Finansministern har alltså själv påpekat det problem som är risken med för höga kapitalskatter.

Jag vill nu fråga finansministern: Kan finansministern närmare förklara sitt svar på de här tre områdena, dvs. effekten på sysselsättning och investeringar, EU-rättens problem och hur förmögenhetsskattens slopande skulle kunna hota tillväxten och välfärden?

Anf. 100 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Det är en intressant debatt vi har här om vilka som är de goda och vilka som är de onda. Vi kan alltid diskutera i vilken omfattning kapital eventuellt lämnar vårt land eller finns utanför, huruvida kompetens lämnar Sverige eller strömmar till och huruvida företag och deras ledningar lämnar Sverige. Om man ser på vad vi beslutar här i riksdagen finns det en uppenbar risk att Sverige håller på att bli någon form av undantagsland där vi tvingas till en del pinsamma undantag för att upprätthålla en någorlunda tillströmning av företag och kapital till landet. Vi har tidigare hört att vi har miljardärer som slipper förmögenhetsskatt, medan 600 000 vanliga medborgare i vårt land får betala förmögenhetsskatt. De har ofta inte mer än en vanlig villa. Utländska experter har lägre skatt, medan svenskar har högre skatt. I södra delen av Sverige arbetar danskar som betalar någonting fantastiskt som kallas artist-skatt. Det är ju spännande.

Jag tycker att den grundläggande frågan är om vi gör tillräckligt här i riksdagen i dag på förslag från regeringen. Jag menar nog att det inte är så. Låt oss ändå se vad ni gör. Jag vill inte påstå, som de tidigare kollegerna här, att ni stoppar huvudet i sanden. Det är inte riktigt sant. Det drivs ett arbete inom EU med det s.k. skattepaket på tre huvudsakliga områden. Under den svenska ordförandeperioden ska nu samtal inledas för att hitta en liten överenskommelse om att täppa till och finna konformitet med sex andra länder som man vet att pengarna annars riskerar att dra till. Det vore ju väl om man kan komma överens med dessa sex länder under en sex-, sju- eller åttaårsperiod, men problemet är att det kvarstår över 40 andra skatteparadis. Vi riskerar att hela tiden ligga i efterhand.

Jag har en artikel med mig som visar hur det fungerar. Hittills har det ju varit väldigt populärt bland svenska banker och fondkommissionärer

att placera sig i Luxemburg. Det har hittills varit ett sätt för mindre nogräknade personer att komma undan. Men nu börjar t.ex. Öhmans Fondkommission och andra banker att placera sig på Cayman Island. En ansvarig person där säger så här: Om vi är en av 600 banker som etablerar sig här, har jag svårt att se vad som är problemet.

Det är klart att vi inte kommer att kunna göra någonting åt detta, framför allt inte på kort eller medellång sikt. Under tiden kvarstår problemet, och det blir lättare och lättare att flytta pengar. Här finns det risk för att vi ligger i efterhand.

Det är frågan om vi inom ramen för OECD-samarbetet – det är ju Sverige också delaktigt i och positivt inställd till – kan försöka finna medel att undanröja den illojala skattekonkurrensen. Det är ju den det handlar om. Sverige har ju också utsatts för en lojal skattekonkurrens. Vi har ju höga skatter. Att andra länder har lägre skatter måste rimligen vara fullt acceptabelt och någonting som vi inte kan diskutera med dem. Det är ju deras val.

Jag känner att det vore önskvärt i nuläget att finansministern redovisar och tänker till ordentligt inför vårbudgeten, som ska komma småningom, vilka skatter det är som är mest skadliga i Sverige på kort och medellång sikt. Vad är det som driver kompetens, företagande och kapital som behövs här ut ur vårt land? Jag säger inte att allt försvinner, för så illa är det inte. Vi har väldigt bra tillgångar i Sverige. Det finns många anledningar att finnas här. Men jag tycker ändå att vi tydligt kan se att det finns en drivkraft ut. Regeringen har ju själv redovisat siffror på enorma belopp som finns utomlands. Vilka är de mest skadliga skatterna? Är det de avgifter vi betalar för egen pension? Risken är väl att regeringen fortsätter att slå in på den linjen genom att sänka de skatterna. Kan det inte finnas andra som det är strategiskt klokare att sänka för att locka till sig kapital och människor till vårt land?

Anf. 101 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! I början på 90-talet hade vi tre år i Sverige där bruttonationalprodukten sjönk. Vi hade en situation där tillväxten var negativ. Det skapade naturligtvis problem för lång tid som ledde till att den socialdemokratiska regeringen från 1994 och framöver fick göra en kombination av insatser för att begränsa utgifterna och öka inkomsterna via skattepolitik och annat för att reda upp situationen.

I det läget måste det kännas rätt fantastiskt att ha så fel som Gunnar Hökmark har haft hela tiden och nu också. Hur känns det, Gunnar Hökmark, att ha så fel i det moderata påståendet att det inte finns någon möjlighet att ha en tillväxt i ett land som Sverige med den skattenivå vi har? När vi nu fått ordning på den svenska ekonomin efter det moderata debaclet i början på 90-talet har Sverige under senare tid kunnat visa upp en mycket hög tillväxt samtidigt som vi har en skattepolitik som är både rättvis och konkurrenskraftig.

Hur känns det, Gunnar Hökmark, att ha så fullkomligt fel när han som moderat hela tiden påstår att man inte kan driva en politik med rättvisa och jämlikhet som förtecken? Det skulle ständigt skada tillväxten och skada möjligheterna för Sverige att få en bra ekonomisk utveckling.

Hur känns det, Gunnar Hökmark, att ha så ständigt fel i påståendet att det bara sker en utflyttning av kapital och arbetskraft, unga välutbildade

människor, från Sverige och inget inflöde av kapital, mänsklig arbetskraft och investeringar till Sverige?

Hur känns det att ha så fullkomlig fel? Sverige har ju sedan flera år tillbaka varit en mycket intressant marknad för stora företags investeringar och affärer med svenskt näringsliv.

Hur känns det att ha så fullständigt fel i sin ideologiska förblindelse att man sätter upp ett samband som det visar sig inte har någon som helst verklighetsförankring, Gunnar Hökmark?

Det är ju lite pinsamt att stå här och veva som en gammal radiogrammofon samma tema vecka efter vecka, år efter år och påstå någonting. Hela omvärlden kan se att Sverige har haft en bättre ekonomisk utveckling i slutet av 90-talet och i början av det här seklet än vi haft på mycket länge. Alla de samband och teorier som Gunnar Hökmark predikat om har ingenting med verkligheten att göra.

Jag får en förnimmelse av att Gunnar Hökmark egentligen skulle vilja stänga gränserna när han talar om alla experter som försvinner från Sverige. Nu är ju Gunnar Hökmarks verklighetsbild fullständigt felaktig. Det vore ju märkligt om Hökmarks recept skulle vara att stänga gränserna.

Till Johan Pehrson vill jag säga att jag tycker att det är en viktig diskussion som han tar upp när han ser på de möjligheter som Sverige har att tillsammans med andra länder inom Europeiska unionen få till stånd en kamp mot skatteflykt. Johan Pehrson åberopar det skattepaket som Sverige nu har ansvaret för att inleda förhandlingar om. Det gäller inte bara dessa sex sju länder som ligger närmast till hands, utan vi har ju också, via de åtaganden som Nederländerna och Storbritannien har gjort, ett stort antal andra territorier och länder som är med i den diskussionen. Vi gör stora insatser, framför allt via OECD där ett 40-tal länder har förklarat sig beredda att medverka i arbetet för att få bort den typ av skatteflykt som det handlar om.

Till sist vill jag lägga till att EU dessutom under senare tid har, som när det gäller skattepaketet, identifierat ungefär 60 lagar i ett stort antal EU-länder – men ingen i Sverige – som utgör s.k. illojal eller skadlig skattekonkurrens mellan företagen. EU-länderna är överens om att ta bort detta. Det är ett stort steg framåt när det gäller europeisk samverkan.

Anf. 102 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag undrar om inte det här var, för att citera en kollega till finansministern, vådan av att ha färdigskrivna repliker. Då kan man inte svara på det som har sagts i de inlägg som har förts fram i kammaren. Då blir det lätt just den gamla trallen.

Eftersom Bosse Ringholm tog upp detta med rättfärdigheten i skattepolitiken vill jag gärna att han svarar på frågan: Vari ligger det rättfärdiga i att sänka skatten för miljardärer men höja den för pensionärer, att sänka skatten för utländska höginkomsttagare men höja beskattningen av svenska låginkomsttagare? Svara gärna på den frågan! Det är faktiskt en realitet och en verklighet som kommer att förstärkas av den skattedoktrin som ni kommer att tvingas till.

Jag tänkte ställa en fråga till finansministern. Är det så att ni tänker möta globaliseringen och dess skattekonsekvenser med den doktrin som ni lade fast i budgetpropositionen? Där skrev ni: ”Det är därför angeläget att upprätthålla en beredskap att vidta åtgärder inom de områden som är

särskilt känsliga för rörlighet över gränserna, samtidigt som det är viktigt att upprätthålla skatteuttaget på de skattebaser som inte uppvisar samma rörlighet.”

Detta stod i budgetpropositionen med anledning av globaliseringens konsekvenser och utmaningar.

Sakläget är att det är den väg ni redan har påbörjat – höjda skatter för vissa och radikalt sänkta skatter för dem som tillhör de rörliga skattebaserna. Jag tycker att det vore bra om finansministern svarade på denna fråga.

Samtidigt måste jag nog också ställa ytterligare en fråga när det gäller finansministerns bild av verkligheten omkring oss. Statsrådet Ringholm kom in på att diskutera frågan om s.k. illojal skattekonkurrens och skatteparadis. Men det är *en* del av frågan. Den stora utmaningen är att vi, oavsett om man räknar som finansministern eller med den statistik vi i dag använder i internationella sammanhang, antingen har 15 % eller 10 % högre skattetryck än snittet i OECD. Det innebär i en öppen värld med öppna gränser helt andra villkor.

Då kan man blicka ut från toppen av en konjunkturvåg och säga att allting är bra. Ingenting behöver göras, ingenting sker i vår omvärld. Men jag måste ändå fråga finansministern: Är ni i regeringen aldrig någonsin bekymrade eller fundersamma inför den utmaning som globaliseringen av ekonomin innebär?

Den innebär ju inte alls att man ska stänga gränser. Det är med förlov sagt bara trams. Den innebär att man ska möta utmaningen och att man ska göra det offensivt – inte defensivt så att man plötsligt tvingas sänka skatten för vissa grupper där det blir skattebortfall, samtidigt som man tvingas höja skatten för andra. Det är det defensiva förhållningssättet.

Man ska göra det offensivt genom att se till att vi har starka skattebaser, genom att vi har växande företagsamhet, genom att sparande flyttas till Sverige, genom att mer av forskning och huvudkontor flyttar till Sverige, genom att Sverige blir ett land som fler flyttar till. Detta har ingenting med värdet av rörlighet världen över när det gäller både kapital och människor att göra. Det är ju en tillgång inte bara för människorna utan också för ekonomin.

Däremot är det viktiga att se till att Sverige kan vara på offensiven. Är ni aldrig fundersamma över vad globaliseringens villkor innebär, eller låtsas ni bara som ingenting?

Anf. 103 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! Jag noterar att finansministern inte med ett ord berörde de frågor jag ställde till finansministern. Jag tänker i stället ta upp ytterligare en punkt som finansministern tog upp, nämligen det här med skatteflykt som de tidigare debattörerna också har tagit upp. Den skatteflyktsklausul som EU och OECD arbetar för är oerhört viktig. Det handlar mycket om uppgiftslämnande. Det finns ingenting som säger att vi inte ska ha det.

Men det farliga, finansministern, är den legala skattekonkurrensen – just det faktum att det finns ett lägre skattetryck i andra länder framför allt för de mobila skattebaserna, högutbildad arbetskraft och kapital. Det är ju det som är så farligt.

Svar på
interpellationer

Precis som regeringen själv pekar på i sitt direktiv till utredningen är det den stora faran. Det är tillväxtbetingelserna som hotas, inte statens skatteintäkter. Det är inte det som är det viktiga, så där har regeringen helt rätt.

Jag skulle önska att jag fick en debatt i sakfrågan med finansministern i stället för den politiska pajkastning som jag tycker att detta är. Det är helt meningslöst att ställa frågor och diskutera i de här sakfrågorna. Finansministern har inte med ett enda ord berört de sakliga argument jag framförde mot finansministerns argumentering.

Jag kan inte förstå hur finansministern kan försvara att en pensionär som arbetat hela sitt liv och sparat ihop till kapital inte ska få slippa betala förmögenhetsskatt precis som miljardärerna. Jag förstår inte regeringens politik på det området. Kan finansministern förklara det?

Anf. 104 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Vi har tillväxt i dag – det är obestridligt – även om den mattas något. Sedan är frågan om vi har en god, sund, stark ekonomi. Ja, möjligen relativt sett i en europeisk ögonblicksbild. Det är jag benägen att hålla med om. Men vi kan inte förneka att vi fortfarande har den industrialiserade världens kanske mest konjunkturkänsliga statsfinanser. När det går upp går det väldigt bra, men när det går ned går det väldigt fort ned. Det är ett problem vi måste möta, inte minst när vi som nu pratar om skatter i ett globalt perspektiv.

Sedan blir jag lite missnöjd med denna ständiga självgodhet. Man kan ju få för sig att det är den socialdemokratiska värnskatten som har fixat att vi nu har kommit en bit på väg, att det ser någorlunda ljusst ut för statsfinanserna och att vi har lite tillväxt.

Det handlar ju om en skattereform som vi genomförde i början av 90-talet. Det var socialdemokrater och folkpartister som stod bakom den. Sedan fick vi en bred uppslutning i riksdagen. Det är strukturreformer som gör att vi i dag sitter lite bättre än vad vi gjorde förut.

Vi har förlängda mandatperioder. Vi har en fristående riksbank och ett förtroende för den politiken. Vi har ett EU-medlemskap och en pensionsreform. Inte minst avregleringar är ganska viktiga och har visat sig vara saker som regeringen själv lyfter fram i internationella sammanhang. Det är den vägen vi ska gå vidare. Vi ska gå reformvägen och använda skatter och strukturer för att öka Sveriges växtkraft för människor, företag, tankar och idéer.

Jag tänkte bara fortsätta den här debatten med att fråga finansministern: Om han nu lyckas så bra som vi kan hoppas med den illojala skattekonkurrensen – den är ju ett problem och det måste finnas ett internationellt samarbete mellan oss som vill ha lite ordning och reda – hur ska han då klara den lojala skattekonkurrensen? Den kan vi inte göra någonting åt, och den bör vi inte göra någonting åt. Det handlar snarare om en skatteharmonisering, och det nedåt för Sveriges del.

Anf. 105 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag har nyligen i kammaren haft en interpellationsdebatt med Catharina Hagen. Av omsorg om interpellanten i det här ärendet har jag ägnat merparten av min tid åt att diskutera de frågor som interpellanten har tagit upp.

Det är naturligtvis ganska fantastiskt att Gunnar Hökmark har ett enda manus i alla lägen: Sänk skatten när det är lågkonjunktur, sänk skatten när det är högkonjunktur, sänk skatten i alla andra konjunkturlägen. Det är det enda recept som Gunnar Hökmark och moderaterna kan skriva ut.

Gunnar Hökmark har länge försökt förneka de svenska ekonomiska framgångarna under senare år. Han har nu blivit överbevisad av verkligheten när Sverige tre år i rad har haft närmare 4 % tillväxt. Då övergår Gunnar Hökmark – eftersom han inser att han inte längre kan förneka verkligheten – till att lägga ut prognoser om hur dåligt det kommer att bli åren framöver och frågar: Hur ska ni lösa problemen då? Ska ni sänka utgifterna? Ska ni höja skatterna när det kommer att bli sämre åren framöver? Det är Gunnar Hökmarks nästa prognos.

Det är naturligtvis så att om man har ett så enkelriktat och enfaldigt budskap som att en sänkning av skatten är lösningen på alla samhällsekonomiska problem har man bakom sig en ideologisk förblindelse. Det handlar om att man som moderat har en annan syn på samhället än vad vi socialdemokrater har.

Jag sade i mitt interpellationssvar till Gunnar Hökmark att skatter inte har något egenvärde. Skatter har det värdet att de bidrar till att finansiera en välfärd. Vi socialdemokrater vill ha en hög nivå på den välfärd vi eftersträvar i samhället. Vi vill ha en jämn fördelning av välfärden. I det fallet är naturligtvis skatterna oerhört viktiga.

Gunnar Hökmark talar inte bara mot bättre vetande. Han talar faktiskt mot en situation som är otrolig. När vi två år i rad i den här kammaren har sänkt skatten för vanliga inkomsttagare, när vi i år har sänkt skatten för alla pensionärer genom ett höjt grundavdrag, ställer han frågan till mig om jag tycker att det är riktigt att man ska höja skatten när man har höjt skatten för pensionärer. Han vet ju att vi har sänkt skatten för pensionärer, inte höjt skatten för pensionärer. Han vet ju att vi har sänkt skatten för alla inkomsttagare, företagare, löntagare. Vi har framför allt sänkt skatten för låginkomsttagare och medelinkomsttagare via den kompensation som har skett av egenavgifterna. Ändå ställer han den intressanta kontrastrika frågan: Är det rimligt att sänka skatten för miljonärer men höja den för pensionärer och låginkomsttagare?

Vi har ju sänkt skatten både för låginkomsttagare och för pensionärer. Och vi har naturligtvis sänkt skatten även för den som har stora inkomster eftersom alla har fått skattesänkningar på det här sättet. Men vi har gjort det på ett sådant sätt att det fördelningspolitiskt i första hand har gynnat låg- och medelinkomsttagare. Det är viktigt att vi också gör det på ett sådant sätt – i motsats till Gunnar Hökmarks partivänner i den moderatledda regeringen i början av 90-talet – att vi inte åstadkommer något statsfinansiellt moras som man då i stor utsträckning bidrog till.

Till sist till Johan Pehrsons propå om den illojala skattekonkurrensen. Det är viktigt att vi kan bekämpa illojal skattekonkurrens. Det gör vi via EU-samarbetet. Men den vanliga, lojala, schysta skattekonkurrensen är vi naturligtvis beredda att diskutera. Ett område när det gäller illojal skattekonkurrens har handlat exempelvis om den s.k. expertskatten. Danmark, vår granne, har haft en förmån som en del svenska företag med rätta har klagat över. Man har sagt: Vi vill också få samma förmåner som man har

i Danmark. Och det har vi numera fr.o.m. årsskiftet, så där har vi tagit bort den illojala skattekonkurrensen.

Anf. 106 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Bara för att det inte ska finnas någon tvekan om det: Jag tycker att det hade varit mycket bra om Bosse Ringholm hade svarat på Catharina Hagens frågor, Johan Pehrsons frågor eller för den delen mina frågor. Då hade vi fått svar i frågor som gäller många av de viktiga elementen i globaliseringsdebatten. Det hade varit bra om Bosse Ringholm hade angivit vad han upplever som utmaningar, vilken hans bild och analys är av den verklighet vi lever i. Nu fick vi det sedvanliga käbblat om början av 90-talet. Sedan fick vi det sedvanliga käbblat om 90-talet en gång till – men väldigt lite diskussion om det som nu gäller.

När vi diskuterar politik här i kammaren är det precis som Bosse Ringholm säger: Jag ställer frågor om hur det kommer att bli under de kommande åren, medan Ringholm talar om hur det var i början av 90-talet. Vi kan ha mycket skilda uppfattningar om detta. Vi har inte skilda uppfattningar om att det är ekonomisk tillväxt i Sverige i dag. Möjligtvis anser Bosse Ringholm att det är Bosse Ringholms förtjänst att det går bra, medan jag har en annan uppfattning i den frågan. Jag ser att Göran Persson nickar och också har en annan uppfattning. Han anser väl att det är hans förtjänst. Ni kan väl slita den frågan senare. Det är Ringholms förtjänst, säger Göran Persson. Det var en generös statsminister. Då kan vi exkludera Göran Persson från den frågan i framtiden.

Likväl är den intressanta frågan: Hur avser ni att möta ett skeende som andra länder och andra regeringar möter? Det har givits ett svar på den frågan här i dag, och det är att ni inte har någon riktig uppfattning. Då blir resultatet att det blir de som är mindre rörliga som får bära den tyngre skattebördan. Det blir pensionärer och låginkomsttagare som får betala genom högre energiskatter, högre bensinskatter, högre fastighets-skatter och för den delen också högre kommunalskatter, medan andra exkluderas. Det finns ingen rättfärdighet i det. Men framför allt: Det undergräver Sveriges framtida förmåga till välfärd, och det undergräver våra framtida skatteinkomster.

Så är det. Tyvärr ville inte Bosse Ringholm gå in på den debatten här i dag.

Anf. 107 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är ofta så i den här typen av interpellationsdebatter att interpellanterna säger sig inte ha fått svar på de frågor man har ställt. Sanningen är ju den att man fått svar som man inte gillar. Man har en annan uppfattning. Där tycker jag att vi kan respektera varandra. Man ställer en typ av frågor som bygger på en ideologi, i det här fallet moderaternas, och får ett svar som bygger på en annan ideologi, dvs. socialdemokraternas. Då har man kanske lite skilda uppfattningar både om verkligheten och om hur verkligheten ska förändras.

Jag har i mitt svar sagt om globaliseringen att vi från socialdemokratiskt håll har tyckt att det är så angeläget att se på hur skattebasen kan komma att utvecklas i en globaliserad ekonomi att vi har låtit en av våra främsta ekonomer, Per-Olof Edin, vara ordförande i en utredning som har startats under hösten och som ska leverera ett resultat i början av

nästa år. Det har vi gjort därför att vi, tillsammans med våra vänner i de andra EU-länderna, ska kunna forma en bra ekonomisk politik som skapar en bra tillväxtkraft för Europa som sådant.

När man ser på hotet mot vår ekonomi kan man i allra högsta grad säga att det kommer mer från de moderata idéerna om att försöka minska den skattebas som i dag bär upp den svenska välfärden. Ofinansierade skattesänkningar på det sätt som vi har sett är, vad jag kan se, det stora hotet mot den framtida samhällsekonomin. Därför tycker jag att det som Sverige har varit framgångsrikt med under senare år – en väldig satsning på forskning, utveckling, utbildning, utbyggnad av den offentliga omsorgen om våra äldre och sjukvården osv. – är något som har gett mycket goda resultat och som även framöver kommer att kunna vara framgångsrikt.

Jag förstår att det stör Gunnar Hökmark att han inte kan polemisera mot socialdemokratiska skattehöjningar, eftersom vi nu har sänkt skatten två år i rad. Det ingår inte riktigt i hans verklighetsbild.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 2000/01:163 om höjda taxeringsvärden

Anf. 108 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Mats Odell har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att komma till rätta med de effekter för fastighetsskatten som de höjda taxeringsvärdena medför.

Efter att taxeringsvärdena har varit frysta sedan 1997 medför omräkningen för 2001 i vissa fall kraftigt höjda taxeringsvärden, särskilt i tillväxtområden som Storstockholmsområdet. Detta berör hushåll såväl under som över 65 år. För att begränsa effekterna av detta föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2001 en sänkning av skattesatserna för fastighetsskatten. För småhusens del föreslogs att fastighetsskattesatsen fr.o.m. den 1 januari 2001 skulle sänkas från 1,5 till 1,2 %. För den enskilde småhusägaren innebär sänkningen att skatteuttaget kommer att öka endast till den del taxeringsvärdehöjningen för dennes del överstiger 25 %.

Effekterna av de ökade taxeringsvärdena motverkas också i viss mån av att inkomstskatten för år 2001 sänks genom att kompensation erhålls för ytterligare en fjärdedel av den allmänna pensionsavgiften, andelen som betalar statlig skatt minskas och grundavdragen höjs. Dessa förändringar gynnar främst låg- och medelinkomsttagare.

Därutöver pågår ett arbete inom Regeringskansliet som syftar till att lindra uttaget av fastighetsskatt för småhusägare med låga inkomster som är bosatta i småhus med höga taxeringsvärden. Detta arbete tar bl.a. sikte på just de problem som låginkomstpensionärer i vissa delar av Storstockholm drabbas av efter omräkningen.

När det gäller de regionala skillnaderna i taxeringsvärdena sammanhänger de med att fastighetsskatten på egna hem är en del av kapitalinkomstbeskattningen. Till skillnad från Kristdemokraterna anser regeringen att det finns goda skäl att behandla kapital som investeras i bostäder likformigt med kapital som investeras i någon annan tillgång.

Prot. 2000/01:61
6 februari

*Svar på
interpellationer*

Av rättviseskäl och för att förhindra att en alltför stor del av sparandet och investeringarna kanaliseras till vissa sektorer av skatteskal är likformighet i kapitalinkomstbeskattningen viktig. Likformighetsmålet kräver att fastighetsskatten baseras på taxeringsvärden som speglar fastigheters marknadsvärden. Därför är åtgärder för att begränsa regionala skillnader i taxeringsvärdena inte aktuella.

Vad gäller fastighetsskattens hämmande effekt på bostadsinvesteringar är det visserligen riktigt att skatten har betydelse för priserna på egna hem och därmed även för investeringarnas lönsamhet. Men med de prisnivåer som för närvarande gäller för egna hem i Storstockholmsområdet utgör bristande lönsamhet i nyproduktion av egna hem inte något större tillväxthinder. Statistik från SCB visar att småhusproduktionen i Storstockholm har tagit fart de senaste åren. Under 1999 färdigställdes ca 20 % fler småhus än under 1998, och preliminära uppgifter för 2000 visar att den trenden håller i sig.

Då Mats Odell, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav tredje vice talmannen att Per Landgren fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Anf. 109 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Låt mig börja med att säga till finansministern att jag betraktar detta som ett svar på frågan i Mats interpellation.

När däremot finansministern säger att det finns goda skäl att se detta som en del av kapitalinkomstbeskattningen undrar jag, lite retoriskt: Vad är det för goda skäl som gör att socialdemokraterna kan stå för en skatt som inte tar hänsyn till bärkraft och faktisk inkomst? Vad är det för goda skäl som gör att socialdemokraterna kan stå för en fastighetsbeskattning som gör att låginkomsttagare tvingas sälja och flytta från sina hus i kustnära områden, expansiva områden etc.?

Fru talman! Vad är det för goda skäl som gör att socialdemokraterna genom fastighetsbeskattningen står för och driver på en boendesegregation efter inkomst i storstäder och i attraktiva kustområden? Och jag upprepar: Vad är det för goda skäl som gör att socialdemokraterna genom fastighetsbeskattningen kan stå för att enbart s.k. rika människor ska få bo i villor eller ha sommarstugor längs kusterna, vid sjöar eller vid andra attraktiva, expansiva, lite heta områden? Vad är det för goda skäl? Jag vill verkligen att finansministern tar fram de här goda skälen, som skapar det goda samhället, som gör att socialdemokraterna kan stå för att lika hus ska beskattas olika beroende på var de finns i landet.

Där skulle man kunna föra debatten vidare. När jag säger att det är retorik gäller det bara formen. Det är inte fråga om innehållet. Det är människor av kött och blod som har hört till finansministerns egna väljartrupper som drabbas på det här sättet. Dem möter vi naturligtvis där vi bor.

När nu finansministern talar om att de goda skälen är så övertygande vill jag peka på, och det vet ju finansministern, att det även läggs konsumtionsskatt på fastigheter. Skötsel, bygge m.m. är momsbelagt.

Då får jag fråga, om det ska finnas en symmetri, som var så angelägen i finansministerns inställning och i förarbetena till kommande proposition, vilken annan kapitalinsats eller investering i den meningen har den

typen av momspåslag när det gäller löpande transaktioner? Kan man tänka sig någon typ av momspåslag på just transaktioner vad gäller kapitalrörelser eller något liknande? Var finns symmetrin?

Finansministern säger också ”av rättviseskäl”. Vad är det för rättviseskäl som leder till att människor som satsar på boende automatiskt får en ökad beskattning? Jag menar att det närmast är en plikt för en familjeförsörjare eller för människor över huvud taget att faktiskt ordna tak över huvudet.

De här goda skälen, är de så goda egentligen?

Anf. 110 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Interpellanten Odell och finansministern håller sig båda till Stockholmsområdet och till tillväxtområdenas situation med anledning av de nya taxeringsvärdena. Det är beklagligt att återigen få höra hur fastighetsskattediskussionen så ensidigt utgår från Stockholmsområdet, just med aspekten tillväxtområde, utan att debattörerna på något sätt sätter in de ökade boendekostnaderna i den verklighet och den vardag som finns hos de många människor som faktiskt befinner sig ganska långt från Stockholm och långt från tillväxtområdenas ekonomiska styrka.

De människor som bor i de vintermörka områdena, som många känner som det härliga Sommar-Sverige med härliga klippor och blåa hav, möter tillväxten på det sätt som innebär att många utsocknes köper just sommarfastigheterna dyrt och därmed trissar upp taxeringsvärdena för grannarna, som faktiskt bor året runt och som inte har samma ekonomiska förutsättningar som de har som bor i tillväxtområdena. Det är alltså många av de året-runt-boende som faktiskt får betala dyrt för att vara i belägenheten att bo nära vatten.

Detta fastighetstaxeringssystem tycker jag i grunden är ganska oanständigt. Det är konstruerat så att det faktiskt leder till att man driver bort de fastboende från våra kustsamhällen.

Finansministern svarar att fastighetsskattesänkningen från 1,5 % till 1,2 % ska göra det till ett nollsummespel. Men jag skulle vilja fråga herr finansministern: För de boende i Bohusläns kustsamhällen, för de som bor i de härliga sommarsköna, soldränkta ö- och kustområdena i Bohuslän har taxeringsvärdehöjningen varit mellan 40 % och 70 %, vilket innebär att fastighetsskattehöjningen ligger mellan 25 % och 40 %. Vad tycker ministern att jag ska svara dem som bor längs kusten, som ministern faktiskt lovade att det skulle bli ett nollsummespel? Vad ska jag säga till mor Anna, som nu bor ensam i sin lilla stuga som hon köpte för 50 år sedan och som har sin folkpension att leva på?

Min andra fråga är: Är det rimligt att året-runt-boende ska betala för att de bor i attraktiva områden som lockar penningstarka husuppköpare som bor i sina fastigheter enbart fyra veckor om året? Vore det inte på sin plats att faktiskt genomföra ett skiljande mellan året-runt-boende och fritidsboende, som Centerpartiet har föreslagit, genom att t.ex. ta bort belägenhetsfaktorn för just dem som bor året runt, så att man ger både boende och orterna längs kusten möjlighet att utvecklas och leva året runt.

Min tredje fråga till finansministern har relation till det jag tidigare har sagt. Med tanke på det som finansministern har lovat just de många

som är låginkomsttagare i våra kustområden måste jag fråga: Hur går arbetet med att ta fram den s.k. begränsningsregeln och när kan vi räkna med att det förslaget kommer till riksdagen för hantering? Det är många som bor i de attraktiva fritidsområdena året runt som efterfrågar den.

Anf. 111 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag undrar vad som har hänt mellan den 26 januari och den 6 februari. Det var den 26 januari jag hade en debatt med finansministern om fastighetsskatten. I svaret till mig pratar finansministern om en begränsningsregel som han håller på att ta fram. När jag läser det svar som kommer nu ser jag att det inte nämns längre. Man säger att det pågår ett arbete som syftar till att lindra uttaget av fastighetsskatt för småhusägare med låga inkomster.

Jag kan förstå om finansministern har fått lite kalla fötter. Det var nog inte så enkelt att ta fram den här begränsningsregeln. Det var ju inte de som bodde i slott och herrgårdar som skulle gynnas av den. Det var inte de som hade måttliga inkomster, utan det var de med normala hus – vad nu ett normalt hus är – och med låga inkomster. Hur ska man komma till rätta med marginaleffekterna, med att folk kan skenskriva sig? Man ska utgå från hushållets sammanlagda inkomster. Det blev en ny form av sambeskattnings. Så jag förstår att finansministern har fått kalla fötter och inte vågar använda det där ordet längre. Men min första fråga till finansministern är: När kommer det här förslaget som numera inte har något namn till kammaren?

Finansministern pratar mycket om att ingen ska offras. På småhussidan får ungefär hälften höjd skatt och den andra hälften får sänkt skatt. Det här nollsummespelet tar totalt inte in mer pengar till staten.

Men jag måste säga att jag sällan hittat någon som har en sådan överhettssyn på medborgarna som finansministern har som ser dem som ett kollektiv och inte som individer. För det är vad finansministern gör. Det är faktiskt individer av kött och blod som i vissa fall får chockhöjd fastighetsskatt.

Ganska nyligen kunde man se ett pressmeddelande från Riksskatteverket, där man uppmanar människor att redan nu börja betala in mer pengar därför att det finns risk för att de åker på restskatt, för man vet inte vad som kommer att gälla. Jag har svårt att se någon som hyser ett sådant förakt för medborgarna och deras rätt att få veta vad som gäller som finansministern. Så min andra fråga till finansministern är: Var finns rättssäkerheten i det här egentligen? Har man inte som medborgare ändå rätt att kunna ha en viss framförhållning och veta vad som gäller eller inte gäller?

Min tredje fråga till finansministern, som jag trots att finansministern sist hade 16 minuter på sig inte fick svar på, är: På vilket sätt blir det lättare för en barnfamilj med chockhöjd fastighetsskatt att ha råd att bo kvar i sitt småhus ute i skärgården i t.ex. Haninge eller Täby bara för att en annan barnfamilj i Älvsbyn eller Arjeplog får sänkt fastighetsskatt? Den frågan hoppas jag att få svar på i dag.

Anf. 112 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Att den här frågan väcker mycket stort intresse över hela landet kan vi konstatera. Att den väcker mycket stort intresse i kammaren

kan vi också konstatera, när fem ledamöter och finansministern debatterar en interpellation vid denna sena timme.

Vi som bor ute i landet är oroliga. Den ende som inte verkar vara oroad är finansministern. I hans svar på interpellationen kan man läsa: "För att begränsa effekterna av detta föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2001 en sänkning av skattesatserna för fastighetsskatten. --
-- För den enskilde småhusägaren innebär sänkningen att skatteuttaget kommer att öka endast till den del taxeringsvärdehöjningen för dennes del överstiger 25 %."

Men det är faktiskt det den gör för de flesta människor. Det är därför vi interPELLERAR, det är därför vi är oroliga och det är därför människor är rädda. Men finansministern verkar inte bekymrad. Han har ju sänkt skatten lite grann.

Sedan sade finansministern att "kompensation erhålls för ytterligare en fjärdedel av den allmänna pensionsavgiften, andelen som betalar statlig skatt minskar och grundavdragen höjs. Dessa förändringar gynnar främst låg- och medelinkomsttagare." Men det är faktiskt de människorna som får en högre skatt. Det är de människorna som drabbas så oerhört hårt i det här fallet.

Åsa Torstensson var inne på detta förut, nämligen att det finns människor som får höjningar på upp till 60–70 %. De får höjningar med flera tusen kronor per månad. Gamla människor utan lån drabbas oerhört hårt. Barnfamiljer som har köpt hus drabbas hårt. Skärgårdsbor riskerar att få sälja huset för att kunna betala fastighetsskatt.

Anser ministern – och det vore en intressant fråga efter den diskussion som finansministern vill att vi ska ha – att man ska behöva låna för att kunna betala fastighetsskatt så att man kan behålla sitt hus? Anser ministern att när någon i en familj dör – man eller hustru – att man då ska behöva sälja sitt hus för att kunna bo kvar eftersom man fortfarande ska betala samma höga fastighetsskatt? Eller anser ministern att man ska behöva låna för att kunna behålla sitt hus?

Det här är fakta. Det här är en verklighet som människor lever i.

Vi har inte talat så mycket om det i dag, men det ska ske en justering av taxeringsvärdet årligen. Låt mig ta ett medeltaxerat hus i Lysekil där jag bor. Det får en ökning från 9 510 kr till 15 310 kr i skatt år 2006. Det är en ökning med 5 800 kr. Sedan talar ministern om att höja barnbidraget med 100 kr. Vad är 100 kr när man åker på denna enorma höjning av fastighetsskatten? Det skulle vara intressant att få veta varför kustbefolkningen ska straffas för att de bor nära kusten, nära havet. Fiskare bor där för att de har sitt arbete där, liksom många andra yrkesgrupper. Varför ska man bestraffas för att en granne säljer sitt hus? Varför ska man få högre fastighetsskatt för det? Jag har inte fått bättre inkomster för att grannen säljer sitt hus.

Hur tror finansministern att människor ska klara av detta? Gunnar Sträng sade en gång i tiden att "villaägare är vårt folk". Det verkar inte vara Bosse Ringholms folk. Vi får väl hoppas att vi får några svar på frågorna.

Anf. 113 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag kan inte låta bli att engagera mig i debatten kring fastighetsskatten. Varför det? Jo, precis som övriga talare har sagt är det en

skatt som driver människor från hus och hem. Det är vad som håller på att ske i Stockholm i dag, plus många andra orter.

Finansministern har talat om att en begränsningsregel ska införas. Detta hörde vi tidigt i höstas. Vi hörde det vid årsskiftet. Vi hör det fortfarande. Det är nu den 6 februari. Snart är det bara tio månader kvar på året. Vad vet människor om framtiden? Vad är finansministerns besked till de familjer som lever på marginalens gräns och som drabbas ytterligare av fastighetsskatten? Vad är det för politik som socialdemokraterna driver som innebär att människor inte kan bo, att människor inte kan använda sig av den mänskliga rättigheten att ha någonstans att bo utan drivs ut på gatan på grund av skatten men kanske kan bo kvar med hjälp av ett lån? Vari ligger logiken i detta?

Se på småbarnsfamiljen som har köpt ett hus, lånat och gjort en kalkyl på banken. Helt plötsligt upptäcker de att på grund av att priserna har gått upp i deras område gäller kalkylen inte längre. Skatten är dubbelt så hög. Den är inte längre 20 000 kr om året utan 40 000 kr om året. Det är mycket pengar. Eller så har vi det äldre paret som har bott i sin villa sedan 40-talet. Priserna har stigit, men pensionerna har inte stigit. Tack vare strävsamhet är lånen avbetalda. Hur ska denna gamla familj klara sig? Vad är finansministerns besked? Ge ett besked! Chansen finns här i kväll.

Anf. 114 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag tänkte av naturliga skäl ägna merparten av min tid åt interpellantens frågor.

Per Landgren tar upp en viktig diskussion om varför man ska jämställa fastighetsbeskattning med kapitalbeskattning i övrigt. Det är en viktig principiell diskussion, och jag har svårt att föreställa mig att Per Landgren skulle komma till slutsatsen att fastigheter inte är någon form av kapital. Det vore i så fall en utomordentligt märklig slutsats. Det skulle naturligtvis få en oerhörd förskjutning i samhället av olika investeringar om fastighetsskatten avskaffas helt och inte jämföras med annan form av kapitalbeskattning. Vi skulle få en prisstegring som icke är av denna värld och en ännu kraftigare prisstegring i just fastighetsbranschen. Oerhört mycket kapital skulle styras just till fastighetsbranschen. Jag tror inte att det är någonting som Per Landgren eftersträvar.

I olika sammanhang brukar kristdemokrater – Mats Odell och andra – säga att de vill avskaffa fastighetsskatten. När man sedan granskar kristdemokraternas motioner här i riksdagen, visar det sig att fastighetsskatten inte alls ska avskaffas. Kristdemokraterna föreslår i stället någon form av kommunal fastighetsskatt. Propagandan ger ett besked, och verkligheten ger ett annat besked. Det är inte avgörande för den enskilde fastighetsägaren om denne betalar en kommunal eller statlig fastighetsskatt.

Det bekymmersamma i hela diskussionen är att vi har fått en så kraftigt ökad prisutveckling framför allt i storstadsområdena och inte minst i Stockholmsområdet. Att vi har fått en så kraftig prisutveckling på fastigheterna beror till stor utsträckning på att det moderata styre som finns i Stockholm, i Lidingö, Danderyd, Täby och en rad andra Stockholmsförorter, innebär strängt taget inget bostadsbyggande alls. Det är tyvärr numera inte bara moderaterna som har den linjen, utan den understöds –

accepteras passivt – av kristdemokraterna i många av kommunerna. Där måste Per Landgren ta på sig en del av ansvaret.

Jag har haft diskussioner tidigare med partikamrater till Per Landgren som har sagt att de gärna vill medverka till ett ökat bostadsbyggande i Stockholmsområdet. Det vore bra om Per Landgren kunde göra samma deklARATION. Det vore att bryta upp från det moderata icke-byggande som finns i dag i storstadsområdena, framför allt i Stockholmsområdet.

Det är ett stort samhällsproblem att det byggs för lite framför allt i storstäderna. Det drabbar framför allt ungdomar, och något måste göras de kommande åren. Jag vill också markera att den lägre räntan de senaste åren – räntan under moderatregeringen i början av 90-talet var minst dubbelt så hög som i dagsläget – har bidragit till att sänka bostadskostnaderna ordentligt. Vi har fått betydligt fler människor i arbete och har minskat arbetslösheten. Det har gett större möjligheter till ett bra boende. Vi har sänkt skatten två år i rad för löntagare och för pensionärerna nu 2001. Det ökar också möjligheterna till ett bra boende. Vi sänker fastighetsskatten för halva småhusbeståndet, framför allt för dem som bor i glesbygden. Det borde Åsa Torstensson lägga på minnet eftersom hon representerar ett parti som säger sig värna glesbygden. Vi har höjt barnbidraget. Vi inför maxtaxa fr.o.m. nästa år. Det finns utomordentligt många starka skäl som har gjort att vi har gett bättre ekonomiska förutsättningar för ett bra boende tiden framöver.

Jag går tillbaka till Per Landgren. Vi har naturligtvis goda skäl när det gäller jämställandet av fastighetsskatt och övrig kapitalbeskattning. I annat fall skulle det bli en helt felaktig resursanvändning.

Anf. 115 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Jag välkomnar diskussionen. Fastigheter är kapital, säger finansministern. Ja, det är realkapital. Det är en skillnad på att ha kapitalinkomstbeskattning på kapital som ger avkastning och realkapital som inte ger löpande avkastning.

En annan form av kapital – kapital på bank, kapital i form av en aktiestock eller liknande – ger en löpande avkastning som man fångar upp i kapitalinkomstbeskattningen. Vad det gäller fastigheter – det vet finansministern – finns ingen sådan löpande intäkt att fånga upp, och därför talar man i förarbetena om en fiktiv inkomst som man fångar upp. Då kan man laborera, bara för att legitimera detta, med att säga så här: Tänk dig att du som fastighetsägare hyr ut din fastighet. Nu gör du visserligen inte det, men tänk dig att du hyr ut den till dig själv. Om du hade hyrt ut den till dig själv hade du fått den och den intäkten, och den intäkten fångar staten upp för beskattning.

Det är ett sätt att resonera som för människor är galet. Jag skulle vilja säga, utan att ta i för mycket, att det är så galet att man kan tala om den galna boskatten. Det finns alltså ingen löpande inkomst eller något löpande kapital att beskatta, men det gör man ändå.

Det är just därför det inkräktar på den grundläggande och fundamentala skatterättsliga principen om skatt efter bärkraft. Finansministern vet – det borde alla sunt tänkande människor reagera på – att människor som har hus inte har bärkraften.

Vad ska man då göra? Ska man belåna? Det är ingen princip som har någon bärighet. Det är en tanke som kom i en proposition 1989. Först där

finns detta om belåning. Annars har det alltid varit fråga om realisation. Man ska ha kapitalet, eller så ska det vara en löpande intäkt som är underlag för beskattningen. Det håller inte.

Finansministern talar om vad man ser när man granskar kd. Det handlar inte på något sätt om att granska kd med lupp. Vi talar tydligt och öppet om att vi förordar en kommunal fastighetsavgift som inte har någonting med marknadsvärde eller taxeringsvärde att göra. Det är problemet. Jag uppfattade att det var finansministerns tredje punkt, dvs. att det är marknadsutvecklingen som är problemet. Jag skulle vilja säga att det är fastighetsbeskattningens koppling till marknadsvärdet som är problemet och som gör det svårt för vanliga, låt oss säga enkla, löntagare. Rika kan alltid klara det eller komma undan på något sätt.

Vi får en hel del kritik för att vi talar om kommunal fastighetsavgift. Jag vill lägga in en del realism. Vi ser det ändå som att det finns en hel del fastighetsrelaterad service som kommunerna gör. Man skulle med en skatteväxling kunna legitimera en sådan avgift. Som det är nu är den statliga fastighetsskatten illegitim. Den saknar förankring i folks rättsmedvetande.

Anf. 116 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag ber återigen finansministern att blicka utanför Stockholm, till den västkustska skärgården och till de småsamhällen som där kämpar för att överleva året runt. Det är också en glesbygd, men den glesbygden känner inte igen sig när finansministern pratar om prisutveckling i Stockholm.

Jag måste ställa en motfråga. Är inte finansministern medveten om den prisutveckling som sker i dessa småsamhällen längs den svenska västkusten? Om inte skulle jag här och nu vilja inbjuda finansministern till en skärgårdstur för att t.ex. träffa mor Anna, som har levt, bott och verkat i ett av dessa småsamhällen och har ett eget litet hus som hon har ägt i 50 år. Är det rimligt att hon ska drabbas av en taxeringsvärdeshöjning på mellan 40 och 70 %? Det är den verklighet som finns på den svenska västkusten och i småsamhällen som inte ligger i det stora tillväxtområde som heter Stockholm.

Det vore värdefullt om finansministern också svarade på de frågor som berör människor som har ett ganska långt avstånd till den verklighet som finansministern har relaterat till.

Är det inte också rimligt att dessa människors boende skiljs från fritidsboendet och dess uppressning av taxeringsvärden? Det kan inte vara rimligt att åretruntboende i dessa kustområden ska betala en högre boendekostnad på grund av att de har ett attraktivt boende vid den härliga svenska kusten.

Anf. 117 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! ”Vi under skatter digna ner”. Det är en strof i Internationalen. Jag undrar om finansministern brukar sjunga den med någon känsla. Det är en verklighet för väldigt många småhusägare, som finansministern kanske har förstått.

Det är helt klart att vi moderater vill avskaffa fastighetsskatten och förmögenhetsskatten. Då har jag sagt det. Dessutom vill jag säga att jag

har sett statistik på att det byggs mest i de borgerliga kommunerna runt Stockholm, så det finansministern säger är fel.

Jag fick inget svar på frågan när den s.k. begränsningsregeln kommer. Jag fick inget svar på frågan om rättssäkerheten och om att folk inte vet vad som gäller. Finansministern har fortfarande inte lyckats svara på hur det hjälper en familj som får höjd skatt att en annan familj får sänkt skatt. Jag har fortfarande inte fått något svar på denna fråga, vilket inte borde vara så jättesvårt att ge – om det nu finns något svar.

Vi kan ta ett exempel. Någon bor i Täby och en annan i ett identiskt hus i Sandviken. Den som bor i Täby får huset upptaxerat till 2 500 000. I Sandviken blir det 900 000. Den som bor i Täby får en sammanlagd boendes katt – det är faktiskt inte bara fastighetsskatten utan också förmögenhetsskatt – på 40 500 kr. Den som bor i Sandviken får 8 100 kr. Vari ligger rättvisan i detta, finansministern? Hur hjälper det den i Täby att den i Sandviken får lägre skatt? Den personen kan inte bo kvar mer för detta.

Jag tycker att finansministern måste se att det handlar om människor av kött och blod som sitter i en verklighet här i dag och inte vet vad som kommer att hända. De vet inte om de kommer att ha råd att bo kvar över huvud taget. Jag tycker att finansministern är skyldig medborgarna detta svar. Inte bara vi som står här som interpellanter utan alla medborgare måste veta vad som gäller.

”Vi under skatter digna ner”, som sagt. Det kan hända att finansministern sjunger det med stor glädje.

Anf. 118 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Man undrar i vilken verklighet finansministern lever. Hade jag varit finansminister hade jag inte stått och varit nöjd inför sex interpellanter och berättat hur bra den socialdemokratiska regeringen gör det och hur mycket bättre människor får det. De får det inte bättre! De är förtvylade. Läser inte finansministern några tidningar? Läser inte finansministern om protesterna?

Barnfamiljer, äldre människor och fiskare – jag kan räkna upp dem – har bekymmer med att klara sig. Då säger en nöjd finansminister att man har höjt barnbidragen och sett till att människor har fått det bättre genom att räntan blivit lägre.

Det är bra att vi har fått en lägre ränta. Jag ska ge beröm åt finansministern när det gäller detta. Men det verkar faktiskt som om finansministern enbart tänker på systemet och har ett budgettänkande.

För oss moderater är den enskilda människan det viktigaste. Vi är förtvylade över att människor inte klarar sig, men finansministern tänker på systemen och på hur han ska få in pengar. Vi ser till människor.

Dessutom kommer skatten att höjas varje år. Jag tog Lysekil som exempel. Vi som bor i Lysekil kommer att få en höjning på ca 1 000 kr per år. Det är en situation som är fullständigt barock.

Nu förväntar jag mig inga svar av finansministern. Jag har gett upp hoppet om det. Men det vore ändå klädsamt om ministern kunde säga någonting till alla de människor som är förtvylade i stället för att bara säga att den socialdemokratiska regeringen är så bra och att människor har fel om de är förtvylade.

Anf. 119 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag hade inte förväntat mig att finansministern skulle svara på min fråga: Vad ska socialdemokraterna göra för att det ska bli möjligt för människor att bo i sina bostäder?

När fastigheterna omsätts till kapital utgår en skatt. Det är korrekt eftersom fastigheten då omvandlas till kapital. Men en annan fråga när det gäller detta är vad det är för logik i att personer som inte ens äger sin bostad ska betala en hög fastighetsskatt. Det gäller personer som har en hyresrätt och som har en tomträtt för sin fastighet. Det är vanliga upplåtelseformer i Stockholm och i andra delar av Sverige.

Fastighetsskatten är inte ett Stockholmsfenomen. Vi som är här och ställer frågorna till finansministern kommer från olika delar av Sverige, men vad som är gemensamt är att områdena är drabbade av socialdemokraternas höjning och att finansministern inte har kunnat ge besked till dem som bor i regionerna. Vad ska socialdemokraterna göra för att det ska bli möjligt för människor att bo i sina bostäder?

Sedan vill jag ta upp det här med att det inte byggs i Stockholm. Finansministern borde ut och åka i Stockholm. Så mycket som det byggs nu har det inte byggts när socialdemokraterna hade majoriteten 1994–1998. Då stod det stilla i Stockholm. I dag byggs det. Jag talade senast för en liten stund sedan med några personer som bor i Skärholmen. Det är stora byggplaner på gång. Staden expanderar utåt, men det byggs även inne i stan. Den borgerliga majoriteten i Stockholms stadshus tar sitt ansvar. När ska socialdemokraterna ta sitt ansvar?

Anf. 120 JEPPE JOHNSSON (m):

Fru talman! Man känner inte riktigt igen sig i den värld som Bosse Ringholm verkar leva i. Jag kommer inte från Storstockholm, Österlen eller Bohuslän. Jag kommer från Blekinge.

Det är inte så att alla får höjd fastighetsskatt i Blekinge. Men i två kommuner är det faktiskt så, i min egen kommun Sölvesborg och i Karlskrona. Det är kanske inte alls de här höga summorna, men det är kanske på sin plats med ett exempel långt ned i folkdjupet.

Jag ska ta ett exempel från mitt eget lilla fiskeläge Hörvik. Det ligger i Blekinge. Jag har varit kontaktad av en man vid ett flertal tillfällen. Han är nu 78 år och pensionär. Det handlar om två pensionärer med en mycket låg ATP. Mannen har varit fiskare, och hustrun har varit hemmafru. Under en kort tid har hustrun varit kommunal dagmamma fram till sin pensionering. Mannen har hitintills kunnat förstärka sin pension lite grann med lite extra fiske. Han är i dag alltså 78 år, och för några veckor sedan genomgick han en hjärtoperation. Det är nu omöjligt för honom att få några extrainkomster. Han säger i sin förtvivlan: Vi har aldrig legat samhället till last.

Huset ligger i det lilla fiskeläget Hörvik på en sjötomt och är därför relativt högt taxerat. Huset i sig är inte något exklusivt hus. Det är spiktegel, och under årens lopp är det förbättrat och påbyggt. Det ligger exploaterat mot Östersjön och Hanöbukten. I måndags var det 18 sekundmeter ostlig vind. Jag bor själv där nere, och jag vet hur svårt jag hade att hålla varmt. Då kan jag bara tänka på hur svårt de hade att hålla varmt. Huset har inget skyhögt taxeringsvärde i dag. Det ligger på blygsamma 380 000 kr. Men de nya taxeringsvärdena kommer att göra att de också

får höjd fastighetsskatt. De har oerhört svårt att klara sig i dag. Hur ska de klara sig i framtiden? Lägg till detta att de för att hålla varmt måste förbruka ungefär 3 kubikmeter olja. I och med de energiskattehöjningar som också har genomförts får de det oerhört svårt.

Det här är människor av kött och blod som jag känner väldigt mycket för. Om det nu kommer någon begränsningsregel – finansministern har ju inte gett något besked om det – skulle det förmodligen inte hjälpa dem. De ligger redan på marginalen.

När jag senast pratade med den här mannen lovade jag att ta upp den här frågan i riksdagen, och jag har försökt under några frågestunder. Jag skulle vilja att finansministern försöker se lite grann över Stockholmshorisonten, Rosenbad, finanserna, att det ska gå ihop hit och dit och att det blir billigare i Sundsvall. Det finns ett antal exempel som vi alla här känner till. Har finansministern något råd till mig som jag kan ta med mig till den här äldre familjen när jag reser hem på torsdag eller fredag? Jag skulle vara tacksam, och de här människorna skulle också vara tacksamma.

Anf. 121 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det finns skäl att registrera att Kent Olsson till slut uttryckte ett stort tack till den socialdemokratiska regeringen för att vi har halverat räntenivåerna.

Det tycker jag är ett mycket berättigat tack, eftersom det här exempelvis innebär att väldigt många småhusägare har fått en sänkt kostnad med kanske 2 000–3 000 kr per månad under de senaste åren. Det är faktiskt den allra största sänkningen av boendekostnaden under mycket lång tid som någon har åstadkommit. Det har skett genom att den socialdemokratiska regeringens ekonomiska politik har varit så framgångsrik. Jag hoppas att vi också i fortsättningen kan hålla de här låga räntenivåerna. Det hänger också ihop med att vi exempelvis har en väldigt låg inflation. Sverige, tillsammans med Storbritannien, har i dag faktiskt den lägsta inflationen bland EU-länderna.

Det är naturligtvis riktigt att allt det andra som jag nämnde – höjda barnbidrag, maxtaxa, sänkt inkomstskatt för löntagare, företagare och pensionärer och mycket annat – också bidrar till att stärka den ekonomiska kraften hos många människor och många hushåll.

Jag vill gärna säga både till Jeppe Johnsson och till Åsa Torstensson att jag är mycket medveten om att de exempel som ni nämner finns, antingen det är i Blekinge eller i Bohuslän. Det kan vara en f.d. fiskare i Blekinge, som Jeppe Johnsson talar om. Det kan vara mor Anna som pensionär i Bohuslän. Det finns naturligtvis sådana personer som har en mycket låg inkomst och som bor i normala hus som får en viss upptaxering. Den begränsningsregel som vi har för avsikt att genomföra fr.o.m. den 1 januari i år – även om den kommer lite senare under året kommer den att gälla från den 1 januari i år – kommer med all sannolikhet att omfatta den typ av personer som ni talar om här, om de har låga inkomster och normala fastigheter. Jag tycker att det är ett bra besked till de här personerna som ni kan föra med hem.

Jag är medveten om att den diskussion som Per Landgren och jag har haft om det här med att likställa fastighetsskatt med annan form av kapitalskatt faktiskt är en diskussion som det finns skäl att fortsätta. Jag tror

nämligen inte att Per Landgren menar att man ska ta bort fastighetsskatten och därmed ta bort ränteavdragen. Det skulle vara ganska förvånande i så fall om Per Landgren och kristdemokraterna vill ta bort ränteavdragen och att moderaterna vill göra samma sak, som också vill slopa fastighetsskatten. Det finns ju faktiskt ett väldigt klart samband mellan ränteavdrag och beskattning av kapital i det här fallet. Om man skulle ta bort ränteavdragen skulle det vara det stora slaget mot miljoner småhusägare, och det tror jag faktiskt inte att kristdemokraterna vill utsätta dem för.

Sedan dribblar man och säger att kristdemokraterna vill ha bort den statliga fastighetsskatten och införa en kommunal fastighetsavgift. Jag tror inte att det imponerar på småhusägarna om man byter namn från skatt till avgift. Det är nog samma situation för den som ska betala i det här läget.

Jag vill också erinra framför allt Åsa Torstensson om att Centern och Socialdemokraterna faktiskt har gjort flera försök under 1997 och 1998 att hitta en lösning på framför allt skärgårdsbefolkningens taxeringsproblem. Vi lade t.o.m. fram ett förslag som vi hade arbetat fram gemensamt, men det underkändes sedan i Lagrådet därför att det inte fanns de rätta juridiska förutsättningarna. Det visar kanske hur svårt det är att hitta rätt modell. Jag hoppas att den modell för en begränsningsregel som vi nu kan presentera inom kort ska kunna undanröja en del av de problem som finns också för personer exempelvis i Bohusläns skärgård eller i skärgården i Blekinge eller annorstädes.

Till sist vill jag bara notera att i hela den här fastighetsskattediskussionen har ingen nämnt det faktum att vi i år kommer att ha en fastighetsskatt som ger staten samma inkomster som förra året, så det är inte fråga om någon totalt höjd fastighetsskatt.

Anf. 122 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! När det gäller det här med ränteavdragen finns det ju ingen koll på vad människor använder de lånade pengarna till. Man får ju dra av räntan ändå, så jag vet inte om den symmetrin alls håller.

Sedan gällde det detta med fastighetsskatt och avgift. Om finansministern skulle läsa på vad vi menade skulle han finna att det faktiskt handlar om att också öka den kommunala skattebasen och därmed den kommunala självstyrelsen. Denna är finansministern kanske inte någon vän av, men den fastighetsavgift som vi laborerar med är servicerelaterad, dvs. den har legitima skäl. Det gäller en service som utförs. Det är en form av garantibeskattnings, som förr fanns, så den har en förhistoria.

Jag skulle vidare vilja se finansministern i någon arbetarlokal e.d. förklara att fastighetsskatten är en skatt på den inkomst som man får av att äga ett hus. Visserligen har ni inte, skulle han säga, den här inkomsten i reda pengar, utan den är fiktiv. Denna fiktiva inkomst fångar vi upp till beskattning, precis som gäller när ni får en inkomst av ett sparande på bank eller som när ni får aktieutdelning.

Denna visserligen fiktiva inkomst svarar naturligtvis mot en fiktiv skatteförmåga. Man vet som statsmakt inte ens om förmågan att betala denna skatt finns. Här har finansministern, oavsett om han kommer att säga någonting om detta eller inte, ett oerhört stort pedagogiskt problem,

som bottnar i en felkonstruktion. Det är en fiktiv inkomst som beskattas, och det kan aldrig vara riktigt.

Prot. 2000/01:61
6 februari

Anf. 123 JEPPE JOHNSSON (m):

Fru talman! Jag kan i varje fall konstatera att det här paret absolut inte har någon nytta av maxtaxan och inte heller av barnbidraget. Att räntan är låg torde inte heller gynna det här paret, om inte finansministern menar att makarna ska belåna sitt hus och ta ett banklån. Det kan de säkert göra, för jag skulle tro att huset är värt ganska mycket – det är i alla fall i dag taxerat till 380 000 kr – och sedan med banklånet betala skatten. Men det kan väl inte vara finansministerns avsikt.

Finansministern säger också, och det är naturligtvis riktigt, att fastigheten är en form av kapital. Ja, det gäller om man omsätter det, men man kan inte gå till den lilla affären längre bort på vägen och säga: Jag äger en fastighet här nere vid havet. Kan jag få lov att handla mjölk, bröd, socker, kaffe, snus och vad det nu kan vara?

Fru talman! Nu är det så att grannhuset köptes upp av en dansk i TV-branschen, och han har erbjudit sig att skaffa fiskaren en köpare som är beredd att betala bra. Men det här paret har bott i huset hela sitt vuxna liv. Barnen har vuxit upp där, och paret vill faktiskt bo kvar så länge det någonsin kan. Det måste väl vara samhällsekonomiskt riktigt att de får bo kvar på sitt gamla ställe, där de trivs och hör hemma. Jag tycker faktiskt att det borde vara en mänsklig rättighet att inte drivas från hus och hem av en okänslig skattepolitik efter ett långt arbetsliv.

Det finns förmögna boende i Sverige, i Tyskland och i Danmark som är beredda att betala riktigt, riktigt bra för den här typen av boende, speciellt nere hos oss i södra Sverige. Jag anser faktiskt att den förda politiken för skatt på boende bidrar till att alltfler av våra fiskelägen avfolkas vintertid. Jag vet att det är så, eftersom jag bor där nere. Delar statsrådet min uppfattning att det här påskyndar avfolkningen av landsbygden och speciellt fiskelägena? I så fall tycker jag faktiskt att ministern borde ha en strategi för att komma till rätta med detta.

Beträffande begränsningsregeln vill jag säga att vi har hört många löften från finansministern i andra frågor och att det kommer en interpellation i den här frågan. Jag är inte beredd att lova någonting när jag återvänder hem, eftersom finansministern tidigare inte har hållit en massa av sina löften.

Anf. 124 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Per Landgrens försök att pedagogiskt förklara att fastigheter är en form av kapital och att fastighetsbeskattning och kapitalbeskattning faktiskt kan likställas var faktiskt inte så oävet. Jag noterar att Per Landgren trots allt har vissa pedagogiska talanger.

Det är ändå en realitet att om man bor i en fastighet och det har varit en snabb prisutveckling, som det nu har varit bl.a. i storstadsområdena och i skärgårdsområden, har man ett kapital som förmerar sig rätt ordentligt. Det är riktigt att det först är vid det tillfälle då man säljer av fastigheten som man får ut det fulla värdet av den vinst som man gör. Vi har också en reavinstbeskattning, om än ganska begränsad, på detta område. Det finns de som fört en diskussion om att man skulle koncentrera hela beskattningen till reavinststillfället. Det är ändock ett faktum att fastig-

Svar på
interpellationer

hetsskatten i dag ger ungefär 23 miljarder kronor, lika mycket i år som förra året, och vi har inte för avsikt att ta ut mer i fastighetsbeskattning. De 23 miljarderna räcker exempelvis mer än väl till hela barnbidraget. Jag tror inte att kristdemokraterna skulle vilja avstå från barnbidraget eller tvingas avstå från hela skatteintäkten och göra den till en kommunal skatteintäkt eller en kommunal avgift i stället.

Det är ändå en realitet att om man har en fastighet i ett område med en kraftig prisutveckling, kommer man till sist ändå att kunna tillgodogöra sig en vinst härpå. Jag tycker också att det under resans gång finns skäl att ha ett mått av uppräkningsvärdena. Det skulle inte vara korrekt om den som bor i ett glesbygdsområde skulle ha samma typ av skatteutveckling som den som bor i områden med snabbt stigande priser. Det måste vara rimligt att den som har en snabbare kapitalvärdestegring får betala en annan skatt än den som bor i glesbygd.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på interpellation 2000/01:191 om yrkesfiskeavdrag

Anf. 125 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Kent Olsson har frågat mig när riksdagen kommer att föreläggas ett förslag om yrkesfiskaravdrag.

Jag har under förra året vid flera tillfällen förklarat att beredning av ett förslag till yrkesfiskaravdrag pågår och att det inte är möjligt att närmare precisera när det kan läggas fram. Det går inte att ge något annat svar i dag.

Anf. 126 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Det hör väl till god ton att man tackar för svaret. Det var väl det kortaste svar som jag har sett på en interpellation. När man ställer en interpellation gör man det med en viss avsikt. Jag tycker att det är nästan upprörande nonchalant att behandla en så viktig fråga på det här viset.

Vad svaret klargör är att beredningar i Finansdepartementet tar väldigt lång tid. Det här måste vara svenskt rekord i lång beredning av ett ärende. Anledningen till mina frågor i interpellationen är att ministern i årets budget framhållit att han ämnar lägga fram en proposition om yrkesfiskaravdrag. Men i den propositionsförteckning som nu föreligger finns inte ett ord om yrkesfiskaravdrag.

Man hade kunnat vänta sig att ministern i svaret hade förklarat varför yrkesfiskaravdraget inte finns med i propositionsförteckningen, men jag får inte höra ett ord om det från ministern. Jag tycker att det är en nonchalans mot Sveriges riksdag, mot Sveriges fiskare och faktiskt också mot mig som interpellant att inte säga någonting om detta. Det är en otrolig nonchalans att inte med ett ord förklara varför utan enbart skriva att beredning pågår.

Jag tycker faktiskt också att det är en skandal att man struntar i riksdagens eniga beslut den 20 december 1996 om att regeringen ska åter-

komma med ett förslag i frågan om beskattningen av yrkesfiskare. Det är skandal att man i mer än fyra år struntar i riksdagens beslut.

I utredningen *Yrkesfiskets konkurrenssituation* 1999 föreslogs införande av ett yrkesfiskaravdrag i nivå med det som gäller för danska fiskare. Olika jordbruksministrar har vid ett flertal tillfällen lovat att införa yrkesfiskaravdrag. Margareta Winberg har lovat detta vid ett flertal tillfällen, bl.a. vid Sveriges Fiskares Riksförbunds kongress för ett antal år sedan. Varför struntar finansministern totalt i vad hans egen jordbruksminister säger? Det är oroväckande med de stora åsiktsskillnader mellan regeringens olika medlemmar som kommer fram vid olika tillfällen.

Jag tycker också att det är en skandal att ministern inte bryr sig om Sveriges fiskare. Anser ministern att detta är en näring som vi inte behöver ha, eller varför är ministern så njugg mot alla de yrkesfiskare som vi har?

Varför ska Sveriges yrkesfiskare ha sämre villkor än danska och norska yrkesfiskare, som konkurrerar med svenska fiskare i samma farvatten? Det danska yrkesfiskaravdraget är dessutom godkänt av EU. Inget hindrar Sverige från att följa Danmarks exempel.

När jag ställde en fråga föregående år fick jag till svar att ett avdrag måste godkännas av EU. Men det är ju godkänt av EU vad gäller Danmark.

Det är skandal att långhala så små budgetsiffror. Vi hade en stor debatt om fastighetsskatten förut. I det här fallet rör det sig om 20–30 miljoner kronor. Jag vidhåller den fråga jag ställde i interpellationen och hoppas få en något mer seriös behandling. När tänker finansministern lägga fram ett förslag om ett yrkesfiskaravdrag?

Anf. 127 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Det börjar bli många förlorade år för Sveriges fiskare. Jag vill fråga varför. Vad finns det för goda skäl till att det dröjer, finansministern?

Det är dags att visa handlingskraft. Det kan låta patetiskt från en riksdagsledamot. Men är det inte så att en minister ska se till att tjänstemännen på departementet gör en proposition av förslagen i en utredning och att det finns en majoritet kring propositionen? Det har vi redan.

Det handlar om rimliga och rättvisa konkurrensvillkor i förhållande till danska fiskare. Jag kan inte begripa annat än att finansministern bara borde kunna säga: Se till att vi har en proposition som gör att de svenska yrkesfiskarna får samma villkor som de danska. Det är väl ledarskap. Ska det vara så svårt? Vad är det som klämmer? Är det samarbetspartnerna som konstrar? Eller rör det sig om för få människor? Vilka är de goda skälen i det här fallet?

Frågan kommer i blyxtbelysning när danska fiskare arbetar på svenska båtar. Då blir det rentav anstötligt för de svenska fiskarna.

Nej, det är dags att visa handlingskraft. I höstas, den 16 november, läste jag i den danska fiskeriföreningens tidning att danskarna, som då hade bättre avdragsmöjligheter än svenskarna, skulle få ännu bättre avdragsmöjligheter. Varför följer vi inte med? Man kunde ha ett löpande system som följde det danska, som gör att det skipas rättvisa. Om det finns någon allergi mot den typen av avdrag bör finansministern verka

via EU för att de försvinner för alla. Jag tror inte att det är en möjlig strategi. Jag förordar den inte.

Det måste finnas en möjlighet för finansministern att visa styrka här. Tala om för tjänstemännen hur de ska göra, så bör de göra så.

Anf. 128 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Herr finansminister! Yrkesfisket och den svenska fiskerieringen är fortfarande en mycket viktig stomme i det vi lokalt arbetar för, en levande skärgård. Det handlar om att skapa samhällen som är livskraftiga året runt. Där är yrkesfiskarna en otroligt viktig stomme.

Yrkesfiskarna står inför stora utmaningar som t.ex. nyrekrytering, att ge möjligheter och skapa förutsättningar för att en yngre generation tar vid. Därför är det viktigt att det finns en optimism och en framåtanda i yrkeskåren. Därför är rättvisa konkurrensvillkor en viktig del i yrkesfiskets dagliga diskussion.

Det är anmärkningsvärt att finansministern trots fyra år inte har lagt fram något förslag för riksdagen, så att våra yrkesmän inom fisket haft möjlighet att erhålla rättvisa konkurrensvillkor, förutom att kämpa för att näringen utvecklas. Jag vet att det är viktigt, eftersom jag har hälsningar från yrkesfiskarna i norra Bohuslän. De väntar på att dessa förslag ska komma inom det snaraste.

Vi ska också bekräfta att nuvarande partiledare, i egenskap av finans- och skatteminister, fick ett färdigt förslag från Jordbruksdepartementet 1994. Tyvärr lät han det ligga så länge att man inte hann hantera det i riksdagen före regeringsskiftet. Det är nog fler som kan dela på bördan att vi i dag inte har rättvisa villkor för yrkesfiskarna.

Anf. 129 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Regeringen har i budgetpropositionen meddelat att den avser lägga fram ett förslag under året om yrkesfiskaravdrag. Kent Olsson har alltså fått ett besked redan i budgetpropositionen. Han har ändå valt att upprepa frågan. Jag har inget annat svar att ge än att regeringen har för avsikt att lägga fram förslaget. Regeringen kommer att stå fast vid det löftet.

Anf. 130 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Det var positivt, att det kommer. Jag förstår inte varför ministern inte kunde skriva det i svaret på interpellationen. Det fanns inte med i propositionsförteckningen över huvud taget. I svaret står det enbart att beredning pågår av ärendet. Det hade varit enkelt att säga att ett yrkesfiskaravdrag kommer.

Jag förväntar mig att det kommer ett yrkesfiskaravdrag av dansk modell. Om jag har kunnat räkna ut det så räcker inte 20 miljoner till ett yrkesfiskaravdrag av dansk modell. Det blir en betydligt lägre summa, med de 20 miljonerna. Då kommer svenska yrkesfiskare fortfarande att vara i strykklasse i förhållande till norska och danska yrkesfiskare. Jag hoppas verkligen att ministern är beredd att lägga avdraget på samma nivå som i exempelvis Danmark. Jag har vid ett flertal tillfällen tagit upp att det är viktigt att åstadkomma konkurrensneutralitet.

Frågan är fortfarande varför det tar så lång tid. Det har hållit på sedan 1996. Jag vet att man inom Jordbruksdepartementet är ganska irriterad på

ministern för att det tar så lång tid att få fram detta. Det rör sig om en liten summa pengar i statsbudgeten. Ändå tar det så lång tid. Varför ska det behöva göras det?

Vi kanske kan få ett klart besked: Kommer det att läggas fram en proposition om detta avdrag under vårriksdagen? Det ska det göras, om det ska följa vad som står i budgetpropositionen.

Jag förväntar mig ett svar av ministern. Jag konstaterar också att det är oerhört konstigt att jag inte kunde få det i interpellationssvaret. Det var ett oerhört nonchalant svar som ministern gav på min interpellation.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 131 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Det är inte ett under av kommunikation. Det är viktigt att sända rätt signaler. De signaler som man fick av interpellationssvaret var att det skulle bli ytterligare långbänk. Nu verkar läget vara ljusare. Det är bara att dunka i ryggen och säga att det inte får bli sämre än det danska. Det är inte acceptabelt.

Anf. 132 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Om jag förstod finansministern rätt kan jag åka hem till fiskargubbarna i Strömstad och säga att det kommer ett förslag om yrkesfiskaravdrag till riksdagen under innevarande år som kommer att kunna genomföras nästa år. Stämmer detta?

Anf. 133 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Man vet inte om man ska skratta eller gråta. Jag utgår från att riksdagens ledamöter tar del av budgetpropositionen. Den kom i september förra året. Jag lämnade nu svaret på den fråga som ställdes av Kent Olsson i december, tre månader efteråt. Efter tre månader har Kent Olsson uppenbarligen inte läst budgetpropositionen, där det står att det kommer ett förslag om yrkesfiskaravdrag under året.

När Kent Olsson nu tre månader senare kom på idén att ställa frågan hade det varit enklare om han hade tittat i budgetpropositionen. När Åsa Torstensson nu upprepar samma fråga får jag säga som en gammal folkpartiledare sade: Läs lite historia. Läs åtminstone budgetpropositionen från i höstas så besparar ni er många frågor i fortsättningen.

Anf. 134 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Visst läser jag budgetpropositionen, och det ganska rejält och noga. Men jag vet att det står mycket i den propositionen som det minsann inte blir propositioner av sedan. Jag kan ta det ena området efter det andra.

Det har stått i budgeten att det ska komma en vägproposition och en infrastrukturproposition. Det finns inte tillstymmelse till detta. Varför ska man då tro att den här propositionen kommer?

Varför kunde inte ministern ha sagt detta i det svar som jag fick? Varför kunde ministern inte ha sagt detta till alla yrkesfiskare som har ställt frågan till mig och också till andra om propositionen kommer?

Det är möjligt att det är ett nytt sätt att bedriva politik som finansministern har. För oss som är oroliga för människor och tar dessa frågor på allvar är det ingen tvekan om att vi har varit bekymrade.

Jag är som sagt var inte ensam. Jag har talat med en hel del av ministrernas partikamrater. De har varit lika oroliga som jag för den här frågan och den långbänk som varit.

Låt mig slutligen ställa två frågor. Nu har ministern två minuter på sig. Det behövs bara två svar. Kommer det en proposition i vår så att vi blir helt klara med detta för budgetåret och så att propositionen gäller i år? Det var den ena frågan.

Den andra frågan är: Kommer avdraget att vara av dansk modell? Så långt har väl beredningen av ärendet ändå gått när vi nu befinner oss i början av februari? Inte enbart ministern själv, men hans tidigare kollega och han, har haft fyra år på sig att bereda detta.

Kommer det ett yrkesfiskaravdrag av dansk modell, eller kommer fortfarande svenska fiskare att vara i en sämre konkurrenssituation än sina norska och danska kolleger genom att de får ett sämre yrkesfiskaravdrag än vad de får?

Anf. 135 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är möjligt att jag har överskattat Kent Olssons förmåga att tillgodogöra sig budgetpropositionen. I budgetpropositionen sades det mycket tydligt att det kommer ett förslag om ett yrkesfiskaravdrag i år.

Jag tyckte att det var så självklart att det inte ens behövde upprepas i interpellationssvaret. Men jag kanske överskattade Kent Olssons möjligheter att tillgodogöra sig propositionen. Jag ber att få upprepa det.

Att jag upprepar det beror på att trots att jag nu har gett beskedet en andra gång, både i budgetpropositionen och nu här en gång till, ställer Kent Olsson på nytt frågan. Då får väl Kent Olsson läsa protokollet, om han nu glömmer det muntliga svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:72 Faktapromemoria om initiativ från Republiken Portugal inför antagandet av rådets förordning om den tidsperiod under vilken medborgare i tredje land som är undantagna skyldighet att inneha visering skall ha frihet att resa inom medlemsstaternas territorium *VISA 53 COMIX 371* till socialförsäkringsutskottet

2000/01:73 Förslag från republiken Finland till förordning för att förbehålla rådet genomförandebefogenheter avseende vissa detaljerade bestämmelser och praktiska förfaranden för behandling av ansökningar om visering *VISA 39 COMIX 258, VISA 102 COMIX 685* till socialförsäkringsutskottet

2000/01:74 Förslag från Frankrike till förordning om fri rörlighet med visering för längre vistelse *VISA 88 COMIX 565* till socialförsäkringsutskottet

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU13
Utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU6
Justitieutskottets betänkanden 2000/01:JuU9 och JuU10
Lagutskottets betänkanden 2000/01:LU9–LU11

23 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Förslag
2000/01:RR9 Riksdagens revisorers förslag angående Bilprovning, fordonskontrollen och trafiksäkerheten

Motion
Fastighetsskatten av Bo Lundgren m.fl. (m)

Motionen väcktes med åberopande av 3 kap. 15 § riksdagsordningen om rätt att väcka motion med anledning av händelse av större vikt.

Frågan om hänvisning av motionen till utskott skulle behandlas vid sammanträdet onsdagen den 7 februari.

Motionen hade följande lydelse:

1. Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att 1997 års taxeringsvärden framgent skall vara grund för uttag av fastighetsskatt utom i de områden som där nya taxeringsvärden är lägre.
2. Riksdagen beslutar att skattesatsen på småhus sänks till 1,0 procent från och med den 1 januari 2001.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en successiv avveckling av fastighetsskatten.

2. Ny information

Riksdagen fattade den 22 november 2000 beslut om att upphäva den frysning av taxeringsvärden som tidigare gällt från och med 1 januari i år. I en promemoria till Finansdepartementet (dnr 10683-00/100) påtalade Riksskatteverket att det finns ett omedelbart behov att se över omräkningsförfarandet.

I promemorian, som inte var känd för riksdagen, påpekade Riksskatteverket att främst gränsdragningen mellan områden skapar problem. Riksskatteverket ger ett exempel i fråga om taxeringen av småhus i Täby

–

"det i gränsen mellan SÖ Täby och övriga Täby föreligger en skillnad i omräkningstal på 30 procentenheter. Denna konsekvens av omräkningssystemet avspeglar givetvis inte fastighetsmarknadens prisbildningsprocess på ett korrekt sätt".

Dessa stora och, enligt Riksskatteverket, felaktiga skillnader leder till ännu mer orättfärdiga effekter när det gäller uttag av fastighetsskatt än vad som kunde förutses när riksdagen fattade sitt beslut.

De slutliga taxeringsvärdena hamnade också en bit högre än vad regeringen förutsåg i budgetpropositionen vilken låg till grund för riksdagsbeslutet. De som bor i småhus kommer att få betala cirka 200 miljoner mer i fastighetsskatt och boende i hyreshus cirka 40 miljoner kronor mer.

Mot bakgrund av att ny information av synnerlig vikt om utfallet av omräkningen av taxeringsvärdena nu finns är kraven för motionsrätt i 3 kap. 15 § Riksdagsordningen enligt vår uppfattning uppfyllda.

3. Stoppa alla höjningar

De brister verket påtalar är ytterligare skäl för att inte nu genomföra några höjningar av de taxeringsvärden som ligger till grund för uttag av fastighets- och förmögenhetsskatt samt för att successivt avskaffa fastighetsskatten.

Det är orimligt att människors möjlighet att bo kvar i sina hem kan vara avhängig vilken sida en formell gräns för ett omräkningsförfarande de råkar bo på.

Huvudproblemet är att prisökningen varit så hög att gränsdragningen förstärker orättvisor som fanns redan tidigare. Det enda sättet att komma bort från detta är att inte tillåta några höjningar av skatteuttaget och att avskaffa hela omräkningsförfarandet.

Regeringen har förespeglat att en begränsningsregel för uttag av fastighetsskatt på sex procent av hushållsinkomsten skall införas. Något sådant förslag har ännu inte presenterats. Detta medför att osäkerheten om möjligheten att bo kvar resten av året för dessa grupper är utomordentligt stor. Detta är otillständigt.

Därtill kommer att en begränsningsregel har andra stora nackdelar. En sådan är att den skärper progressiviteten i skattesystemet och ökar marginaleffekterna. En annan att den blir byråkratisk. En begränsningsregel blir obehövlig om taxeringsvärdeshöjningen inhiberas.

Riksdagen bör därför återta beslutet om de höjningar av taxeringsvärdena som trätt i kraft från 1 januari 2001 och i stället besluta att 1997 års taxeringsvärden skall gälla för dessa hus.

4. Bakgrund

De taxeringsvärden som ligger till grund för fastighetsskatt och förmögenhetsskatt har varit frysta sedan 1997. Mellan 1997 och 2000 har priserna på fastigheter ökat drastiskt i flera delar av Sverige. Störst har ökningen varit i tillväxtområdena, där också flest barnfamiljer bor.

I slutet av november beslöt riksdagen att nya taxeringsvärden som grund för uttag av fastighetsskatt och förmögenhetsskatt skall gälla från och med 1 januari i år. Någon vecka därefter informerade Riksskattever-

ket om de nya taxeringsvärdena. De ökar i de flesta områden och som mest med över 100 procent. I några få områden sänks taxeringsvärdena. I storstadsregionerna, där kostnadsläget – inte minst vad avser bostäder – redan är högt och i övriga attraktiva, områden stiger taxeringsvärdena mest. Skattesatsen sänks samtidigt.

Det innebär att fastighetsskatten sänks något för hushåll som i dag betalar relativt sett låg fastighetsskatt, medan den höjs kraftigt för hushåll som redan betalar mycket hög fastighetsskatt.

Utformningen av fastighetsskatten och förmögenhetsskatten gör att de drabbar låginkomsttagare, pensionärer och barnfamiljer hårdast. Många, sannolikt särskilt pensionärer, som bor i tillväxtområden och andra attraktiva områden kommer att drabbas av förmögenhetsskatt eftersom taxeringsvärdena höjs så kraftigt att gränsen för förmögenhetsskatt passeras. Detta trots att gränsen för skattepliktig förmögenhet höjts. En fjärdedel av landets pensionärer som bor i villa betalar redan i dag både fastighets- och förmögenhetsskatt.

Den regionala snedfördelningen ökar ytterligare. Genom att skatten, och därmed boendekostnaderna, stiger mest i områden med högre tillväxt blir det svårare att utnyttja den svenska tillväxtpotentialen fullt ut. Detta drabbar alla svenskar.

Fastighetsskatt tas ut trots att boende inte generar några medel att betala den med. Det just detta förhållande som gör den orättfärdig.

5. Årlig omräkning — befarad utveckling

Under de senaste 25 åren har den årliga genomsnittliga prisökningen på småhus varit sex procent i löpande priser. Denna period har präglats av att priserna gått såväl upp som ner. En fortsatt prisökning i samma takt som hittills förfaller rimlig. Med detta antagande blir utvecklingen av taxeringsvärdena enligt nedanstående tabell.

Genomsnittligt taxeringsvärde, löpande priser

1975	107 200
1980	115 400
1985	233 700
1990	363 800
1995	375 500
2000	465 000
2005 (prognos)	622 000
2010 (prognos)	835 000

Taxeringsvärdena skall förändras varje år framöver. Det innebär att det genomsnittliga fastighetsskatteuttaget kommer att öka varje år. I reda pengar drabbas givetvis de värst vars hus redan i dag har höga taxeringsvärden. På bara fem år kommer således skatten att öka med 7 850 kronor i Täby, med 4 650 kronor i Malmö 3 200 kronor i Lerum och nära 3 350 kronor i Umeå om prisutvecklingen blir den genomsnittliga. I vissa kommuner kan prisökningen komma att bli ännu större, kanske upp mot tio procent årligen. Från 1997 till 2000 var prisutvecklingen närmare 20 procent årligen där den var som störst. Som exempel skulle då fastighetsskatten med denna förutsättning gå upp med 11 000 kronor i Sollentuna, med 8 800 kronor i Vellinge och 7 600 kronor i Kungsbacka på bara fem år.

Ett förfarande med ständiga höjningar av taxeringsvärden med åtföljande ökning av fastighetsskatt och förmögenhetsskatt för de boende, är orimligt. Det blir då bara en tidsfråga innan människor i en allt ökad omfattning tvingas lämna sina hem för att de inte har råd att betala fastighetsskatt.

Riksdagen bör därför besluta att något omräkningsförfarande inte längre skall göras. Taxeringsvärdena bör sänkas till 1997 års nivå.

6. Avveckla fastighetsskatten

Moderata Samlingspartiet anser att ett skattesystem skall vara förutsägbart, så att inte plötsliga förändringar skakar sönder den skattskyldiges ekonomi.

Vår lösning är enkel, lättöverskådlig och skapar förutsägbarhet.

Det första steget är att 1997 års taxeringsvärden skall vara utgångspunkten för beskattningen. I de områden där prisutvecklingen lett till sänkta taxeringsvärden skall dessa lägre värden gälla.

Skattesatsen för småhus skall sänkas till 1,0 procent år 2001. För flerbostadshus skall den vara 0,7 procent innevarande år. Därefter avskaffas skatten successivt.

För att minska de regionala skillnaderna skall endast halva markvärdet användas som grund för beräkning av fastighetsskatten. På sikt skall det helt slopas som beräkningsunderlag.

Förmögenhetsskatten slopas från och med 2002. Fribeloppet höjs redan 2001 till 1 500 000 kronor och sambeskattningen slopas omedelbart.
Stockholm den 31 januari 2001

Bo Lundgren (m)

Per Unckel (m)

Anders Björck (m)

Chris Heister (m)

Gunnar Hökmark (m)

Göran Lennmarker (m)

Inger René (m)

Matrice Ask (m)

Carl Fredrik Graf (m)

Gun Hellsvik (m)

Henrik Landerholm (m)

Fredrik Reinfeldt (m)

Per Westerberg (m)

Anmäldes och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 2000/01:44 Föräldraförsäkring och föräldrale-
dighet
2000/01:Sf10 av Margit Gennser m.fl. (m)
2000/01:Sf11 av Birgitta Carlsson m.fl. (c)
2000/01:Sf12 av Fanny Rizell m.fl. (kd)
2000/01:Sf13 av Berit Andnor (s)
2000/01:Sf14 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)
2000/01:Sf15 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)
2000/01:Sf16 av Marianne Samuelsson (mp)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2000/01:MJU8 Djurskydd

24 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 5 februari

2000/01:235 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till miljöminister Kjell Larsson
Åtgärder för att förhindra dödsbränder

den 2 februari

2000/01:236 av *Lars Hjertén* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Förslag till nytt kärnämne i gymnasieskolan

den 6 februari

2000/01:237 av *Lars Ångström* (mp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Svenskt bistånd
2000/01:238 av *Sten Andersson* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Svensk sjöfart

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 13 februari.

25 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 2 februari

2000/01:625 av *Åke Carnerö* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Underhåll av ledningsgator

2000/01:626 av *Caroline Hagström* (kd) till finansminister Bosse Ringholm

Information om spelautomater

2000/01:627 av *Willy Söderdahl* (v) till justitieminister Thomas Bodström

Friköp av historiska arrenden

2000/01:628 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till utbildningsminister Thomas Östros

Matgaranti för vegetarianer och veganer

den 5 februari

2000/01:629 av *Yvonne Ångström* (fp) till utrikesminister Anna Lindh
Hantering av svenskar i nöd utomlands

2000/01:630 av *Lars Hjertén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Polissituationen i Västra Götaland

2000/01:631 av *Rolf Gunnarsson* (m) till socialminister Lars Engqvist
Bilstödet till handikappade

2000/01:632 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till försvarsminister Björn von Sydow

Information om pyrotekniska produkter

den 6 februari

2000/01:633 av *Michael Hagberg* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg

Stöd till fjällrasavel

2000/01:634 av *Eskil Erlandsson* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg

Ekologiska livsmedel

2000/01:635 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Extrakostnader för skogsnäringen

2000/01:636 av *Harald Nordlund* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Telenätsutbyggnadens påverkan på den biologiska mångfalden

2000/01:637 av *Nils Fredrik Aurelius* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Beskattning av dieslbilar

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 februari.

26 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 2 februari

2000/01:551 av *Johan Pehrson* (fp) till utrikesminister Anna Lindh
Europarådets rekommendationer om homo- och bisexuellas situation

2000/01:573 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till utrikesminister Anna Lindh
Falungong

2000/01:579 av *Birger Schlaug* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Foderfiske

Prot. 2000/01:61
6 februari

den 6 februari

2000/01:586 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Antalet naturreservatshandläggare

2000/01:588 av *Ewa Larsson* (mp) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Kommunernas efterlevnad av konventionen om barns rätt

2000/01:589 av *Fanny Rizell* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Begränsningar i rätten att sälja tobak

2000/01:595 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till socialminister Lars
Engqvist

Socialstyrelsen och patientperspektivet

2000/01:616 av *Sten Tolgfors* (m) till socialminister Lars Engqvist
Funktionshindrade barns rättigheter

2000/01:617 av *Yvonne Oscarsson* (v) till socialminister Lars Engqvist
Illegal införsel av alkohol

Svar nr 551, 573 och 579 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens
snabbprotokoll tisdagen den 6 februari.

Övriga svar redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbproto-
koll tisdagen den 13 februari.

27 § Kammaren åtskildes kl. 21.54.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 16.26,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 17 § anf. 93 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse.....	1
3 § Kompletteringsval till OSSE.....	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
5 § Svar på interpellationerna 2000/01:212 och 220 om elavbrott.....	3
Anf. 1 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	3
Anf. 2 LENA EK (c)	3
Anf. 3 LARS BJÖRKMAN (m).....	4
Anf. 4 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	5
Anf. 5 LENA EK (c)	6
Anf. 6 LARS BJÖRKMAN (m).....	7
Anf. 7 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	8
Anf. 8 LENA EK (c)	9
Anf. 9 LARS BJÖRKMAN (m).....	9
Anf. 10 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	10
6 § Svar på interpellation 2000/01:213 om framtiden för IUC	10
Anf. 11 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	10
Anf. 12 MARIA LARSSON (kd).....	11
Anf. 13 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	12
Anf. 14 MARIA LARSSON (kd).....	13
Anf. 15 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	13
Anf. 16 MARIA LARSSON (kd).....	14
Anf. 17 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	15
7 § Svar på interpellation 2000/01:216 om Samhalls arbetsmiljöansvar	15
Anf. 18 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	15
Anf. 19 CARLINGE WISBERG (v).....	16
Anf. 20 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	17
Anf. 21 CARLINGE WISBERG (v).....	17
Anf. 22 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	18
8 § Svar på interpellation 2000/01:219 om tunnfilmsteknik	18
Anf. 23 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	18
Anf. 24 PER LAGER (mp)	19
Anf. 25 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	20
Anf. 26 PER LAGER (mp)	21
Anf. 27 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	21
Anf. 28 PER LAGER (mp)	22
Anf. 29 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	22
9 § Svar på interpellation 2000/01:127 om elevers rätt till kunskap	22
Anf. 30 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s).....	22
Anf. 31 SOFIA JONSSON (c)	24
Anf. 32 TALMANNEN	25
Anf. 33 ANDERS SJÖLUND (m)	25

Anf. 34 ULF NILSSON (fp).....	26
Anf. 35 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	27
Anf. 36 SOFIA JONSSON (c)	28
Anf. 37 ANDERS SJÖLUND (m)	29
Anf. 38 ULF NILSSON (fp).....	29
Anf. 39 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	30
Anf. 40 SOFIA JONSSON (c)	31
Anf. 41 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	31
10 § Svar på interpellation 2000/01:159 om praktiska moment	
i grundskolan.....	32
Anf. 42 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	32
Anf. 43 YVONNE ANDERSSON (kd).....	33
Anf. 44 ANDERS SJÖLUND (m)	34
Anf. 45 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	35
Anf. 46 YVONNE ANDERSSON (kd).....	36
Anf. 47 ANDERS SJÖLUND (m)	37
Anf. 48 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	37
Anf. 49 YVONNE ANDERSSON (kd).....	38
Anf. 50 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	38
Ajournering.....	39
Återupptagna förhandlingar	39
11 § Svar på interpellation 2000/01:161 om friskolor för	
vuxenutbildning	39
Anf. 51 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	39
Anf. 52 YVONNE ANDERSSON (kd).....	40
Anf. 53 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	41
Anf. 54 YVONNE ANDERSSON (kd).....	41
Anf. 55 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	42
Anf. 56 YVONNE ANDERSSON (kd).....	42
Anf. 57 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	43
12 § Svar på interpellation 2000/01:182 om	
svenskundervisning.....	43
Anf. 58 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	43
Anf. 59 MAUD BJÖRNEMALM (s)	45
Anf. 60 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	46
Anf. 61 MAUD BJÖRNEMALM (s)	46
Anf. 62 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	47
Anf. 63 MAUD BJÖRNEMALM (s)	47
13 § Svar på interpellation 2000/01:196 om mobbning i	
skolan	48
Anf. 64 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	48
Anf. 65 STEN TOLGFORS (m).....	49
Anf. 66 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	51
Anf. 67 STEN TOLGFORS (m).....	51
Anf. 68 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	52
Anf. 69 STEN TOLGFORS (m).....	54
Anf. 70 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	54

14 § Svar på interpellationerna 2000/01:197 och 198 om ungdomsförbundens möjligheter att engagera skolungdomar.....	55
Anf. 71 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s).....	55
Anf. 72 BEATRICE ASK (m).....	56
Anf. 73 INGER LUNDBERG (s).....	58
Anf. 74 JOHAN PEHRSON (fp).....	59
Anf. 75 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s).....	59
Anf. 76 BEATRICE ASK (m).....	60
Anf. 77 INGER LUNDBERG (s).....	61
Anf. 78 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s).....	62
15 § Svar på interpellation 2000/01:137 om skatt på biobränsle	63
Anf. 79 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	63
Anf. 80 MARGARETA ANDERSSON (c).....	64
Anf. 81 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	65
Anf. 82 MARGARETA ANDERSSON (c).....	65
Anf. 83 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	65
Anf. 84 MARGARETA ANDERSSON (c).....	66
16 § Svar på interpellation 2000/01:134 om skattereglerna för ideella ungdoms- och kulturorganisationer	66
Anf. 85 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	66
Anf. 86 MARGARETA ANDERSSON (c).....	67
Anf. 87 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	67
Anf. 88 MARGARETA ANDERSSON (c).....	68
Anf. 89 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	68
Anf. 90 MARGARETA ANDERSSON (c).....	68
17 § Svar på interpellation 2000/01:107 om utvärdering av kasinoverksamhet	69
Anf. 91 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	69
Anf. 92 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	70
Anf. 93 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	71
Anf. 94 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	71
Anf. 95 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	72
Anf. 96 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	72
18 § Svar på interpellation 2000/01:126 om globaliseringen och den svenska skattepolitiken.....	73
Anf. 97 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	73
Anf. 98 GUNNAR HÖKMARK (m).....	74
Anf. 99 CATHARINA HAGEN (m).....	75
Anf. 100 JOHAN PEHRSON (fp).....	76
Anf. 101 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	77
Anf. 102 GUNNAR HÖKMARK (m).....	78
Anf. 103 CATHARINA HAGEN (m).....	79
Anf. 104 JOHAN PEHRSON (fp).....	80
Anf. 105 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	80
Anf. 106 GUNNAR HÖKMARK (m).....	82
Anf. 107 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	82

19 § Svar på interpellation 2000/01:163 om höjda taxeringsvärden.....	83
Anf. 108 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	83
Anf. 109 PER LANDGREN (kd)	84
Anf. 110 ÅSA TORSTENSSON (c)	85
Anf. 111 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	86
Anf. 112 KENT OLSSON (m)	86
Anf. 113 MARGARETA CEDERFELT (m)	87
Anf. 114 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	88
Anf. 115 PER LANDGREN (kd)	89
Anf. 116 ÅSA TORSTENSSON (c)	90
Anf. 117 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	90
Anf. 118 KENT OLSSON (m)	91
Anf. 119 MARGARETA CEDERFELT (m)	92
Anf. 120 JEPPE JOHNSSON (m)	92
Anf. 121 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	93
Anf. 122 PER LANDGREN (kd)	94
Anf. 123 JEPPE JOHNSSON (m)	95
Anf. 124 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	95
20 § Svar på interpellation 2000/01:191 om yrkesfiskeavdrag	96
Anf. 125 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	96
Anf. 126 KENT OLSSON (m)	96
Anf. 127 PER LANDGREN (kd)	97
Anf. 128 ÅSA TORSTENSSON (c)	98
Anf. 129 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	98
Anf. 130 KENT OLSSON (m)	98
Anf. 131 PER LANDGREN (kd)	99
Anf. 132 ÅSA TORSTENSSON (c)	99
Anf. 133 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	99
Anf. 134 KENT OLSSON (m)	99
Anf. 135 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	100
21 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.....	100
22 § Förnyad bordläggning.....	101
23 § Bordläggning.....	101
24 § Anmälan om interpellationer.....	105
25 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	105
26 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	106
27 § Kammaren åtskildes kl. 21.54.....	107

Prot. 2000/01:61
6 februari

Elanders Gotab, Stockholm 2001